

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI
2019-YL-066

**KIRSAL ALANLARDA SOSYO EKONOMİK YAPI
VE YAŞAM MEMNUNİYETİ: AYDIN İLİ ÖRNEĞİ**

Fırat ASLAN

Tez Danışmanı:
Prof. Dr. Göksel ARMAĞAN

AYDIN

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Fırat ASLAN tarafından hazırlanan Kırsal Alanlarda Sosyo Ekonomik Yapı ve Yaşam Memnuniyeti: Aydın İli Örneği başlıklı tez, (savunma tarihi) tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmzası
Başkan: Prof. Dr. Sait ENGİNDENİZ	EÜ Ziraat Fak.	
Üye : Prof. Dr. Göksel ARMAĞAN	Aydın ADÜ Ziraat Fak.	
Üye : Doç. Dr. Altuğ ÖZDEN	Aydın ADÜ Ziraat Fak.	

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu (tezin türü) tezi, Enstitü Yönetim KurulununSayılı kararıyla(tarih) tarihinde onaylanmıştır.

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgiler bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

.../.../20..

İmza

Fırat ASLAN

ÖZET

KIRSAL ALANLARDA SOSYO EKONOMİK YAPI VE YAŞAM MEMNUNİYETİ: AYDIN İL ÖRNEĞİ

Fırat ASLAN

Yüksek Lisans Tezi, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Göksel ARMAĞAN

2019, 140 sayfa

İlk çağlardan bugüne kadar dünyada yoğun bir şekilde tartışılmakta olan yaşam memnuniyeti; felsefe, tıp, psikoloji, sosyoloji ve ekonomi gibi önemli bilimlerin üzerinde durduğu makroekonomik bir göstergedir. Gıda talebini önemli ölçüde karşılayan kırsal alanlarda sürdürülebilirliğin sağlanması açısından, sosyo ekonomik özellikler ve yaşam memnuniyeti çok önemlidir. Bu araştırmanın amacı, Aydın İlinde tarımsal üretim yapan işletmelerin ekonomik sermaye unsurları ve yıllık faaliyet sonuçlarının incelenerek, üreticilerin yaşam memnuniyet düzeyini belirlemektir. Yaşam memnuniyetini oluşturan unsurlar; mutluluk kaynakları, kamu hizmetlerinden memnuniyet, tarım politikalarından memnuniyet, gelecekte umut/beklenti ve ekonomik gelişmelerden etkilenme durumlarından oluşmaktadır.

Bu amaç dâhilinde araştırmada, Aydın İline bağlı üç ilçe ve bu ilçelere bağlı 12 köyde toplam 96 adet tarımsal işletme, oransal örnek hacmi ile belirlenmiş ve veriler yüz yüze anket yoluyla toplanmıştır. Yapılan istatistiki analizler sonucunda tarımsal işletmelerde üreticilerin ortalama yaşı 49,59 olup, tarımsal işletme ortalamasına göre arazi varlığı 85.67 dekadır. İşletme başına düşen ortalama aktif sermaye varlığı 1.413.524 TL olup %89,17'si çiftlik (arazi) sermayesi, %10,83'ü ise işletme sermayesidir. İşletme başına düşen ortalama brüt kâr 176.908 TL olup, %87,13'ü bitkisel üretim, %12,87'si ise hayvansal üretim değeridir. Ayrıca dünya mutluluk endeksi yargılarından faydalanılarak, geliştirilen ölçek yardımı ile üretici yaşam memnuniyet düzeyi üç gruba ayrılmıştır. Bu üretici memnuniyet grupları; 1-3,02 arası ölçek düşük memnuniyet, 3,06-3,51 arası ölçek orta memnuniyet ve 3,56-5 arası ölçek ise yüksek memnuniyet düzeyidir. Araştırmada yapılan faktör analizine göre, yaşam memnuniyetine etki eden 14 değişken 4 faktörde

toplanmıştır. Bu araştırmada sonuç olarak; ele alınan tarımsal işletmelerin ekonomik sermaye unsurları ile üreticilerin memnuniyet düzeyi arasındaki ilişki, anlamlı çıkmamış olup sadece ilçeler arasında anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Çine ilçesindeki üreticilerin, Nazilli ve Söke ilçesindeki üreticilerden daha yüksek memnuniyet düzeyi grubunda yer aldığı saptanmıştır. Araştırmada, ekonomik sermaye unsurları ile yaşam memnuniyeti arasında bir ilişki bulunmadığından, bu durum ile ilgili paranın mutluluk getirmediğini söylemek mümkün olabilir.

Anahtar Kelimeler: Kırsal Kalkınma, Kırsal Mutluluk, Yaşam Memnuniyeti, Aydın

ABSTRACT**SOCIO-ECONOMIC STRUCTURE IN RURAL AND LIFE
SATISFACTION CASE OF AYDIN PROVINCE**

Fırat ASLAN

Master Thesis, Department of Agricultural Economics

Supervisor: Prof. Dr. Göksel ARMAĞAN

2019, 140 page

Since the early years, life satisfaction has been an important topic of discussion and strongly emphasized by important sciences like philosophy, medicine, psychology economy and sociology as an indicator of macroeconomics. Socio-economic characteristics and life satisfaction are very important to provide sustainability in rural areas where food demands are significantly assured. The aim of this research is to determine the life satisfaction level of producers by analyzing the economic capital elements and annual activity outcomes of agricultural enterprises in Aydın. Elements of life satisfaction; sources of happiness, public services satisfaction, satisfaction with agricultural policies, hope / expectation concerning the future and how economic developments affects them.

For this purpose, the data were collected with a established proportional sample size face to face survey of 96 agricultural holdings 12 villages of these in three districts of Aydın Province. According to the result of the statistical analysis, the average age of producers in agricultural holdings is 49.59 and the land assets according to the average of agricultural holdings are 85.67 decares. The average asset capital per enterprise is 1.413.524 TL in which farm capital is 89.17% and working capital is 10.83%. The average gross profit per enterprise is TL 176.908, of which the value of vegetable production is 87.13% and the value of animal production corresponds to 12.87%. In addition, using the scale developed with basis on world happiness index judgments, producer satisfaction level was divided into three categories. The scale of 1-3.02 is considered as low satisfaction, the scale of 3.06-3.51 is considered as medium satisfaction and the scale of 3.56-5 is considered as high satisfaction. According to the factor analysis conducted in the study, 14 variables

affecting life satisfaction were grouped in four factors. As a result of this research; the relationship between the economic capital elements of agricultural holdings and producers' satisfaction level was not significant and a significant relationship was only found among districts. Producers in Çine district were found to be in a higher level of satisfaction than producers in Nazilli and Söke districts. In the research, since there is no relationship between economic capital elements and life satisfaction, it can be concluded that money does not bring happiness.

Key words: Rural Development, Rural Happiness, Life Satisfaction, Aydın

ÖNSÖZ

İnsanların besin ihtiyacını karşılayan tarım, temel geçim kaynaklarından biri olup önemli bir kısmı kırsal alanlarda yapılmaktadır. Yirmi birinci yüzyılın en stratejik konularından olan tarımın, artan nüfusu doyurması ve sürdürülebilir hale gelmesi için ancak ve ancak başta kırsal alanlarda yaşayan üreticiler olmak üzere, bütün tarımsal üreticilerin sosyo ekonomik özelliklerinin istikrarlı hale getirilmesi ve memnuniyet düzeylerinin yükseltilmesiyle mümkün olabileceğidir. Bu araştırmada kırsal alanlarda tarımsal üretim yapan üreticilerin; ekonomik sermaye unsurları ele alınarak, yaşam memnuniyet düzeylerini araştırmaya yönelik olduğunda, literatüre zenginlik katacaktır. Bu araştırmanın Türkiye ve dünyada kırsal alanlara yönelik özellikle yaşam memnuniyetinin belirlemesi yönünden ilk sayılacak bir araştırma özelliği taşıması, ulusal ve uluslararası arenada sürdürülebilir kırsal kalkınmaya farklı bir bakış açısı getirileceği düşünülmektedir.

Lisans ve Yüksek Lisans süresince derslerime giren, engin bilgi ve deneyimleriyle bana yol gösteren Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalının çok değerli Bilim insanları; Prof. Dr. Cemal ATICI, Doç. Dr. Renan TUNALIOĞLU, Doç. Dr. Ferit ÇOBANOĞLU, Doç. Dr. Osman Orkan ÖZER, Doç. Dr. Altuğ ÖZDEN ve Doç. Dr. Gökhan ÇINAR hocalarıma sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

Lisans ve Yüksek Lisans tez danışmanlığımı yapan, gelişmemde ve bilgi birikimine ulaşmamda çok büyük katkısı olan, hayata farklı bir pencereden bakmasını öğreten, desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen ve bu araştırmanın ortaya çıkmasını sağlayan çok değerli danışman hocam Bilim insanı Prof. Dr. Göksel ARMAĞAN hocama sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca bu tezin yürütülmesi için ADÜ Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) biriminin (ZRF-18018 nolu proje), mali desteklemelerinden dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
ÖNSÖZ	xi
KISALTMALAR DİZİNİ	xvii
GRAFİKLER DİZİNİ	xix
ÇİZELGELER DİZİNİ	xxi
EKLER DİZİNİ	xxvii
1. GİRİŞ	1
1. 1. Konunun Önemi	1
1. 2. Araştırmanın Önemi	3
1. 3. Araştırmanın Amacı	5
1. 4. Araştırmanın Kapsamı	6
2. KAYNAK ÖZETLERİ	7
3. MATERYAL VE YÖNTEM	14
3. 1. Materyal	14
3. 2. Yöntem	15
3. 2. 1. Verilerin Toplanmasında İzlenen Yöntem	16
3. 3. 2. Verilerin Analizinde İzlenen Yöntem	17
4. BULGULAR	23
4. 1. Aydın İlinin Sosyo Ekonomik Yapısı	23
4. 1. 1. Nüfus	23
4. 1. 2. İşgücü Durumu	26
4. 1. 3. Eğitim Durumu	27

4.1.4. Sağlık Durumu	28
4.1.5. Kültür ve Turizm Durumu	29
4.1.6. GSYİH Durumu	31
4.2. Aydın İlinde Tarımsal Yapı	32
4.2.1. Arazi Varlığı	32
4.2.2. Hayvan Varlığı	33
4.2.3. Tarımsal Alet Makine Varlığı	34
4.3. İncelenen Tarımsal İşletmelerin Genel Özellikleri	35
4.4. İncelenen Tarımsal İşletmelerin Sosyo Ekonomik Özellikleri	39
4.4.1. Nüfus Varlığı	39
4.4.2. İncelenen Tarımsal İşletmelerin Arazi kullanım Durumu ve Varlığı	41
4.4.3. İncelenen Tarımsal İşletmelerin Hayvan Varlığı	43
4.4.4. İncelenen Tarımsal İşletmelerin Tarımsal Alet-Makine Varlığı	44
4.4.5. İncelenen Tarımsal İşletmelerin Ekonomik Sermaye Durumu	45
4.4.5.1. Aktif sermaye	47
4.4.5.1.1. Çiftlik (Arazi) sermayesi	47
4.4.5.1.2. İşletme sermayesi	51
4.4.5.2. Pasif sermaye	57
4.4.5.2.1. Yabancı sermaye	57
4.4.5.2.2. Öz sermaye	58
4.5. İncelenen İşletmelerin Yıllık Faaliyet Sonuçları	61
4.5.1. Gayri Safi Üretim Değeri	61
4.5.2. Değişen İşletme Masrafları	64
4.5.3. Brüt Kâr	66

4.6. Mutluluk ve Yaşam Memnuniyeti	68
4.7. İncelenen Tarımsal İşletmelerde Yaşam Memnuniyeti	72
4.7.1. Üreticilerin Mutluluk Düzeyi ve Mutluluk kaynakları	72
4.7.2. Üreticilerin Kamu Hizmetlerinden Memnuniyet Durumu	80
4.7.3. Üreticilerin Tarım Politikalarından Memnuniyet Durumu	81
4.7.4. Üreticilerin Ekonomik Gelişmelerden Etkilenme Durumu ve Beklentileri	82
4.7.5. Üreticilerin Ekonomik Gösterge ve Memnuniyet Durumu ile Memnuniyet Düzeyi İlişkileri	86
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	96
KAYNAKLAR	104
EKLER	109
ÖZGEÇMİŞ	140

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
BM	Birleşmiş Milletler
ÇKS	Çiftçi Kayıt Sistemi
DB	Dünya Bankası
GNH	Gross National Happiness-Gayrisafi Milli Mutluluk
GSMM	Gayri Safi Milli Mutluluk
GSYH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GSÜD	Gayri Safi Üretim Değeri
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
OCDE	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
SB	Sağlık Bakanlığı
TOB	Tarım ve Orman Bakanlığı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNSDP	Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Çözümler Ağı
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
YMA	Yaşam Memnuniyeti Araştırması

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 4.1. Türkiye ve Aydın İlinin Yaş Grupları Dağılımı25

Grafik 4. 2. Türkiye, Aydın İli ve Üretici Yaş Grupları37



ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 3.1 Aydın İlinde ÇKS'ye Kayıtlı Çiftçilerin İlçelere Göre Dağılımı	15
Çizelge 3.2 Anket Çalışması Yapılan İlçe ve Köyler	17
Çizelge 3.3 Brüt Kâra Göre Ele Alınan Tarımsal İşletmelerin Seçilen Sayısı ...	18
Çizelge 4.1 Türkiye'nin ve Aydın İlinin Nüfusu	24
Çizelge 4.2 Aydın İlinin İlçe Nüfusları	26
Çizelge 4.3 Türkiye ve Aydın İlinde İşgücü Göstergeleri	27
Çizelge 4.4 Türkiye ve Aydın İlinde Okullaşma ve Okuryazarlık Oranı	27
Çizelge 4.5 Türkiye ve Aydın İlinde Bazı Eğitim Göstergeleri	28
Çizelge 4.6 Türkiye ve Aydın İlinde Sağlık Personeli Sayısı	29
Çizelge 4.7 Türkiye ve Aydında Tiyatro, Sinema Salonu ve Kütüphane Sayı. ...	30
Çizelge 4.8 Türkiye ve Aydın İçin Turist Sayısı.....	31
Çizelge 4.9 Türkiye ve Aydın İlinde Tarımın GSYH'ya Katkısı ve Kişi Başına Düşen GSYH (Cari Fiyat).....	32
Çizelge 4.10 Türkiye ve Aydın İlinde Tarım Arazi Varlığı	33
Çizelge 4.11 Türkiye ve Aydın İlinde Canlı Hayvan Sayısı	34
Çizelge 4.12 Türkiye ve Aydın İlinde Tarımsal Alet Makine Sayısı.....	35
Çizelge 4.13 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde, Üreticilerin Öğrenim Durumu	36
Çizelge 4.14 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde, Üreticilerin Yaşı ve Deneyimi	36
Çizelge 4.15 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Tarımsal Örgütlere Üyelik Durumu	37
Çizelge 4.16 İşletmecilerin TV'de Köy ve Tarım Programları İzleme Durumu.	38
Çizelge 4.17 TV'de Tarım ve Çiftçi Sorunuyla İlgili Yeterli Haber Yapılıyor mu.....	39

Çizelge 4.18 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Nüfus Varlığı ve Cinsiyete Göre Dağılımı	39
Çizelge 4.19 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Varlığı.....	40
Çizelge 4.20 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	40
Çizelge 4. 21 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Eğitim Durumu	41
Çizelge 4.22 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Ortalama Arazi Tasarruf Şekli Dağılımı.....	42
Çizelge 4. 23 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Ortalama Arazi Varlığı.....	42
Çizelge 4.24 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Ortalama Arazi Nevileri Varlığı ve Dağılımı.....	43
Çizelge 4.25 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerin Ortalama Hayvan Varlığı Durum.....	44
Çizelge 4.26 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerin Ortalama Alet-Makine Varlığı..	45
Çizelge 4.27 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Ortalama Tasarruf Şekilleri Arazi Sermayesi	48
Çizelge 4.28 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Arazi Nevilerine Göre Ortalama Sermaye	48
Çizelge 4.29 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Ortalama Bina Sermayesi Varlığı.....	49
Çizelge 4.30 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Ortalama Arazi Islahı Sermayesi	50
Çizelge 4.31 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerin Ortalama Çiftlik (Arazi) Sermayeleri Varlığı	51
Çizelge 4.32 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerin Ortalama Büyükbaş Hayvan Sermayeleri.....	52

Çizelge 4.33 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerin Küçükbaş Hayvan Sermayeleri Varlığı	52
Çizelge 4.34 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerin Ortalama Hayvan Sermayeleri Varlığı	53
Çizelge 4.35 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerin Ortalama Alet-Makine Sermayeleri Varlığı	54
Çizelge 4.36 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerin Ortalama Malzeme-mühimmat Sermayeleri	55
Çizelge 4.37 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerin Ortalama Sabit ve Döner İşletme Sermayesi	56
Çizelge 4.38 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Ortalama Aktif Sermaye Varlığı	57
Çizelge 4.39 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Ortalama Yabancı Sermaye Varlığı ve Dağılımı	58
Çizelge 4.40 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Ortalama Pasif Sermaye Varlığı ve Dağılımı	59
Çizelge 4.41 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerin Ortalama Ekonomik Sermaye Varlığı	60
Çizelge 4.42 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Ortalama Bitkisel Üretim Değeri Varlığı ve Dağılımı.....	62
Çizelge 4.43 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Ortalama Hayvansal Üretim Değeri Varlığı ve Dağılımı.....	63
Çizelge 4.44 Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Gayri Safi Üretim Değeri	64
Çizelge 4.45 Ele Alınan İşletmelerin Bitkisel Üretiminde Değişken Masrafları	65
Çizelge 4.46 Ele Alınan İşletmelerin Hayvansal Üretiminde Değişken Masrafları	66
Çizelge 4. 47. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Brüt Kâr Varlığı ve Dağılımı	67

Çizelge 4.48 Ülkelere Göre Ortalama Mutluluk Düzeyi	70
Çizelge 4.49 Üreticilerin Ortalama Mutluluk Düzeyi	74
Çizelge 4.50 KMO ve Bartlett testi	76
Çizelge 4.51 Değişkenlere İlişkin Faktör Analizi Sonuçları	78
Çizelge 4.52 Üreticilerin Mutluluk Kaynağı Olan Kişiler.....	79
Çizelge 4.53 Üreticilerin Mutluluk Kaynağı Olan Değerler	80
Çizelge 4.54 Üreticilerin Kamu Hizmetlerinden Memnuniyet Durumu Beşli Likert Ortalamaları	81
Çizelge 4.55 Üreticilerin Tarım Politikalarından Memnuniyet Durumu Beşli Likert Ortalamaları	82
Çizelge 4.56 Üreticilerin Bir Yıl İçinde Ekonomik Gelişmelerden Etkilenme Durumu	83
Çizelge 4.57 Üreticilerin Gelecekte Beklenti (Umut) Durumu Beşli Likert Ortalamaları.....	84
Çizelge 4.58 Üreticilerin Memnuniyet Durumu Beşli Likert Ortalamaları	85
Çizelge 4.59 Faktör Analiziyle Belirlenen 4 yargının Yaşam Memnuniyeti Düzyer Grularını Belirleme Ölçeği	86
Çizelge 4.60 Beşli Likert Ölçeğine Göre Yaşam Memnuniyeti Gruları	87
Çizelge 4.61 Ele Alınan İşletmelerin Arazi Genişliği ve Bazı Ekonomik Göstergeleri İle İşletme Sahiplerinin Genel Memnuniyet Düzey Gruları	88
Çizelge 4.62 Memnuniyet Düzeylerinin İlçelere Göre ve Üreticilerin Bazı Özelliklerine Göre Dağılımı	89
Çizelge 4.63 Üreticilerin Memnuniyet Düzeylerinin Kamu Hizmetlerinden Memnuniyet Durumuna Göre Dağılımı	91
Çizelge 4.64 Üreticilerin Memnuniyet Düzeylerinin Tarım Politikalarından Memnuniyet Durumuna Göre Dağılımı	93

Çizelge 4.65 Üreticilerin Memnuniyet Düzeylerinin Gelecekte Umut ve Beklenti Durumuna Göre Dağılımı.....	95
--	----



EKLER DİZİNİ

Ek 1: Faktör Analizi Sonuçları.....	109
Ek 2: Ek 2: Kruskal-Wallis Analiz Sonuçları	111
Ek 3: Khi-Kare Testi Analiz Sonuçları	113
Ek 4: Üretici Anket Formu.....	129

1. GİRİŞ

1.1. Konunun Önemi

Sosyo ekonomik yapı: nüfus, gelir, ulaşım, eğitim, sağlık, işgücü, tarım, turizm, kültür ve adalet gibi önemli göstergelerin farklı biçimlerde kullanılıp bir araya gelmesiyle oluşan çok değişkenli bir kavram olarak tanımlanabilir.

Sosyo ekonomi; topluma dinamizm kazandırma, toplumsal dönüşüme/değişime itici güç sağlama, sosyo politik istikrara katkıda bulunma, refah düzeyini yükseltici rol oynama, çalışma ortamını iyileştirerek toplumun üretkenlik kapasitesi ve yaşam memnuniyetini yükseltme vb. bakımlardan sağladıkları kolektif etki başlıca katkıları arasında yer almaktadır (İlhan, 2006). Her açıdan bütün toplumları ve dünya sistemini yakından ilgilendiren böylesi önemli bir konu; yaşam memnuniyeti ve sürdürülebilir kalkınma için temel belirleyici bir faktördür.

Günümüzde tüm disiplinlerde en çok kullanılan kavramlardan biri sürdürülebilirliktir. Tarımda, turizmde, mimaride, işletmelerde ve ekonomide sıkça kullanılan sürdürülebilirlik kavramı, toplumun sosyal, kültürel, bilimsel, doğal ve insan kaynaklarının tümünün ihtiyatlı kullanımını sağlayan ve buna saygı duyma temelinde sosyal bir bakış yaratan katılımcı bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Gladwin vd, 1995).

Kalkınma kavramı milli gelirden önemli ve reel artışlar sağlamak yanında toplumun refah düzeyini yükseltmek için sosyo-ekonomik yapıyı değiştirmeye yönelik çabaları ifade etmektedir (Bulutay, 2004).

Küreselleşen dünya sisteminde sürdürülebilir kalkınma, önemli bir konu olup insanların yaşam kalitesini, sosyo-ekonomik özelliklerini ve yaşam memnuniyetini önemli düzeyde etkilemektedir. Başta gelişmiş ülkeler olmak üzere; birçok ülkenin sürdürülebilir kalkınma üzerinde durup ve bunu önemsemiş olması, modern yüzyılın önemli konularından biri olduğunun göstergesidir. Yirmi birinci yüzyıl modern dünyasının önemli konularından biri de geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelerde sürdürülebilir kırsal kalkınma konusudur. Kırsal toplumlarda sosyo ekonomik yapının önemsenmesi, kırsal alanlarda tarımsal üretimin sağlanmasını ve yaşamın sürdürmesini olumlu yönde etkileyeceği söylenilebilir.

Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımının özünde, kalkınma sadece bir büyüme olarak algılanmamaktadır. Kalkınmanın içerisinde tabii ki büyüme olacaktır, ama bu kalkınma için yeterli olmayabilir. Sürdürülebilir kalkınmanın içerisinde büyüme gibi fiziksel değerlerden ziyade, insan ve çevre gibi sosyal değerler yer alır. Bu nedenle de sürdürülebilir kırsal kalkınmada insan kaynaklarının geliştirilmesine yönelik kalkınma, insani kalkınma olarak tanımlanmakta ve hem kırsal kalkınma, hem de genel kalkınma için önemli bir yapı oluşturmaktadır (Öztürk ve Mengüloğlu, 2008).

Geri kalmış ve gelişmekte olan ülkeler, modern çağa ayak uydurmak için sosyo ekonomik açıdan büyümek ve gelişmek durumundadırlar. Türkiye’de kırsal alanların kalkınması ve sürdürülebilmesi için istikrarlı ve geleceğe yönelik politikalar izlemesi, sosyo ekonomik açıdan olumlu sonuçlar doğuracaktır. Kırsal kalkınmanın sürdürülmesine yönelik izlenecek olumlu araştırma ve politikalar, Türkiye’yi sosyo ekonomik açıdan gelişmiş ülkeler seviyesine çıkaracaktır. Bilindiği üzere, dünyada olduğu gibi Türkiye’de de insanın beslenme ihtiyacını karşılayan tarımsal üretimin önemli bir kısmı kırsal alanlarda yapılmaktadır.

Türkiye’nin dünyada jeopolitik bir konumda olması ve tarım açısından verimli topraklara sahip olması, ülkeyi daha da stratejik kılmaktadır. Türkiye’de kırsal alanlar tarım açısından verimli ve önemli topraklara sahip olsa da kır-kent arasındaki kalkınmışlık henüz istenilen düzeye gelebilmiş değildir. Bu da kırsal alanlarda yaşayan insanları sosyo ekonomik açıdan olumsuz etkileyip kentsel alanlara göçü arttırabilir. Kentsel alanlarda yaşam standartlarının yüksek olması, kırsal toplumları ekonomik, sosyal, kültürel ve psikolojik yönden mutsuz edebilir. Böyle olumsuz bir durumun ortaya çıkması, hem tarımsal üretimi, hem de sürdürülebilir kırsal kalkınmayı tehlikeler altında bırakabilir. Kırsal alanlar, besin ve ekonomik açıdan büyük bir önem arz etmektedir. Başta Türkiye olmak üzere, bütün dünyada kırsal alanlarda yaşayan tarımsal üreticilerin sosyo ekonomik özelliklerinin düzeltilmesi ve yaşam memnuniyet düzeyinin yükseltilmesi, sürdürülebilir kırsal kalkınma açısından büyük bir önem arz etmektedir.

İnsanlar, gıda ihtiyaçlarının tamamına yakını tarım sektöründen karşılamaktadırlar. Hatta insanları hayatta tutan tarımsal ürünlerdir. Bunun da sürdürülebilir hale gelebilmesi için kırsal alanlardaki üreticilerin, sosyo ekonomik ve yaşam memnuniyet düzeyinin rasyonel bir şekilde araştırılmasıdır. Böylece; tüm bu gelişmeler ışığında, yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası arenada insani açıdan

sürdürülebilir kırsal kalkınmanın sağlanması için sosyo ekonomik ve yaşam memnuniyeti konularının önemli hale getirilmesidir.

1. 2. Araştırmanın Önemi

İnsanların beslenme ihtiyacını karşılayan tarım sektörü, bütün toplumlar için vazgeçilmez ekonomik ve hayati bir ihtiyaçtır. Bilindiği üzere birçok dünya ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de tarımın önemli bir kısmı kırsal alanlarda yapılmaktadır. Kırsal alanlarda yaşayan toplumların sosyo-ekonomik özelliklerinin iyileştirilmesi ve memnuniyet düzeyinin yükseltilmesi, tarıma sürdürülebilirlik açısından büyük bir katkı sağlayacaktır. Türkiye’de kırsal toplumların kalkınmasına yönelik yapılacak sosyal, ekonomik, kültürel ve politik çalışmalar, ülkeyi gelişmişlik düzeyine çıkarıp insanları bulunduğu yerden memnun edebilecektir.

AB gibi gelişmiş ülkeler, kırsal alanların kalkınması ve sürdürülebilirliği için dünyanın birçok ülkesinde sürdürülebilir kalkınmaya yönelik büyük çalışmalar yaptığı söylenilebilir. Son yıllarda özellikle kırsal kalkınmaya geniş ve kapsamlı bir yaklaşım sergileyerek, bütün ülkeler için önemli bir ihtiyaç konusu haline getirmiştir. Nüfusun giderek daha çok artış göstermesi; beslenme ihtiyacı ve gıda talebini zora sokmuştur. Bu durumun ortaya çıkmasıyla, AB gibi gelişmiş ülkelerin, tarımın önemli bir kısmının yapıldığı kırsal alanlara yönelik çalışmalarını giderek artırdığı söylenebilir. Yapılan çalışmalar; kırsal alanlarda yaşayan insanların yaşam memnuniyet düzeyi ve sosyo ekonomik özelliklerini de artırmaya yönelik olduğunda, sürdürülebilir kırsal kalkınma ve tarıma büyük bir önem arz etmektedir. Kırsal alanların kalkınmasına yönelik yapılacak istikrarlı ve ileriye dönük çalışmalar her yönüyle ülkeleri ve toplumları, yaşam memnuniyeti ve sosyo ekonomik açıdan da olumlu yönden etkileyecektir.

İnsani gelişme konusunu da yakından ilgilendiren sürdürülebilir kırsal kalkınma, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de üzerinde durulması gereken insani bir konudur. Bilindiği üzere, Türkiye’de üretimin önemli bir kısmı kırsal alanlarda yapılmaktadır. Sürdürülebilir kırsal kalkınmanın sağlanması için tarımsal üretimle uğraşan üreticilerin memnuniyet düzeylerinin artırılması ve sosyo ekonomik özelliklerin düzeltilmesi kentsel alanlara göçü engelleyeceği söylenilebilir. Bu durum göz önüne alındığında; kırsal toplumların sosyo-ekonomik özelliği ve

memnuniyet düzeylerini artırıcı çalışmalar yapılması, insanının besin ihtiyacını karşılayan tarımsal üretim açısından olumlu bir gelişme olacaktır.

Aydın ilinin; turizm, sanayi ve tarım sektörleri potansiyeli açısından Türkiye’de gelişmiş iller arasında yer aldığı söylenilebilir. Fakat kırsal alanların, kentsel alanlara göre gelişmişlik açısından istenilen düzeye gelemediği söylenilebilir. Aydın nüfusunun önemli bir kısmı, geçimini tarımsal üretimden sağlamaktadır. Aydın İli, Türkiye’de bitkisel ve hayvansal ürünlerin önemli bir kısmını üretip yurtiçi ve yurtdışı pazarlarına tedarik etmede büyük bir önem arz etmektedir. Bu durumun da insanın besin ihtiyacını karşılayan tarıma büyük bir katkısı olduğunun göstergesidir. Tarımsal üreticilerin yaşam memnuniyet düzeyinin yükseltilmesi ve sosyo ekonomik özelliklerinin yerinden araştırılıp düzeltilmesi, üretimi ve kırsal kalkınmayı daha da sürdürülebilir hale getirebilecektir.

Araştırma konusunu oluşturan Türkiye’nin Ege Bölgesinde bulunan Aydın İli, kurulduğu çağlardan beri elverişli iklimiyle verimli tarım alanlarına sahiptir. Özellikle kırsal alanlarda tarımsal faaliyetlerin yoğunluğu ve çeşitliliği, büyük önem taşımaktadır. Aydın ilinde, tarım sektörünün önemli bir bölümünün kırsal alanlarda yapılması ve gıda talebine cevap verecek düzeyde olması, birçok bağlamda önemini korumaktadır. Kırsal alanlarda sürdürülebilir kalkınma bağlamında tarımı daha da verimli ve sürekli hale getirebilmek için tarımsal üreticilerin sosyo-ekonomik yapısını geliştirmek ve memnuniyet düzeyini artırabilmekle olabileceğidir. Yapılan araştırma ile kırsal alanlarda yaşayan üreticilerin ekonomik sermaye unsurları ve yaşam memnuniyet düzeylerinin araştırılması, sürdürülebilir kalkınma ve tarım için büyük bir önem taşımaktadır. Sürdürülebilir kırsal kalkınmayı doğrudan ilgilendiren yaşam memnuniyeti ve sosyo ekonomik yapı, son yıllarda tüm dünyada önemli bir konu haline gelmiş olup bir çok bilim dalının araştırma konusu olduğu söylenilebilir.

1. 3. Araştırmanın Amacı

Gıda ihtiyacını karşılayan tarım sektörünün önemli bir bölümünün kırsal alanlarda yapılması, sürdürülebilir tarım ve besin açısından büyük bir önem taşımaktadır. AB'nin kırsal alanlara yönelik sosyal ve ekonomik çalışmaları; sürdürülebilir insani gelişme, tarım ve kırsal kalkınmayı destekler nitelikte olduğu söylenilebilir. Sürdürülebilir insani gelişme, tarım ve kırsal kalkınmanın sağlanması için kırsal alanlarda yaşayan üreticilerin sosyo ekonomik özellikleri ve yaşam memnuniyetine yönelik kapsamlı çalışmaların artırılması, sürdürülebilirlik açısından büyük bir önem kazanacaktır. Böylece bu araştırmanın amacı, Aydın İlinde tarımsal üretim yapan işletmelerin ekonomik sermaye unsurları ve yıllık faaliyet sonuçları incelenerek, üreticilerin yaşam memnuniyet düzeyini belirlemektir.

Bu temel amaç kapsamında araştırmanın diğer amaçları ise:

Seçilen göstergelerle Aydın İlinin sosyo ekonomik ve tarımsal yapısını ortaya koymak,

Üreticilerin kişisel ve sosyo ekonomik özelliklerini ortaya koymak,

Üreticilerin ekonomik sermaye durumları ve yıllık faaliyet sonuçlarını ortaya koymak,

Üreticilerin yaşam memnuniyet düzeyi, gelecekte beklenen umut ve ekonomik gelişmelerden etkilenme durumunu ortaya koymak,

Üreticilerin kamu hizmetlerinden ve tarım politikalarından memnuniyet durumunu orta koymak,

Tarım işletmelerin ekonomik sermaye varlığı ve memnuniyet düzeyi arasındaki ilişkiyi araştırmaktır.

1. 4. Araştırmanın Kapsamı

Bu araştırma konu ve alan bakımından sınırlandırılarak “Kırsal Alanlarda Sosyo-ekonomik Yapı ve Yaşam Memnuniyeti: Aydın İli Örneği” olarak saptanmıştır. Aydın İlinde ÇKS’ye kayıtlı üretici sayısının en fazla olduğu üç ilçe gayeli olarak seçilmiş olup araştırma konusu beş bölümden oluşmaktadır:

1. Bölümde, giriş bölümü olup konunun önemi, araştırmanın amacı, önemi ve kapsamı ile ilgili bilgiler yer almaktadır.
2. Bölümde, konuya benzerlik gösteren önceki çalışmaların özetleri yer almaktadır.
3. Bölümde, araştırmada kullanılan materyal ve yöntemler açıklanmıştır.
4. Bölümde araştırmanın bulgular kısmı yer almakta olup Aydın İli seçilen göstergelerle tanıtılmış ve araştırma konusu olan ele alınan tarımsal işletmelerin sosyo ekonomik özellikleri ve yaşam memnuniyeti analiz sonuçları detaylı bir şekilde yer almaktadır.
5. Bölümde ise, tarımsal işletmelerle ilgili istatistikî analizler sonucunda elde edilen sözel ve sayısal bilgiler değerlendirilip sonuç ve tartışma kısmı yer almaktadır.

2. KAYNAK ÖZETLERİ

Küreselleşen 21. Yüzyıl dünyasında; ulusal ve uluslararası arenada, bütün ulus ve toplumları çok yakından ilgilendiren sosyal, beşeri, kültürel, mutluluk ve/veya yaşam memnuniyeti gibi hayati konular üzerinde çeşitli bilimsel araştırmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları incelenmiş olup önemli bulunanlar aşağıda özetlenmiştir.

Mutluluk ekonomisi alanında anahtar bir kavram olan Easterlin Paradoksu, 1974 yılında yazdığı makalede gündeme getirmiştir. Çalışmasında özetle, bir toplumdaki ekonomik gelişimin ortalama mutluluk seviyesiyle bir ilişkisinin olmadığını öne sürmüştür. Toplumdaki yaşanan ekonomik büyüme ancak toplumun temel ihtiyaçlarını karşılayabilmekte olduğunu söylemiştir. Easterlin'in hükümetlere önerisi, toplumun temel ihtiyaçlarının karşılandığı noktada, daha fazla gayri safi yurtiçi hâsıla için değil daha fazla gayri safi mutluluk hasılası üzerine yoğunlaşması yönündedir (Easterlin, 1974).

Albayrak (2005) yaptığı araştırmada Türkiye’de illerin sosyo ekonomik gelişmişlik düzeylerini belirleyen hipotetik yapıları çok değişkenli bir yaklaşımla incelemiştir. Araştırmada, hipotetik yapılar çok değişkenli yöntemlerle, faktör analizi yapılarak, gelişmiş iller; nüfus, eğitim, sağlık, enerji, sanayi, ticaret, istihdam, tarım vb. konuları gelişmişlik gruplarına göre sınıflandırılmıştır.

“Türkiye’de Kırsal Kalkınma” adlı çalışmada, kırsal alan, kırsal yerleşme ve kırsal kalkınma olgularının çok yönlü ve bileşenli kavramlar olup ülkelerin gelişmesi açısından önemli olduğu söylenilmektedir. Bu araştırmada tarım ve hayvancılığın kırsal alanlar için önemli ve gerekli olduğu belirtilmiştir. Türkiye’nin önemli bir coğrafyaya sahip olup nüfusun önemli bir bölümünün kırsal alanlarda yaşadığını ve nüfusun önemli sorunlarla karşılaştığı anlatılmıştır. Türkiye de kırsal alanda sürdürülebilir bir kalkınmanın olması için kırsal yerleşme planlaması, tarımsal üretim planlaması, kırsal nüfus planlaması, kırsal ulaşım planlaması ve su kaynakları planlamasının entegre kırsal alan yönetimi ilkleri çerçevesinde uygulanması gerektiğini belirtmiştir (Bakırcı, 2007).

Selim (2008) yaptığı araştırmada, TÜİK'in 2014 yaşam memnuniyeti araştırması verilerini kullanarak, Türkiye'de öznel refahın önemli göstergesi olan bireysel mutluluk kaynağı değerlerini analiz etmiştir. Araştırma kapsamında, multinominal logit modeli kullanarak analizler gerçekleştirmiştir. Analizler sonucunda iş sahibi olma, yüksek gelir ve eğitim gibi değerlerin bireysel mutlulukta önemli olduğunu sonucuna varmıştır.

Armağan ve Özden (2009) araştırmalarında, Türk hayvancılık sektörünün AB entegrasyonu sürecinde daha üretken ve rekabetçi olmaya dönüştürmek için süt sığırcılığı işletmelerinin öneminden bahsetmişlerdir. Türkiye'deki süt sığırcılığı çiftliklerinin sosyo ekonomik özelliklerini etkileyen faktörleri belirlemek için üreticilerin tutum, davranış ve öznel norm bileşenleri ile katılım düzeylerini belirleyip girişimcilik endeksini oluşturmuşlardır. Ana materyal olarak 2007 yılında Türkiye'nin 17 ilinde bulunan Damızlık Sığır Yetiştiriciliği Birliğine posta ile gönderilen 167 anketten elde edilen verileri kullanmışlardır. Çiftçilerin tutum ve davranışlarını belirlemek için beşli likert ölçeği ve tanımlayıcı istatistikler kullanmışlardır. Her bir kategoride faktör ağırlıklarını faktör analizine göre hesaplamışlardır. Girişimcilik endeksini belirleyen sosyo ekonomik faktörler Lojistik Regresyon kullanılarak tahmin edilmiştir. Sonuç olarak, çiftçilerin öncelik amaçlarının yüksek gelir, işten zevk alma, daha iyi yaşam koşulları, saygıyı kazanma, saygıyı kazanma, kaynakları iyi kullanma ve yüksek kaliteli ürünler üretme olduğunu belirlemişlerdir.

Doğan (2010) çalışmasında “kalkınmanın” değer yüklü bir kavram olduğunu söyleyerek az gelişmiş bir toplumun ekonomik yapısının dönüştürülmesiyle birlikte, sosyal, kültürel ve siyasal yapılarının değiştirilmesi olarak belirtmektedir. Aynı zamanda kırsal kesimde yaşam standartlarının yükselmesi için Avrupa Birliği perspektifini de içeren ulusal bir politikanın ortaya konulması gerektiğini söylemiştir. Çalışmada, kırsal yerleşimlerin refah düzeyini yükselmesi için sürdürülebilirlik ekseninde siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik boyutların birlikte ele alınacağı bütüncül bir yaklaşıma ve planlamaya ihtiyaç olduğunu belirtmiştir.

Şeker (2010) yılında yaptığı çalışmada, Türkiye için yeni sayılabilecek bir alan olan “Mutluluk Ekonomisine” ilişkin temel bilgileri vermiş olup uluslararası literatürde konuyla ilgili öne çıkan araştırmalardan bahsetmektedir. Bahsedilen araştırmalar ve literatür özeti genellikle mutluluk ölçümleri ve buna ilişkin yöntemleri kapsamaktadır. Uluslararası araştırmalardan yaptığı derlemelerin

ardından, konuyla ilgili Türkiye'ye ilişkin yaşam memnuniyeti araştırma sonuçlarına yer vermiştir. YMA'a göre Türkiye'de 6.714 kişi ile yüz yüze görüşülerek yapılan araştırmada bireylerin mutluluk kaynağı olan değerler sırasıyla; sağlık, sevgi, para, başarı ve iştir. Bireylerin mutluluk kaynağı olan kişiler ise tüm aile, eş, çocuklar, anne/baba, torunlar, kendisi ve arkadaşlardır. Bu araştırmaya göre bireyi en çok mutlu eden değer sağlık ve mutluluk kaynağı ise tüm ailedir.

Kahneman ve Deaton (2010) araştırmalarında öznel refahı (kişisel refah veya mutluluk) iki açıdan ele almışlar. İlki duygusal refah, diğeri yaşamı değerlendirebilme (yaşam memnuniyeti veya kalitesi) dir. Para mutluluğu satın alır mı sorusuna öznel refahın iki yönü ele alınarak Gallup şirketi tarafından ABD de yaşayanlara günlük 1.000 anket olmak üzere toplamda 450.000 birey ile görüşülerek analizler yapmışlardır. Yapılan analizlere göre, yaşamı değerlendirebilme ve duygusal refah arasında farklılık olduğun tespit edilmiştir. Bu araştırmada gelir ve eğitim, hayatı değerlendirmeye ilişkili bulunmuş; sağlık, yardımlar, yalnızlık ve sigara görel olarak duygusal refahın belirleyenleri olarak saptanmıştır. Sonuç olarak araştırmada, yüksek gelir yaşam doyumunu sağlarken, mutluluğu satın alamaz, düşük gelir ise düşük yaşam değerlendirmesine ve düşük mutluluğa neden olduğu sonucuna varmışlardır.

Armağan vd. (2012) 'Kırsal Kalkınma ve Çiftçilerin rolü: Köylüler, Üreticiler ve Girişimciler' adlı çalışmalarında kırsal kalkınmanın önemi ve ilkelerini belirterek 1950-2000 yılları arası kırsal kalkınma alanındaki konuları zaman çizelgesi altında açıklamışlardır. Ayrıca çalışmalarında Hollandalı çiftçilerin bazı kişisel özellikleri açısından tipolojilerini Sağduyulu, sosyal, geleneksel ve yeni çiftçiler şeklinde gruplara ayırmışlardır. Bu gruplarda liderlik, azim, yaratıcılık, pasiflik ve girişimcilik ölçeği -4 ve +4 arasında değerler mevcut olup çiftçileri ekonomik, insan, sosyal ve psikolojik sermaye gruplarına ayırmışlardır.

"İnsani Gelişme Endeksi ve Türkiye'nin İnsani Gelişme Performansı" adlı çalışmada, Mutluluk ile insani gelişme düzeyi arasında bir bağlantı olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmada kişilerin bireysel mutluluklarını etkileyen oldukça fazla faktör (gelir, sağlık, eğitim vb.) ve öznel ögenin mevcut olduğu ve bunu ölçmenin kolay olduğu söylenilmiştir (Akçiçek, 2014).

Daga (2014) çalışmada Bhutan hükümeti tarafından tasarlanan ve Bhutan ülkesine uygulanan Gayri Safi Milli Mutluluk kavramının ülkenin gelişimine bakmak için alternatif bir bakış açısı sunduğunu belirtiyor. GSMM'nin amacı, mutluluğu geliştirmek ve bu çabayı teşvik edebilecek kurumlar yarattığını söylüyor. Bu araştırmada Gayri safi milli mutluluğu etkileyen faktörler; sağlık, eğitim, kültür, iyi yönetim, ekoloji topluluk canlılığı ve yaşam standartları olduğunu belirtmektedir.

UNDEP (2014) yılında, “İnsani İlerlemeyi Sürdürmek: Kırılganlıkları Azaltmak ve Dayanıklılık Oluşturmak” başlıklı insani gelişme raporunda insani kalkınma konusunda ilerlemeyi güvence altına almak için son derece önemli açıklamalarda bulunuyor. En önemli açıklamalardan biri insani gelişme paradigmasıyla aynı doğrultuda, insan odaklı bir yaklaşımın benimsenmesi olduğu belirtiliyor. Bu raporda, ülkeler arasında ve içinde yaşanan eşitsizliklere özel önem verilerek, insanlar arasında ‘yapısal olarak kırılgan’ durumların azaltılmasıdır. Rapor, mevcut verilerin analizi ışığında, kırılganlıkların ele alındığı ve gelecekteki şoklara karşı dayanıklılığın oluşturulduğu bir dünya yaratmak için bir dizi önemli öneri sunuyor. Ayrıca, toplum düzeyinde dayanıklılık oluşturmak ve çatışmaların patlak verme potansiyelini azaltmak için daha fazla toplumsal bütünleşmenin, şeffaf ve adil kurumların önemini belirtiyor. Bütün bu önemli önerilerin insani ve kırsal kalkınma için önemli olduğu vurgulanmıştır.

Karma Ura vd. (2014) araştırmalarında, Butan ülkesinde Gayri safi milli mutluluk endeksini, 33 gösterge, 124 değişken ve dokuz önemli faktörle bireylerin refahını ve mutluluğunu açıklamışlardır. Bu araştırmada, Gayrisafi milli mutluluk değişkenleri ve endeksleri, 20 bölgenin her biri için cinsiyete göre, kırsal ve kentsel alanlara göre, yaş ve belirli meslek kategorilerine göre rapor edilmiştir. Gayri safi milli mutluluk araştırmasına göre, 2010 yılında Bhutan halkının% 8,3'ü çok mutlu, % 32,6'sı yoğun bir şekilde mutlu, % 48,7'si az mutlu ve % 10,4'ü ise mutsuz sonucuna varmışlardır.

Beşel (2015) yaptığı araştırmada, TÜİK tarafından 2013 yılında il düzeyinde yapılan Yaşam Memnuniyeti Araştırması sonuçlarına göre en mutlu ve en mutsuz beş şehire ait ekonomik, sosyal ve siyasi göstergelerle analizler yapmıştır. Türkiye İstatistik Kurumuna göre Yaşam Memnuniyetinin en yüksek olduğu beş şehir; Sinop, Afyon, Bayburt, Kırıkkale ve Kütahya'dır. Yaşam memnuniyet düzeyinin en düşük olduğu şehirler ise Tunceli, Osmaniye, Diyarbakır, Antalya ve Hatay'dır. Bu araştırma sonucuna göre, en mutlu ve en mutsuz beş şehrin ekonomik, sosyal

ve siyasi göstergeleri tespit edilmiş olup mutluluk düzeyi yüksek olan beş şehrin sosyal, ekonomik ve siyasal düzeylerinin daha iyi olduğu sonucuna varmıştır.

“İktisat ve Mutluluk” adlı çalışmada, herkesin hayatında ulaşmaya hedeflediği önemli bir kavramın da mutluluk olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmada aynı zamanda iktisatçılar da herkesin ulaşmayı istediği mutluluğa giden yolda, iktisadi faktörlerin rolünü incelemiş olup ekonomik büyüme, işsizlik, enflasyon ve kurumsal değişkenlerin mutluluğu ve iyi oluşu etkilediği söylemişlerdir. Aynı zamanda mutluluk için iktisat politikaları nasıl şekillenmelidir? İşsizlik ve enflasyon mutluluğu etkiler mi? Bireysel faydayı mutluluk üzerinden tanımladığımızda pareto iyileştirici bir öneri mümkün olacak mıdır? İş sahibi olmak ve maddi destek almanın mutluluk üzerindeki etkisi aynı mıdır? Daha da önemlisi hukukun işleyişi, demokrasi mutluluğu nasıl etkilemektedir? Gibi önemli soruların mutluluğu etkilediği belirtilmiştir (Veenhoven ve Dumludağ 2015).

Tarımsal işletmelerin ekonomik durumunu ve sermaye yapılarını inceleyen birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları incelenmiş olup önemli bulunanlar aşağıda özetlenmiştir.

Fidan (1996), Konya İlinde yapmış olduğu araştırmada 42 adet tarımsal işletme ile anket yoluyla veriler elde ederek, bu işletmelerin ekonomik yapılarını incelemiş ve optimal tarımsal işletme organizasyonları tespit etmiştir. Bu tarımsal işletmelerde, ortalama işletme arazi varlığını 62,67 dekar olarak bulmuştur. Bu işletmelerde, işletme ortalamasına göre aktif sermayenin çiftlik sermayesi %66,93 ve %33,07'sini ise işletme sermayesi oluşturmaktadır. İncelenen işletmelerin yıllık faaliyet sonuçlarına göre gayri safi üretim değerinin %68,49'unu hayvansal üretim, kalan %31,51'ini ise bitkisel üretim değeri olarak tespit edilmiştir. İşletmelerde üretilen sütün %91,65'i satılmakta, %4,63'ü hane halkına ayrılmakta ve %3,72'si ise buzağılara içirildiği sonucuna varılmıştır.

Karadağ (2007) Erzurum İlinde, yapmış olduğu araştırmada Doğu Anadolu bölgesi besiciler birliği koordinatörlüğünde organik tarım yapan ve yapmayan tarım işletmelerinin ekonomik sermaye ve başarı durumlarını ele almıştır. Araştırmada ana materyal olarak 663 organik tarım üretimi yapan ve yapmayan işletmelerden anket yoluyla elde edilen verileri kullanmıştır. Ele alınan tarımsal işletmelerde, yatay kesit veriler kullanarak, örnek sayısının belirlenmesinde tabakalı örnekleme yöntemi kullanmıştır. Araştırmada, her iki tarımsal işletmenin ekonomik kriterleri,

üretim faktörlerinin verimliliği, üretici-pazar ilişkisi karşılaştırması yapmıştır. Yapılan değerlendirme sonucunda, organik tarım yapan işletmelerin öz sermayeleri ve yıllık tarımsal üretimin organik tarım yapmayan işletmelerinkinden daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca organik tarım faaliyetinde bulunan işletmelerin organik tarım hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı sonucuna varmıştır.

Gözener (2008) yaptığı araştırmada, materyal olarak şeftali yetiştiriciliğinin yoğun yapıldığı 15 köyden gayeli olarak belirlenen 6 köyde 83 adet tarımsal işletmeden anket yolu ile elde ettiği veriler kullanmış ve yöntem olarak, tabakalı tesadüfi örnekleme kullanmıştır. Tarım işletmelerini arazi genişliklerine göre üç gruba ayırmıştır. Araştırmada, Tokat İlinde tarımsal işletmelerin yapısal özellikleri belirlenmiş ve işletme faaliyet sonuçları ortaya konulmuştur. İncelenen tarımsal işletmelerde, işletme başına düşen ortalama arazi varlığı 21.73 dekadır.. Ele alınan tarımsal işletmelerin ortalama brüt hasılası 23.920 TL, ortalama net hasıla 6.145 TL ve ortalama tarımsal gelir 14.210 TL'dir. Şeftali maliyeti 0,49 krş/kg ve kâr 1,73 krş/kg olarak hesaplamıştır. Bu hesaplama sonucunda şeftali yetiştiriciliği yapan üreticilerin kârlı olduğu sonucuna varılmıştır.

Yeteroğlu (2010) yapmış olduğu araştırmada, tesadüfi tabakalı örnekleme yöntemi kullanarak, 80 tarımsal işletmeden anket yapmıştır. Araştırma kapsamında süt sığırcılığı yapan tarımsal işletmelerin ekonomik yapısı, pazarlama sorunları ve mali analizlerin yapılmasını amaçlamıştır. İşletme büyüklük grubu 1-10 ve 10 baş üstü süt sığırı besleyenler olarak belirlemiştir. İncelenen süt sığırcılığı işletmelerde ortalama işletme arazisi 73.58 dekadır. Bu işletmelerde toplam aktif sermaye 90.674 TL'dir. Bu değer 64.394 TL'si arazisi sermayesi, 26.280 TL'si ise işletme sermayesidir. Sonuç olarak araştırma kapsamında süt sığırcılığı yapan işletmelerin, üretim alanında ihtisaslaşamadıkları ve süt pazarlamasında önemli sorunların olduğu, sorunların çözünmesinde ilçede yaşayan süt sığırcılığı yapan çiftçilerin yetersiz kaldığını belirtmiştir.

“Konya İlinde Koyunculuk Faaliyetine Yer Veren Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi ve Koyunculuk Faaliyetinde Etkili Olan Unsurların Saptanması” adlı araştırmada, koyunculuk ekonomik faaliyetinde etkili olan unsurlar saptanmış olup tabakalı tesadüfi örnekleme yöntemine göre 104 işletmeden anket yoluyla veriler toplanmıştır. Ele alınan tarımsal işletmelerde bir çiftçi ailesinin ortalama işletme arazisi genişliği 137.95 dekadır. Araştırmada, İşletmelerde ekonomik sermayenin

%57,44'nü aktif sermaye, geriye kalan %42,56'sı ise pasif sermaye oluşturmaktadır. İşletmelerde elde edilen gayrisafi üretim değerinin %44,71' bitkisel üretim, %55,29'u ise hayvansal üretim değeri olup bunun %36,77'si koyunculığa ait olduğu sonucuna varılmıştır (Şahinli, 2011).

Çıtak (2011) yapmış olduğu araştırmada, basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen 58 tarım işletmesinden anket yoluyla elde edilen verileri kullanmıştır. Ele alınan örnek tarımsal işletmeler hayvan sayılarına göre iki gruba ayrılmıştır. 1. grup 25-80 baş keçi, 2. grup ise 81 baş üstü keçi olarak ayrılmıştır. Araştırma kapsamında ele alınan işletmelerde yapılan analizlere göre, işletmelerdeki aktif sermaye içinde çiftlik sermayesinin oranı %54,68 olup işletme sermayesinin oranı ise %45,32'dir. Hayvansal üretim değerinin %85,95 keçi yetiştiriciliği, keçi yetiştiriciliğinde %73,25'i süt üretim değerinden elde edilmektedir. Ele alınan tarımsal işletmelerin gayri safi üretim değerinin %80,54'ü hayvansal üretim değeri, %19,46'sı ise bitkisel üretim değeri oluşturmaktadır. Araştırma sonucuna göre, incelenen işletmelerde gayri safi üretim değeri içinde %69,22'lik oranla en büyük payı keçi yetiştiriciliği almaktadır.

Emir (2015), yapmış olduğu araştırmada basit tesadüfi örnekleme metoduyla seçilen 455 arıcılık işletmesinden elde edilen anket verileri mevcuttur. Arıcılıkla uğraşan işletmelerin sosyo-ekonomik yapısını klasik ekonomik analizlerle ortaya koymuştur. Araştırma sonucunda, ele alınan işletmelerin gelir kaynağının %64'ünün arıcılığın oluşturulduğu sonucuna varılmıştır.

Üçpınar (2016), araştırmada tarımsal işletmelerin ekonomik sermayesini incelemiştir. Bu araştırmada, tabakalı tesadüfi örnekleme yöntemine göre seçilen 44 tarımsal işletme ile yapılan anket verileri oluşturmaktadır. Ele alınan tarımsal işletmelerde, işletme başına ortalama 55.05 dekar işletme arazisi tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında, işletmelerde işletme başına ortalama aktif sermayenin %78,28'ini arazi sermayesi, kalan %22,72'sini ise işletme sermayesi oluşturmaktadır. Taze fasulye yetiştiren işletmelerde, ekonomik maliyet analizi sonucunda fasulye satış fiyatı, maliyetin üstünde olduğunu tespit etmiştir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3. 1. Materyal

Araştırmanın ana materyalini, Tarım ve Orman bakanlığından alınan bilgiler doğrultusunda, Aydın iline bağlı 3 ilçe ve bu ilçelere bağlı 12 köyde tarımsal üreticilerden elde edilen anket verileri oluşturmaktadır. Aydın ilinde 2016 yılında ÇKS'ye kayıtlı toplam 56.502 üretici bulunmaktadır. Nazilli ilçesi 5.943 üretici sayısı ile Aydın ilinde üretici sayısının en fazla olduğu ilçedir. Bunu takip eden ilçeler ise Çine, Merkez Efeler ilçesi, Bozdoğan ve Söke şeklinde devam etmektedir. Araştırmaya konu olan ilçeler Nazilli, Çine ve Söke ilçeleridir. Bu ilçeler gayeli olarak seçilmiş olup üretici sayısı diğer ilçelere göre daha fazladır. Toplam üretici sayısının en çok olduğu üçüncü ve dördüncü ilçeler Aydın merkez efeler ve Bozdoğan ilçesidir. Efeler merkez ilçe, Bozdoğan ilçesi ise Nazilli ilçesiyle aynı yönde olup bu iki ilçe araştırmaya dâhil edilememiştir. Bundan dolayı üçüncü büyük ilçe olarak Söke ilçesi, üretici sayısının en fazla olduğu üçüncü büyük ilçe olarak araştırmaya dâhil edilmiştir. Gayeli olarak seçilen üç ilçe ve bu üç ilçeye bağlı üretici sayısının en fazla olduğu dörder köyde bulunan üreticilerden elde edilen veriler birincil verileri oluşturmaktadır. Aydın ilinde ÇKS'ye kayıtlı üretici sayısı çizelge 3.1'de verilmiştir.

Araştırmada kullanılan yazılı ve ikincil veriler, Tarım ve Orman Bakanlığı, Türkiye İstatistik Kurumu, Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler gibi ulusal ve uluslararası resmi internet sitelerinden ve yayınlamış tez, makale ve kitaplardan temin edilmiştir.

Çizelge 3. 1. Aydın İlinde ÇKS'ye Kayıtlı Üreticilerin İlçelere Göre Dağılımı (2016)

	İlçeler	Toplam Çiftçi Sayısı (bin)
1	Nazilli	5.943
2	Çine	5.862
3	Efeler	5.324
4	Bozdoğan	5.061
5	Söke	5.014
6	Germencik	4.174
7	Karacasu	3.421
8	Koçarlı	3.413
9	Kuyucak	3.154
10	İncirliova	2.799
11	Sultanhisar	2.532
12	Köşk	2.429
13	Yenipazar	2.201
14	Karpuzlu	2.048
15	Didim	1.164
16	Buharkent	1.110
17	Kuşadası	732
18	Merkez	121
	Toplam	56.502

Kaynak: İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Aydın

3. 2. Yöntem

Tarımsal işletmelerin genel başarılarını yansıtan brüt kâr, tarımsal gelir ve gayrisafi hasıla gibi başarı ölçütleri vardır. Tarımsal işletme sahiplerine yönelik; yaşam memnuniyeti, mutluluk, gelecekte umutlu olma, tarım politikası ve kamu hizmetlerinden memnuniyet düzeyi, Dünya Mutluluk Endeksi ve TÜİK Yaşam Memnuniyeti yargılarından faydalanılarak belirlenmiştir. Bu araştırmada; kırsal alanlarda yaşayan üreticilerin ekonomik sermaye durumları incelenerek, bu araştırmanın yaşam memnuniyet düzeyini araştırmaya yönelik Türkiye ve dünyada ilk olması nedeniyle, sürdürülebilir tarım ve kırsal kalkınma için büyük bir önem taşıdığı söylenebilir. Araştırmada kullanılan yöntemler, verilerin toplanmasında izlenen yöntem ve verilerin analizinde izlenen yöntem şeklinde iki farklı başlık altında toplanmaktadır.

3. 2. 1. Verilerin Toplanmasında İzlenen Yöntem

Araştırma alanlarının seçiminde ve örnek üreticilerin seçimindeki amaç, Aydın ilinde coğrafi konum dikkate alınarak üretici sayısının en fazla olduğu bölgeler seçilerek, ilin tamamının temsil edilebilmesi hedeflenmiştir. Aydın tarım il müdürlüğünden elde edilen verilere göre, çiftçi kayıt sisteminde toplam 52.506 çiftçi bulunmaktadır. Bu verilerden faydalanarak araştırmaya konu olan üretici sayısının belirlenmesinde oransal örnek hacmi kullanılmıştır (Newbold, 1995). Bu formül aşağıdaki gibidir:

$$n = \frac{Np(1-p)}{(N-1)\sigma_p^2 + p(1-p)}$$

Bu formülde;

n: Örnek hacmini,

N: Aydın ilinde ÇKS'ye kayıtlı toplam çiftçi sayısını (56,502)

p: Üretici memnuniyet oranını (maksimum örnek hacmine ulaşmak amacıyla %50)

σ_p : Olasılık düzeyi güven aralığını (%95 güven aralığı, 0.10 hata payı için 1.96 $\sigma_p= 0.10$ eşitliğinden, 0.05102) ifade etmektedir.

Yapılan hesaplanma sonucunda ise örnek hacmi 96 üretici olarak bulunmuştur.

Araştırmaya dâhil olan ilçe ve ilçe köylerinde üretici sayısının diğer ilçelere göre yüksek olması, örnek köylerin gayeli olarak seçilip titizlikle dikkate alınması Aydın ilini temsil etme gayesi yüksek olduğu söylenilebilir. Çine ilçesine bağlı Gökyaka, Akçaova, Topçam, Kasar, Söke ilçesine bağlı Sarıkemer Tuzburgazı, Bağarası, Sazlı, Nazilli ilçesine bağlı Aşağıyakacak, Pirlibey, İsabeyli ve Esenköy köylerinde sekizer çiftçi olmak üzere toplam 96 kişiyle yüz yüze görüşülerek soru formları uygulanmıştır (Çizelge 3. 2).

Çizelge 3. 2 Anket Çalışması Yapılan İlçe ve Köyler

İlçeler	Köyler	Coğrafi Yön	Üretici	Toplam
Çine	Gökyaka	Batı	8	32
	Akçaova	Güney	8	
	Topçam	Doğu	8	
	Kasar	Kuzey	8	
Söke	Sarıkemer	Güney	8	32
	Tuzburgazı	Batı	8	
	Bağarası	Doğu	8	
	Sazlı	Kuzey	8	
Nazilli	Aşağıyakacık	Kuzey	8	32
	Pirlibey	Doğu	8	
	İsabeyli	Batı	8	
	Esenköy	Güney	8	
Toplam			96	96

3. 3. 2. Verilerin Analizinde İzlenen Yöntem

Ele alınan tarımsal işletmeler, kırsal alanlarda yer almakta ve bu işletmeler aktif olarak bitkisel ve hayvansal üretim yapmaktadırlar. Üretici grupları, %25'lik kartilleri brüt kâra göre dört gruba ayrılmıştır. 8.770-64.100 TL arası gelire sahip olan işletmeler 1. grupta, 64.101-105.400 TL arası gelire sahip olan işletmeler 2. grupta, 105.401-177.900 TL gelire sahip olan işletmeler 3. grupta ve 171.901 TL ve üstü gelire sahip olan tarımsal işletmeler ise 4. grupta yer almaktadır. Ele alınan tarımsal işletme grupları brüt kâra göre gruplandırılmış olup toplam 96 üretici ile örnekleme yöntemi oluşturulmuştur (Çizelge 3. 3).

Çizelge 3. 3 Brüt Kâra Göre Ele Alınan Tarımsal İşletmelerin Seçilen Örnek Sayısı

İşletme Grupları	Brüt Kâra Göre İşletme Grupları	Örneğe Çıkan İşletme	Örnek Hacimdeki Pay
1	8.770-64.100 TL	24	25
2	64.101-105.400 TL	24	25
3	105.401-177.900 TL	24	25
4	177.901+ TL	24	25

Ayrıca ele alınan tarımsal işletmelerin ekonomik sermaye yapıları ve yıllık faaliyet sonuçları ortaya çıkarılırken anket formlarından elde edilen verilerden faydalanılmıştır. Ekonomik sermaye yapıları tespit etmede kullanılan yöntemler aşağıda verilmiştir.

Tarımsal işletme sermayesinin büyük bir kısmını oluşturan toprak sermayesi, tespit edilirken, ele alınan tarımsal işletmelerin aynı bazda karşılaştırılması için arazi kirası ve borcundan arındırılmış olarak kabul edilmiştir. Ortakçılık ve kiracılık ile işlenen arazinin değeri, hem aktif sermaye hem pasif sermaye değeri içinde gösterilmiştir. Çiftçi beyanlarına göre, arazi yerel alım satım değerleri yılsonu itibarıyla alınarak toprak sermayesi tespit edilmiştir (Erkuş, 1979).

Arazi ıslahı sermayesinin değeri biçilirken yeniler için maliyet bedeli esas alınmış olup eskiler için yeniden inşaat bedeline göre eskime ve yıpranma durumu göz önüne alınarak yeniden inşa bedeline göre değerlendirilmiştir (Erkuş, 1979).

Bina sermayesinin değerinin biçilmesinde, yeni binalarda çiftçinin beyan ettiği maliyet bedeli esas alınırken, eski binalarda yeniden inşa bedeline göre yıpranma süreleri göz önünde bulundurulmuştur (Şahinli, 2011).

Bitki sermayesine değer biçme, çıplak toprak kıymeti hariç olmak üzere henüz verime yatmamış meyveli ağaçlarda tesis masrafları üzerinden, verim çağında olan meyveli ağaçlar verim değeri ve işletmecinin beyanı esas alınarak yapılmıştır. Meyvesiz ağaçlara değer biçme, kesim yaşında olmayanlarda tesis masrafı, kesim yaşında olanlarda odun değeri üzerinden yapılmıştır. Tarla demirbaşı ise, maliyet masrafları dikkate alınarak kıymetlendirilmiştir (Erkuş, 1979).

Alet-makine sermayesi değerinin biçilmesinde, yeniler maliyet bedeline göre belirlenirken, eskiler ise hâlihazır durumları göz önüne alınarak, anket tarihindeki alım satım değerleri dikkate alınarak hesaplama yapılmıştır (Bülbül vd, 1979).

Malzeme ve mühimmat sermayesinde, dışardan satın alınanlar satın alma değerine göre, işletmede üretilenler ise çiftlik avlusu fiyatları esas alınarak hesaplanmıştır (Erkuş, 1979).

Ele alınan tarımsal işletmelerin, banka ve kooperatiflere olan borçları işletme sahibinin beyanı esas alınarak hesaplanmakta olup, para mevcudu ve alacakları üreticiler tarafından beyan edilemediğinden dolayı hesaplanamamıştır. Ayrıca tarımsal işletmelerde, nüfus, yaş, eğitim, cinsiyet ve tarımsal örgütlere üyelik, televizyonda köy ve tarım ile ilgili yayım yapma durumları incelenmiştir.

Tarımsal işletmeleri, sermaye yapılarına göre esas alarak, Aktif ve pasif sermaye şeklinde iki grup altında incelenmiştir. Aktif sermaye, çiftlik (arazi) ve işletme sermayesinden oluşmuştur. Pasif sermaye ise yabancı ve öz sermayeden oluşmuştur. Aktif sermayeden borçların çıkarılmasıyla öz sermaye tespit edilmiştir. Yabancı sermaye ise, reel borçlara kiralanan arazi değeri (indi borçlar) eklenerek bulunmuştur.

Yıllık faaliyet sonuçlarına göre hesaplanan gayrisafi üretim değeri, tarımsal faaliyet sonucu elde edilen bitkisel ve hayvansal üretim değerinden elde edilen ürün miktarlarının birim fiyatıyla çarpılması sonucu bulunmuştur. Bitkisel üretim sonucunda elde edilen ürünler ana ve yan ürün olarak dikkate alınmıştır.

İşletmelerin tarımsal faaliyetleri için yaptıkları toplam işletme masrafları değişen ve sabit masraflar olarak ele alınmıştır. Bu iki masraf toplanarak işletme masrafları elde edilmiştir. Değişen masraflar bitkisel ve hayvansal üretim için ayrı ayrı hesaplanmıştır (Erkuş vd, 1996).

Bitkisel üretimde değişen masraflar; mazot, gübre, ilaç, tohum, geçici işçilik, elektrik ve su ücretinden oluşmaktadır. Hayvansal üretimde değişen masraflar; yem, silaj, kuru ot, veteriner, ilaç, suni tohumlama, aydınlatma ve dezenfeksiyon masrafından oluşmaktadır (Şahinli, 2011).

Brüt kâr, gayri safi üretim değerinden değişen masrafların çıkarılması ile hesaplanmıştır. Brüt kâr, üretim faaliyetinin rekabet gücünü ve işletme başarısını ortaya koymada önemli bir ölçü olarak kabul edilmektedir (Erkuş ve vd, 1990).

Bu araştırmada tarımsal işletme sahiplerinin yaşam memnuniyet ve/veya mutluluk düzeyinin belirlenmesi amacıyla, Dünya Mutluluk Endeksinin kullandığı beşli likert ölçek kullanılmıştır. Üreticilerin genel mutluluk durumu, Dünya Mutluluk Endeksinin kullandığı beşli likert ölçekli (1-Asla böyle hissetmiyorum, 2-Nadiren böyle hissediyorum, 3-Bazen böyle hissediyorum, 4-Sık sık böyle hissediyorum, 5-Her zaman böyle hissediyorum) yargıları kullanılarak belirlenmiştir. Üreticileri en çok mutlu eden kişilerin (1-Tüm aile, 2-Çocuklar, 3-Eş, 4-Anne/Baba, 5-Kendisi 6-Torunlar) kim olduğu, en çok mutlu eden değerlerin (1-Güç, 2-Başarı, 3-İş, 4-Sağlık, 5-Sevgi, 6-Para, 7-Diğer (ibadet, huzur vb.)) ne olduğu tespit edilmiştir. Üreticilerin kamu hizmetlerinden memnuniyet durumu, beşli likert ölçekli (1-Hiç memnun değilim, 2-Memnun değilim, 3-Kararsızım, 4-Memnunum, 5-Çok memnunum) yargılar kullanılarak belirlenmiştir. Üreticilerin gelecekte beklenen ve umut düzeyi aynı şekilde beşli likert ölçekli (1-Hiç umutlu değilim, 2-Umutlu değilim, 3-Kararsızım, 4-Umutluyum 5-Çok umutluyum) yargıları kullanılarak belirlenmiştir. Ele alınan tarımsal işletmelerin sosyo-ekonomik özellikleri ve yaşam memnuniyet düzeyi verileri; yüzde dağılımları, basit tanımlayıcı istatistikler yardımıyla bulunmuş olup verilere faktör analizi, Kruskal-Wallis ve Khi-Kare analizi uygulanmıştır. Bu analizleri şu şekilde açıklayabiliriz;

Faktör analizi, çok sayıdaki değişkenin birkaç temel faktörle ifade edilip edilemeyeceğini ve değişkenler arasında ilişki durumunu ortaya koyan istatistiksel analizlerden biridir. Araştırmamıza konu olan üreticilerin yaşam memnuniyet düzeyi, faktör analizi yardımıyla da 4 farklı faktör şeklinde kategorize edilmiştir. Dünya mutluluk endeksinin yaşam memnuniyetini tespit etmeye yönelik uygulanan 25 farklı değişken, faktör analizi yardımıyla 14 değişkene indirgenmiştir. Mutluluk endeksinin açıklayan bu değişkenlerin bazıları, diğer değişkenlere çok yüklenme yapıp katsayıyı düşürdüğünde analize dâhil edilememiştir.

Normal dağılım göstermeyen sürekli değişkenler için ikiden daha fazla sayıda grubu karşılaştırmak amacıyla, Kruskal-Wallis testi analizinden yararlanılmıştır. Ele alınan tarımsal işletmelerin arazi genişliği, dekara brüt kâr, bina sermayesi, toplam işletme arazisi, dekara borç, değişken masraflar, aktif sermaye ve öz sermaye gibi

ekonomik göstergeler ile üreticilerin yaşam memnuniyet düzeyi grupları arasındaki ilişki analiz edilmiştir.

Khi-kare testi, çok kategorili iki değişkenin oluşturduğu hücrelerdeki gözlenen ile beklenen frekanslar karşılaştırılarak, değişkenler arasında ilişki olup olmadığını sorgulayan non-parametrik bir testtir. Bağımsız gruplar için kategorik değişkenler arasında bir ilişkinin olup olmadığını test eder. Khi-kare testinin yapılması için aşağıdaki varsayımlar sağlanmalı (Aksaraylı, 2012).

- Karşılaştırılan gruplar bağımsız olmalı yani her bir birey, veri ya da varlık bir kez değerlendirilmelidir.
- Karşılaştırılan değişkenler kategorik olmalı yani sıralama ölçeğinde verilerle işlem yapılabilirse de bunlar nitel veriler olarak ele alınmalıdır.
- Tablolarda herhangi bir hücrenin beklenen sıklığının 1'in altında olmaması ve beklenen sıklıkların %20'sinden fazlasının 5'in altında olmaması gerekir. Başka bir deyişle, hücrelerin %80'inde, beklenen değer 5 ve üzerinde olmalıdır.

Bu araştırmada memnuniyet düzeyleri ile üreticilere bağlı seçilen önemli göstergeler arasında ilişkinin olup olmaması, Khi-kare testiyle yapılırken bazı değişkenlere bağlı beklenen değerlerin %20'sinden fazlasının 5'in altında çıkması nedeniyle kategorilere bağlı veriler birleştirilmiştir. Hatta tarım politikalarından memnuniyet ve üreticilerin beklenti ve umut düzeylerini oluşturan bazı yargılar üçüncü koşulu sağlamayınca işlem dışı bırakılmıştır.

Ele alınan tarımsal işletmelerde; Khi-kare analizi yardımıyla memnuniyet düzeyleri ile üreticilerin yaş (genç ve yaşlı üretici), eğitim (ilköğretim ve diğer tahsiller), deneyim (0-25 yıldır üreticilik yapanlar ve 26-50 yıl üstü yapanlar), ve hayvancılık yapma durumu gibi değişkenler arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Üreticilerin memnuniyet düzeyleri ile eğitim düzeyleri arasındaki ilişkinin tespiti için yapılan testin üçüncü varsayımı sağlamaması nedeniyle, eğitim düzeyi ilköğretim ve diğer tahsiller şeklinde iki gruba ayrılmıştır.

Khi-kare testi yardımıyla yapılan diğer bir analiz ise; üreticilerin yaşam memnuniyet düzeyleri ile kamu hizmetlerinden memnuniyet ve tarım politikalarından memnuniyet düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Yapılan analiz sonucunda, kamu hizmetlerinden memnuniyet ve tarım politikalarından

memnuniyet durumuna bağlı beşli likert ölçeği, khi-kare testinin üçüncü varsayımını sağlamayınca ölçekler (Memnun değilim, Kararsızım, Memnunum) üçlü şeklinde birleştirilerek, üçüncü varsayım sağlandıktan sonra test uygulanmıştır. Yapılan son analiz ise; üreticilerin yaşam memnuniyet düzeyleri ile üreticilerin gelecekte beklenen ve umut düzeyleri arasında bağın olup olmamasıdır. Uygulanan khi-kare testine göre, gelecekte beklenen ve umut düzeyini yansıtan beşli likert ölçeği, üçüncü koşulu sağlayamayınca, umutlu değilim ve umutluym şeklinde birleştirilerek, üreticilerin yaşam memnuniyet düzeyleri ile gelecekte beklenen-umut düzeyleri arasında ilişki analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda Faktör, Kruskal-Wallis ve Khi-kare analiz varsayımları dikkate alınmıştır.

4. BULGULAR

4. 1. Aydın İlinin Sosyo Ekonomik Yapısı

Aydın İli, Traklar tarafından kurulmuş ve önceleri Tralleis adı ile anılmıştır. Depremle yıkıldıktan sonra yeniden imar edilmiş, Traklardan sonra Spartalılar, Hititler, Frigler, İyonlar, Lidyalılar, Persler ve Romalılar zaman zaman yörede hâkimiyetlerini kurarak kendi kültürlerini bölgeye taşımış ve yörenin gelişmesine öncü olmuşlardır (TÜİK, 2013). Aydınöğlularından ismini almış olan bu il, 1390 yılında eyalet, 1426 yılından 1919 yılına kadar sancak şekliyle yönetilmiştir. Tarihin bilinen devirlerinden bugüne kadar birden fazla savaş ve işgale tanıklık etmiş, kurtuluş savaşından sonra 1923 yılında il olmuştur.

Aydın İli, tarihin en eski dönemlerinden beri çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmış olup verimli topraklarıyla; Türkiye'nin ekonomi, sanayi, turizm, ticaret, tarih ve tarım faaliyetleri bakımından en gelişmiş bölgelerinden olan Ege bölgesi içinde yer almaktadır. Kuzeyde Manisa ve İzmir, güneyde Muğla, doğuda Denizli ve batısında Ege Denizi yer almaktadır. Yüzölçümü 7.943 km²'dir. İlde yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı olup yıllık yağış miktarı 580-1000 mm arasında, yıllık sıcaklık ortalaması 26⁰C civarında olduğunda Akdeniz iklim özelliğini taşımaktadır.

Günümüz dünyasında bir toplumun veya ülkenin gelişmişlik ve sosyo-ekonomik yapısını yansıtan birden fazla değişken ve gösterge bulunmaktadır. Her alanda insanları sosyal, ekonomik, kültürel, çevresel, psikolojik ve yaşamsal açıdan çok yakından ilgilendiren ve hayati öneme sahip olan göstergeler mevcuttur. Bu göstergeleri inceleyecek olursak; Sağlık, eğitim, adalet, gelir, enerji, çevre, tarım, tüketim, ticaret, işgücü, ulaştırma, turizm, kültür, seçim nüfus ve demografi gibi önemli göstergelerden oluşmaktadır. İnsanların ve toplumların gelişmişlik düzeyi, yaşam memnuniyeti ve sosyo-ekonomik yapısının belirleyici ve etkileyici göstergeleri büyük önem taşımaktadır.

4. 1. 1. Nüfus

Aydın ili, TBMM Genel Kurulu'nda 6447 sayılı kanun ile 12 Kasım 2012 yılında 12 İl ile birlikte büyükşehir belediye statüsüne kavuşmuştur. O tarihten bugüne, büyükşehir statüsüne kavuştuğu için bütün nüfus il ve ilçe merkezinde yaşamaktadır.

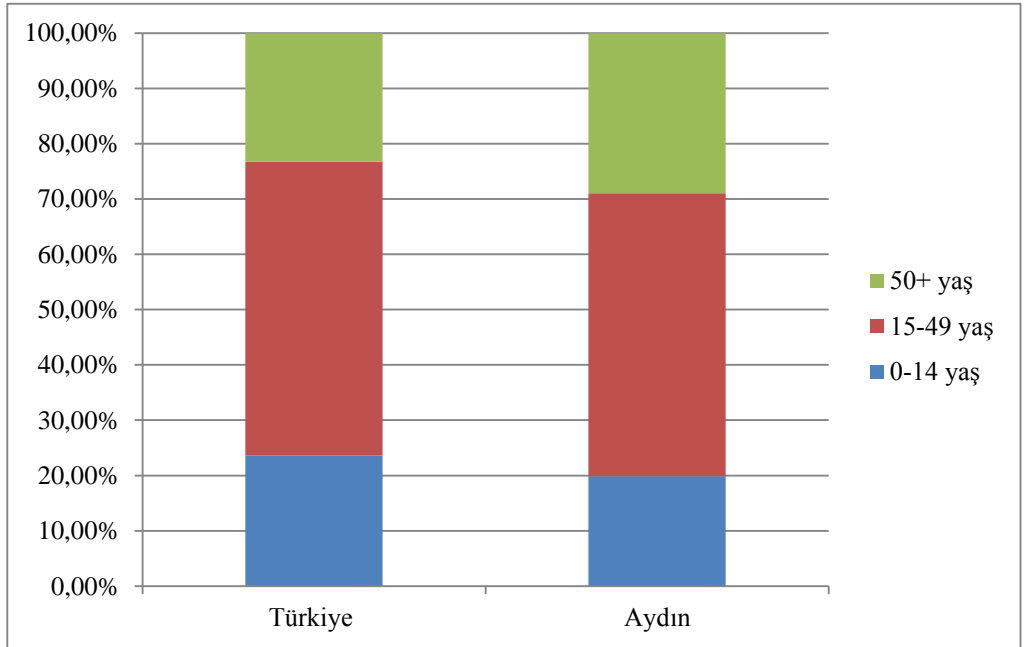
Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre, Aydın İli nüfusu 2015 yılında toplam 1.053.506 bin, 2017 yılında ise 1.080.839 bin kişidir. Nüfus artış hızı Aydın'da 2016 yılında %1,40 ile %1,36 değerini alan Türkiye değerinin üstünde olup 2015 ve 2017 yılında nüfus artış hızı olarak Türkiye değerinin altındadır (Çizelge 4. 1).

Çizelge 4. 1. Türkiye'nin ve Aydın İlinin Nüfusu

	Yıl	Kadın	%	Erkek	%	Toplam	Yıllık Nüfus Artış hızı %
Türkiye	2015	39.229.862	49,82	39.511.191	50,18	78.741.053	1,35
	2016	39.771.221	49,83	40.043.650	50,17	79.814.871	1,36
	2017	40.275.390	49,84	40.535.135	50,16	80.650.005	1,15
Aydın	2015	528.239	50,14	525.267	49,86	1.053.506	1,10
	2016	535.256	50,11	533004	49,89	1.068.260	1,40
	2017	541.113	50,06	539.726	49,94	1.044.359	1,17

Kaynak: TÜİK, 2018

TÜİK verilerine göre; 0-14 yaş grubunu oluşturanların oranı Türkiye'de %23,60 Aydın İlinde %19,87, 15-46 yaş grubu oluşturan bireylerin oranı Türkiye'de %53,15 Aydın'da %51,18 ve 50 üstü yaş grubunu oluşturan bireylerin oranı Türkiye'de %23,25 Aydın İlinde %28,96'dır. Türkiye ve Aydın İlinde 15-49 yaş grubu %50'nin üstündedir. Aydın'da 50 ve üstü yaş grubu Türkiye ortalaması üzerinde yer alması yaşlı nüfusun daha fazla olduğunu söyleyebiliriz (Grafik, 4. 1).



Grafik 4. 1. Türkiye ve Aydın İlinin Yaş Grupları Dağılımı (2017)

Kaynak: TÜİK, 2018

ADNKS'ye göre; 2015 yılında Aydın iline bağlı nüfusun en yoğun olduğu ilçeler %26,34 Efeler, %14,41 Nazilli, %11,07 Söke, %9,86 Kuşadası, %7,01 Didim ve %4,77 Çine olup Buharkent %1,19 ve Karpuzlu %1,09 oranla nüfusun en düşük olduğu ilçelerdir. 2017 yılında ise; İlde nüfusun en yoğun olduğu ilçeler aynı olup %26,60 Efeler, %14,37 Nazilli, %11,00 Söke, %10,00 Kuşadası, %7,35 Didim ve %4,66 Çine olup Buharkent %1,17 ve Karpuzlu %1,03 oranla nüfusun en düşük olduğu ilçelerdir. Aydın ili, son yıllarda Türkiye'nin gelişmiş illeri arasında yer alması ve imkânların daha rahat olması nedeniyle göç alan bir il haline geldiğini söyleyebiliriz (Çizelge 4. 2).

Çizelge 4. 2. Aydın İlinin İlçe Nüfusları

Yıl	İlçe	Kadın	%	Erkek	%	Toplam (K+E)	Toplam (%)
2017	Efeler	143.796	50,01	143.722	49,99	287.518	26,60
	Nazilli	78.927	50,82	76.393	49,18	155.32	14,37
	Söke	59.092	49,72	59.763	50,28	118.855	11,00
	Kuşadası	54.284	49,78	54.774	50,22	109.058	10,09
	Didim	38.769	48,79	40.695	51,21	79.464	7,35
	Çine	25.209	50,08	25.131	49,92	50.34	4,66
	İncirliova	24.927	50,34	24.588	49,66	49.515	4,58
	Germencik	22.100	50,45	21.709	49,55	43.809	4,05
	Bozdoğan	16.709	49,63	16.961	50,37	33.67	3,12
	Köşk	13.495	49,19	13.942	50,81	27.437	2,54
	Kuyucak	13.565	50,43	13.333	49,57	26.898	2,49
	Koçarlı	11.615	50,20	11.524	49,80	23.139	2,14
	Sultanhisar	10.642	51,29	10.107	48,71	20.749	1,92
	Karacasu	9.434	50,60	9.212	49,40	18.646	1,73
	Yenipazar	6.392	50,51	6.263	49,49	12.655	1,17
	Buharkent	6.549	51,99	6.047	48,01	12.596	1,17
Karpuzlu	5.608	50,21	5.562	49,79	11.17	1,03	
Toplam		541.113		539.726		1.044.359	100,00

Kaynak: TÜİK, 2018

4. 1. 2. İşgücü Durumu

Aydın iline ait 2014-2017 yılları arası işgücüne katılma oranı, istihdam oranı ve işsizlik oranı göstergelerine ulaşılamamıştır. Türkiye'nin işgücü durumunu açıklayan işgücü, istihdam ve işsizlik göstergeleri il bazında değil de ülkeyi kapsayacak şekilde yayınlanmıştır. Örneğin, 2017 yılında Türkiye'de işsizlik %40,16 istihdam %47,9 ve işgücüne katılma oranı %53,6 olup böyle bir veri Aydın için yayınlanmamıştır. İl bazında, illerin ayrı ayrı işgücü göstergeleri yayınlanmamıştır. Aydın için 2011 ve 2013 yıllarını kapsayan göstergelerin verilerini incelendiğinde işsizlik oranı Türkiye ortalamasının altında, işgücüne katılma ve istihdam oranı ise Türkiye ortalamasının üzerindedir (Çizelge 4. 3).

Çizelge 4. 3. Türkiye ve Aydın İlinde İşgücü Göstergeleri

	Yıllar	İşgücüne Katılma Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)
Türkiye	2015	51,3	46,0	10,03
	2016	52,0	46,2	10,09
	2017	52,8	47,1	10,09
Aydın	2011	53,1	48,2	9,2
	2012	55,5	51,1	7,9
	2013	55,2	51,4	6,9
	2017	- *	-	-

Kaynak: TÜİK, 2018

*: Veri bulunamamıştır.

4. 1. 3. Eğitim Durumu

Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre Aydın İli 2017 yılı okullaşma oranlarına bakıldığında; %98,50 İlkokul, %99,46 Ortaokul ve %86,68 Lise okullaşma oranı ile Türkiye ortalamasının üstündedir. İlin genel olarak okur-yazarlık oranına bakıldığında, %97,78 oran ile okur-yazarlık oranı %96,18 olan Türkiye ortalamasının üstündedir. Aynı şekilde kadın ve erkek okur-yazarlık oranıyla da Türkiye ortalamasının üstündedir (Çizelge 4. 4-5).

Çizelge 4. 4. Türkiye ve Aydın İlinde Okullaşma ve Okuryazarlık Oranı (2017)

	Okullaşma oranları			Okur Yazarlık Oranı (%)	Kadın Okur Yazarlık Oranı (%)	Erkek Okur Yazarlık Oranı (%)
	İlkokul (%)	Ortaokul (%)	Lise (%)			
Türkiye	98,13	99,23	82,54	96,18	93,65	98,73
Aydın	98,50	99,46	86,68	97,78	96,32	99,24

Kaynak: Aydın Valiliği resmi internet sitesi, <http://www.aydin.gov.tr>

Çizelge 4. 5. Türkiye ve Aydın İlinde Bazı Eğitim Göstergeleri

	İlkokul				
	Yıllar	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı ⁽¹⁾	Öğretmen Başına Düşen Öğrenci	Okullaşma Oranı(%)
Türkiye	2014/15	5.434.150	295.252	18	96,30
	2015/16	5.360.703	302.961	18	94,87
	2016/17	4.972.430	292. 878	17	94,62
	Ortaokul				
	2014/15	5.278.107	296.065	18	94,34
	2015/16	5.211.506	322.68	16	94,39
	2016/17	5.554.415	324.35	17	95,68
	Ortaöğretim⁽²⁾				
	2014/15	5.691.071	298.378	19	79,36
	2015/16	5.807.643	335.69	17	79,79
	2016/17	5.849.970	332.64	18	82,54
	Aydın	İlkokul			
2014/15		57.686	4.034	14	95,17
2015/16		57.297	4.127	14	93,75
2016/17		52.565	3.951	13	91,05
Ortaokul					
2014/15		56.671	4.144	14	96,01
2015/16		56.107	4.478	13	95,76
2016/17		60.508	4.478	14	96,44
Ortaöğretim⁽²⁾					
2014/15		65.86	4.319	15	84,23
2015/16		66.383	4.82	14	83,41
2016/17		67.622	4.7	14	86,68

Kaynak: MEB Strateji Geliştirme, 2018

⁽¹⁾: Kadrolu ve sözleşmeli öğretmenleri kapsamaktadır

⁽²⁾: Genel, teknik ve meslek liselerini kapsamaktadır

4. 1. 4. Sağlık Durumu

Sağlık Bakanlığı verilerine göre; Türkiye ve Aydın İlinde, sağlık personeli ve on bin kişiye düşen yatak sayısı yıldan yıla artış göstermektedir. Fakat 2016 yılı Türkiye hastane sayısı azalış göstermektedir. 2016 yılında Aydın İli hekim sayısı, 2.307 hastane sayısı 23, hemşire sayısı 2.137 ve on bin kişiye düşen yatak sayısı 26,9'dur. 2014-2016 yılları arasında Aydın İlindeki On bin kişiye düşen yatak sayısı, Türkiye genelinde on bin kişiye düşen yatak sayısından fazladır. Aydın

İl’indeki 2016 yılı hekim sayısı Türkiye genelindeki hekim sayısının %1,35’i kadardır (Çizelge 4. 6).

Çizelge 4. 6. Türkiye ve Aydın İlinde Sağlık Personeli Sayısı

	Yıllar	Hastane Sayısı ⁽¹⁾	Yatak Sayısı	Hekim Sayısı ⁽²⁾	Hemşire Sayısı	Ebe Sayısı	Eczacı Sayısı	10.000 Kişiyeye Düşen Yatak Sayısı
Türkiye	2014	1.528	206.836	158.612	142.432	52.832	27.199	26,6
	2015	1.533	209.648	-	-	-	-	-
	2016	1.510	217.771	171.501	152.952	52.456	27.864	27,3
Aydın	2014	22	2.678	2.206	1.954	1.026	462	25,7
	2015	22	2.678	2.206	1.954	1.026	462	25,8
	2016	23	2.876	2.307	2.137	1.087	464	26,9

Kaynak: SB, 2018

⁽¹⁾: Sağlık Bakanlığı, Üniversite, Özel ve Diğer sektör hastanelerini kapsar.

⁽²⁾: Uzman, Asistan, Pratisyen ve Diş Hekimlerini kapsar.

4. 1. 5. Kültür ve Turizm Durumu

TÜİK verilerine göre; 2016 yılında, Türkiye geneli Tiyatro salonu sayısı 721, tiyatro alanında yerli ve yabancı gösteri sayısı 26.816’dır. Sinema salonu sayısı 2.483, sinemada yayınlanan yerli ve yabancı film sayısı 53.443’tür. Türkiye’de toplam üniversite ve halk kütüphane sayısı, 2016 yılında 1.690 kitap sayısı ise 35.363.153’tür. 2014-2016 yılları arası Türkiye’de tiyatro salonu sayısı, halk kütüphanesi sayısı, sinema salonu sayısı, tiyatro ve sinema alanında yayınlanan gösteri sayısı ve kitap sayısı artmıştır. Aydın İli için incelediğimizde; 2016 yılında tiyatro salonu sayısı 13, tiyatrodaki yayınlanan yerli ve yabancı gösteri sayısı 303’tür. Sinema salonu sayısı 37, sinemada gösterilen yerli ve yabancı gösteri sayısı 685’tir. 2016 yılında Aydın ili kütüphane sayısı 18 kitap sayısı 330. 927’dir. Türkiye genelinde 2014-2016 yılları arasında bu alanlarda artış meydana gelirken Aydın İlinde de artış olmuştur (Çizelge 4. 7).

Çizelge 4. 7. Türkiye ve Aydın İlinde Tiyatro, Sinema Salonu ve Kütüphane Sayısı

Türkiye		Tiyatro Salonu Sayısı	Eser Sayısı ⁽¹⁾	Gösteri Sayısı	Seyirci Sayısı
	2014	611	6.642	28.877	6.076.128
	2015	719	6.825	28.257	5.853.445
	2016	721	7.766	26.816	6.016.762
		Sinema Salonu Sayısı	Koltuk Sayısı	Gösterilen Film Sayısı ⁽¹⁾	Seyirci Sayısı
	2014	2.170	276.318	41.517	55.378.716
	2015	2.356	297.610	49.151	57.148.011
	2016	2.483	307.456	53.443	55.260.600
		Kütüphane Sayısı ⁽²⁾	Kullanıcı Sayısı	Kitap Sayısı	Kayıtlı Üye Sayısı
2014	1.681	-*	33.022.853	5.108.234	
2015	1.686	-	34.615.543	5.224.120	
2016	1.690	-	35.363.153	5.534.720	
Aydın		Tiyatro Salonu Sayısı	Eser Sayısı ⁽¹⁾	Gösteri Sayısı	Seyirci Sayısı
	2014	11	68	238	65.920
	2015	9	82	429	57.101
	2016	13	78	303	75.873
		Sinema Salonu Sayısı	Koltuk Sayısı	Gösterilen Film Sayısı ⁽¹⁾	Seyirci Sayısı
	2014	30	3.206	369	605.322
	2015	30	3.158	513	665.132
	2016	37	3.785	685	626.748
		Kütüphane Sayısı ⁽²⁾	Kullanıcı Sayısı	Kitap Sayısı	Kayıtlı Üye Sayısı
	2015	18	402.366	295.760	-
2016	19	335.181	304.122	47.770	

Kaynak: TÜİK, 2018

⁽¹⁾: Tiyatro ve Sinema da yerli ve yabancı eserleri kapsar.

⁽²⁾: Üniversite ve Halk kütüphanelerinin kapsar.

*: Veri bulunamamıştır.

2015 yılında Türkiye'ye toplam 41.617.497 turist gelmiştir. 2017 yılında ise bu sayı 38.620.346'ya düşmüş olup turist sayısında azalma meydana gelmiştir. 2015 yılındaki Aydın turist sayısı, Türkiye'nin %1,44'ünü oluşturmuştur. Bu değer 2017 yılında %0,41'e düşmüştür(Çizelge 4. 8).

Çizelge 4. 8. Türkiye ve Aydın İçin Turist Sayısı

	Yıllar	Gelen Turist Sayısı
Türkiye	2015	41.617.497
	2016	31.335.330
	2017	38.620.346
Aydın	2015	598.849
	2016	378.74
	2017	157.357
Aydın'ın Payı (%)	2015	1,44
	2016	1,21
	2017	0.41

Kaynak: TÜİK, 2018

4. 1. 6. GSYİH Durumu

TÜİK verilerine göre Aydın ili tarımsal üretim değerinin Türkiye tarımsal üretimine katkısı, 2015 yılında %1,77 2017 yılında ise %1,95 olup yıllar itibariyle artış meydana geldiği görülmektedir. Türkiye GSYH'sı 2017 yılında 3.106.536.751 TL ve Aydın ilinin GSYH'sı ise 30.164.852 TL'dir. Aydın iline ait GSYH'nın, Türkiye GSYH içindeki payı 2015 yılında %0,95 2017 yılında ise % 0,97 olup artış meydana geldiği görülmektedir (Çizelge, 4. 9).

Çizelge 4. 9. Türkiye ve Aydın İlinde, Tarımın GSYH'ya Katkısı ve Kişi Başına Düşen GSYH (Cari Fiyat)

	Yıllar	Tarımsal Üretim Değeri (Bin TL)	GSYH (Bin TL)*	Kişi Başına Düşen GSYH (TL)	Türkiye
Türkiye	2015	248.925.103	2.338.647.494		29.899
	2016	271.269.945	2.608.525.749		32.904
	2017	323.608.353	3.106.536.751		
Aydın	2015	4.418.400	22.308.132		38.681
	2016	4.865.773	25.032.004		Aydın
	2017	6.308.637	30.164.852		
Aydın'ın Payı (%)					21.292
	2015	1,77	0,95		
	2016	1,79	0,96		
	2017	1,95	0,97	28.072	

Kaynak: TÜİK, 2018

*: GSYH toplamı içinde; Sanayi, Hizmet ve diğer faaliyet kolları da yer almaktadır.

4. 2. Aydın İlinde Tarımsal Yapı

4. 2. 1. Arazi Varlığı

Türkiye ve Aydın için 2014-2016 yılları arasına ait tarım arazileri varlığı dekar olarak aşağıdaki çizelgede mevcuttur. 2016 yılında Aydın İlinde; tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin alanı, Türkiye'deki tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin alanının %0,89'nu, meyve ve baharat bitkileri alanı Türkiye'deki meyve ve baharat bitkileri alanının %6,50'sini, sebze alanı Türkiye'deki sebze alanının %1,34'ünü, süs bitkileri alanı Türkiye'deki süs bitkileri alanının %0,53'ünü, nadas alanı Türkiye'deki nadas alanının %0,8'ini ve çayır-mera alanı ise Türkiye'deki çayır ve mera alanının %0,23'ünü oluşturur (Çizelge 4. 10).

Çizelge 4.10. Türkiye ve Aydın İli Tarım Arazi Varlığı

	Yıllar	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı (da)	Meyve İçecek ve Baharat Bitkileri Alanı (da)	Sebze Alanı (da)	Süs Bitkiler Alanı (da)	Nadas Alanı (da)	Çayır ve Mera (da)
Türkiye	2014	157.818.172	32.428.112	8.035.763	48.908	41.076.182	141.770.000
	2015	157.230.212	32.838.481	8.081.714	45.972	41.139.762	141.770.000
	2016	155.746.391	33.292.166	8.041.419	48.658	40.499.984	141.770.000
Aydın	2014	1.404.898	2.155.439	109.073	89	32.917	292.443
	2015	1.380.922	2.156.419	108.173	102	36.463	337.700
	2016	1.344.690	2.163.581	107.406	259	33.339	327.620
Aydın'ın Payı (%)	2014	0,89	6,65	1,36	0,18	0,08	0,21
	2015	0,88	6,57	1,34	0,22	0,09	0,24
	2016	0,86	6,50	1,34	0,53	0,08	0,23

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı, 2018

4. 2. 2. Hayvan Varlığı

Tarım ve Orman Bakanlığı verilerine göre; 2016 yılındaki Aydın İli, büyükbaş hayvan sayısı Türkiye genelindeki büyükbaş hayvan sayısının %2,39 küçükbaş hayvan sayısının %0,74 kümes hayvancılığı sayısının %1,05 ve deve sayısının %33,58'ini oluşturmaktadır. Türkiye ve Aydın için 2014-2016 yılları canlı hayvan sayısı aşağıdaki çizelgede mevcuttur (Çizelge 4. 11).

Çizelge 4. 11. Türkiye ve Aydın İlinde Canlı Hayvan Sayısı

	Yıllar	Büyükbaş (Adet)	Küçükbaş (Adet)	Kümes (Adet)	İpek Böcekçiliği (Kutu)	Tek Tırnaklılar (Adet)	Deve (Adet)	Arıcılık (Adet kovan)
Türkiye	2014	14.345.223	41.485.180	298.029.735	3.739	343.380	1.442	7.082.732
	2015	14.127.837	41.924.100	316.332.446	4.674	320.385	1.543	7.748.284
	2016	14.222.228	41.329.232	333.127.421	5.303	309.708	1.599	7.900.364
Aydın	2014	343.940	304.928	2.960.594	71	11.000	472	298.877
	2015	337.223	311.895	3.420.295	167	11.231	516	268.110
	2016	340.599	304.197	3.513.452	358	10.918	537	278.210
		Büyükbaş	Küçükbaş	Kümes	İpek Böcekçiliği	Tek Tırnaklılar	Deve	Arıcılık
Aydın'ın Payı (%)	2014	2,40	0,74	0,99	1,90	3,20	32,73	4,22
	2015	2,39	0,74	1,08	3,57	3,51	33,44	3,46
	2016	2,39	0,74	1,05	6,75	3,53	33,58	3,52

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı, 2018

4. 2. 3. Tarımsal Alet Makine Varlığı

Tarım ve Orman Bakanlığı verilerine göre; 2016 Yılındaki Aydın İli, Traktör sayısı Türkiye genelindeki Traktör sayısının %2,24 Biçerdöver sayısının %0,23 Diğer tarımsal alet ve makine sayısının %2,73'üdür. Türkiye ve Aydın için 2014-2016 yılları arasında bütün tarımsal alet ve makinler aşağıdaki çizelgede mevcuttur (Çizelge 4. 12).

Çizelge 4. 12. Türkiye ve Aydın İlinde Tarımsal Alet Makine Sayısı

	Yıllar	Traktör Sayısı	Biçerdöver Sayısı	Diğer Tarımsal Alet Makine Sayısı ⁽¹⁾
Türkiye	2014	1.243.300	15.899	9.023.930
	2015	1.260.358	15.998	9.163.507
	2016	1.273.531	16.247	9.280.460
Aydın	2014	28.199	32	244.990
	2015	28.580	34	248.496
	2016	28.356	37	253.399
Aydın'ın Payı (%)	2014	2,27	0,20	2,71
	2015	2,27	0,21	2,71
	2016	2,23	0,23	2,73

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı, 2018

(1): Pulluk, Ekim makinesi, Pamuk toplama makinesi, Gübre dağıtma makinesi, Diskaro, Tırmık vb. tarımsal alet-makinelerini kapsar.

Sosyo ekonomik yapı, gelişmişliğin önemli bir değişkeni ve göstergesi olup çok boyutlu bir konudur. İçerik zenginliği bakımından insanları birçok konuda ilgilendiren bu kavram; nüfus, gelir, ticaret, istihdam, tüketim harcamaları, enerji, ulaştırma, sağlık, eğitim, kültür, turizm, tarım, çevre, seçim ve adalet gibi temel konuları içerir. Görünürde farklı konular olarak algılansa da aslında günümüz dünyasında sürdürülebilir yaşam için sürekli ihtiyaç duyulan ve yaşam memnuniyetini yakından ilgilendiren stratejik göstergelerdir. Son dönemlerde, bütün dünya ülkelerinin gelişim ve ilerlemesinde önemli etki yaratan sosyo ekonomik yapı, özellikle insani gelişim ve yaşam memnuniyeti olmak, üzere bir çok açıdan büyük bir önem arz etmektedir.

4. 3. İncelenen Tarımsal İşletmelerin Genel Özellikleri

Ele alınan tarımsal işletme gruplarında; genel olarak işletme sahiplerinin ortalama yaşı 49.59 yaşında olduğu, ortalama tarımsal üretim deneyiminin 24.19 yıl olduğu görülmektedir (Çizelge 4. 13).

Çizelge 4. 13. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde, Üreticilerin Yaşı ve Deneyimi

	1. Grup (n=24)	2. Grup (n=24)	3. Grup (n=24)	4. Grup (n=24)	Genel (n=96)
Üreticilerin Yaş Ortalaması	54,92 (26,83)	48,50 (11,20)	48,79 (10,51)	46,17 (12,36)	49,59 (10,99)
Üreticilerin Deneyim Ortalaması	26,83 (9,81)	25,96 (10,63)	23,46 (12,97)	20,50 (12,13)	24,19 (11,54)

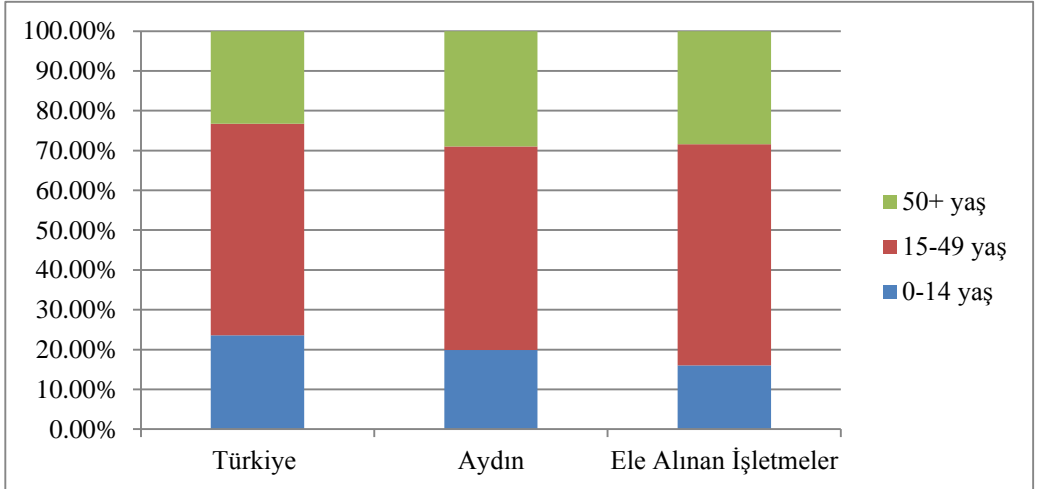
(Parantez içindeki değerler standart sapmaları göstermektedir)

Ele alınan tarımsal işletme gruplarında; 1. gruptaki işletmecilerin öğrenim durumu %83,3 ilköğretim mezunu, %12,5 lise mezunu, %4,2 yüksekokul mezunu, 2. gruptaki işletmecilerin %66,7 ilköğretim mezunu, 3. gruptaki işletmecilerin öğrenim durumu %79,2 büyük çoğunluk ilköğretim mezunu, 4. gruptaki işletmecilerin öğrenim durumu ise yine aynı şekilde %62,5 büyük çoğunluğu ilköğretim mezunu olarak belirlenmiştir. 4. Grup hariç diğer işletme gruplarında lisans mezunu bulunmamaktadır (Çizelge 4. 14).

Çizelge 4. 14. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde, Üreticilerin Öğrenim Durumu

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
İlköğretim	20	83,3	16	66,7	19	79,2	15	62,5	70	72,9
Lise	3	12,5	6	25,0	5	20,8	6	25,0	20	20,8
Yüksekokul	1	4,2	2	8,3	0	0,0	2	8,3	5	5,2
Lisans	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	4,2	1	1,0
Lisansüstü	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Toplam	24	100,0	24	100,0	24	100,0	24	100,0	96	100,0

Ele alınan tarımsal işletmelerde üretici yaş ortalaması yaklaşık olarak 49,59 olarak tespit edilmiştir. TÜİK verilerine göre, 15-49 yaş grubu daha çoğunluktadır. Yapılan araştırmada üretici yaş ortalamasının büyük çoğunluğu 15-49 yaş grubundadır. Türkiye, Aydın ve Ele alınan tarımsal işletmelerde 50 yaş ve üstü grubuna bakıldığında, Aydın'da nüfusun %28,96 ve işletmelerde ise %28,37'si bu yaş aralığında olup, Türkiye ortalamasının üzerinde yer aldığı görülmektedir. (Grafik, 4. 2).



Grafik 4. 2. Türkiye, Aydın İli ve Ele Alınan İşletme Yaş Grupları (2017)

Kaynak: TÜİK, 2018

Ele alınan tarımsal işletme gruplarında; herhangi bir tarımsal örgütlere üye olan işletme sahipleri 1. grupta %66,7, 2. grupta %75,0, 3. grupta %75,5, 4. grupta ise %70, 8, tarımsal örgütlere yöneticilik yapan işletme sahipleri ise 1. grupta %4,2, 2 grupta %12,5, 4. grupta %8,3, işletmede tarım dışı çalışan işletme sahipleri 1. grupta %70,8, 2. grupta %62,5, 3. grupta %33,3, 4. grupta %45,8 olarak tespit edilmiştir. 3. Grupta tarımsal örgütlerde yöneticilik yapan yoktur. Ele alınan işletmelerde; genel olarak işletme sahiplerinin %71,9'unun herhangi bir tarımsal örgüte üye olduğu, %6,3'nün tarımsal örgütlerde yöneticilik yaptığı, %53,1'inin ise işletmesinde tarım dışı çalıştığı görülmektedir (Çizelge 4. 15).

Çizelge 4. 15. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Tarımsal Örgütlere Üyelik Durumu

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Herhangi bir tarımsal örgüte üye olanlar	16	66,7	18	75,0	18	75,5	17	70,8	69	71,9
Tarımsal örgütlerde yöneticilik yapanlar	1	4,2	3	12,5	0	0,0	2	8,3	6	6,3
İşletmede Tarım Dışı Çalışanlar	17	70,8	15	62,5	8	33,3	11	45,8	51	53,1

Tarımsal İşletme gruplarında; 1. gruptaki işletme sahiplerinin %8,3'ü televizyonda köy ve tarım programlarını hiçbir zaman izlemediği, %4,2'si nadiren bu programları izlediği, %45,8'i ara sıra izlediği, %20,8'i ise eşit bir şekilde genellikle ve her zaman izlediği görülmektedir. 2. gruptaki işletmecilerin televizyonda köy ve tarım programlarını izleyen çoğunlukla %50,0'ı ara sıra, 3. grupta işletmelerin bu programları izleme durumu eşit çoğunluk %41,7 ara sıra, %41,7 genellikle izlediği, 4. Grupta ise işletmecilerin büyük çoğunluğu %37,5 ara sıra televizyonda köy ve tarım programları izlemektedir (Çizelge 4. 16).

Çizelge 4. 16. İşletmecilerin TV'de Köy ve Tarım Programları İzleme Durumu

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Hiçbir zaman	2	8,3	1	4,2	1	4,2	1	4,2	5	5,2
Nadiren	1	4,2	0	0,0	0	0,0	1	4,2	2	2,1
Ara sıra	11	45,8	12	50,0	10	41,7	9	37,5	42	43,8
Genellikle	5	20,8	9	37,5	10	41,7	6	25,0	30	31,3
Her zaman	5	20,8	2	8,3	3	12,5	7	29,2	17	17,7
Toplam	24	100,0	24	100,0	24	100,0	24	100,0	96	100,0

Tarımsal işletme gruplarında; televizyon ve çiftçi sorunuyla ilgili yeterli haber yapılıyor mu sorusuna 1. gruptaki işletmecilerin %12,5'i kesinlikle yapılmıyor, %25,0'ı kararsız, %29,2'si yeterli haber yapılıyor, %8,3'ü ise kesinlikle yapıyor cevabı vermiştir. 2. gruptaki işletmecilerin %33,3'ü bu sorunlarla ilgili haber yapılmıyor, %37,5'i ise haber yapılıyor demiştir. 3. gruptaki işletmecilerin %16,7'si eşit çoğunluğu kesinlikle bu haberler yapılmıyor, %58,3'ü ise haber yapılıyor cevabı vermiştir. 4. grubun ise 3. gruba yakın oranlar mevcut olup işletme ortalamasına göre tarım ve çiftçi sorunuyla ilgili %14,6'sı kesinlikle haber yapılmadığını %2,1'i ise haber yapıldığını söylüyor (Çizelge 4. 17).

Çizelge 4. 17. TV’de Tarım ve Çiftçi Sorunuyla İlgili Yeterli Haber Yapılıyor mu

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Kesinlikle Yapılmıyor	3	12,15	4	16,7	4	16,7	3	12,5	14	14,6
Yapılmıyor	6	25,0	8	33,3	4	16,7	5	20,8	23	24,0
Kararsızım	6	25,0	3	12,5	2	8,3	4	16,7	15	15,6
Yapılıyor	7	29,2	9	37,5	14	58,3	12	50,0	42	43,8
Kesinlikle Yapılıyor	2	8,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	2,1
Toplam	24	100,0	24	100,0	24	100,0	24	100,0	96	100,0

Günümüzde; eğitim düzeyi, bilgiye ulaşma, iletişim ve teknolojik araçları kullanma ile yaşam memnuniyeti birbirini önemli derecede etkilediği söylenilebilir.

4. 4. İncelenen Tarımsal İşletmelerin Sosyo-Ekonomik Özellikleri

4. 4. 1. Nüfus Varlığı

İşletme sahiplerinin nüfus varlığı; 1 grupta %55,9 erkek, %44,1 kadın, 2. grupta 45,9 erkek, %54,1 kadın, 3 grupta %48,6 erkek, %54,1 kadın, 4. grupta %55,4’ü erkek, %44,6 kadındır. Genel olarak ortalama işletme nüfusunun %51,4 erkek, %48,6’sı kadın nüfusundan oluşmaktadır. 1. ve 4. grupta erkek nüfusu, 2. ve 3. grupta erkek nüfusundan daha fazladır (Çizelge 4. 18).

Çizelge 4. 18. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Nüfus Varlığı ve Cinsiyete Göre Dağılımı

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Erkek	57	55,9	51	45,9	51	48,6	62	55,4	221	51,4
Kadın	45	44,1	60	54,1	54	51,4	50	44,6	209	48,6
Toplam	102	100,00	111	100,00	105	100,00	112	100,00	430	100,00

Ele alınan tarımsal işletmelerin ve işletme gruplarının nüfus, yaş grupları ve cinsiyet varlığı mevcuttur. İşletmelerdeki nüfusun erkek sayısı kadın sayısından biraz daha fazla olup oranlar birbirine yakınlık göstermektedir (Çizelge 4. 19).

Çizelge 4. 19. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Varlığı

Yaş Grupları	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K
0-6	2	1	2	8	4	2	7	5	15	16
7-14	5	2	6	6	3	6	3	7	17	21
15-49	29	26	28	33	31	32	34	26	122	117
50+	21	16	15	13	13	14	18	12	67	55
Toplam	57	45	51	60	51	54	62	50	221	209
E+K	102		111		105		112		430	

İşletme sahiplerinin ailelerindeki bireylerin; 1 gruptaki işletmecilerin %53,92'si 2. gruptaki işletmecilerin 54,95'i, 3. gruptaki işletmecilerin %60,0'ı ve 4. gruptaki işletmecilerin ise %53,57'si 15-49 yaş grubundan oluşmaktadır. Genel olarak işletme ortalamasına göre nüfusun %55,58'i 15-49 yaş grubu, %7,21'i 0-6 yaş grubu, %8,84 7-14 yaş grubu, 50 ve üstü yaş grubu ise %28,37'dir (Çizelge 4. 20).

Çizelge 4. 20. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş Grupları	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-6	3	2,94	10	9,1	4	3,81	12	10,71	31	7,21
7-14	7	6,86	12	10,81	9	8,57	10	8,93	38	8,84
15-49	55	53,92	61	54,95	63	60,00	60	53,57	239	55,58
50+	37	36,57	28	25,23	27	25,71	30	26,79	122	28,37
Toplam	102	100,00	111	100,00	105	100,00	112	100,00	430	100,00

Tarımsal işletmelerde nüfusun ortalama eğitim durumuna bakıldığında; okur-yazar olmayanlar %9,8, ilköğretim mezunu %53,5, lise mezunu %22,6, yüksekokul mezunu %4,4, lisans mezunu %9,8 ve lisansüstü mezun bulunmamaktadır. Dört grupta da ilköğretim mezunlarını daha çoğunluktadır. İlköğretim mezunları ilkokul ve ortaokul mezunlarını kapsamaktadır. 1. gruptaki lisans mezunları, diğer gruplara göre %11,8'lik pay ile daha büyük bir orana sahiptir. Yapılan araştırmada, tarımsal işletmelerde lisansüstü mezunlarına rastlanılmamıştır (Çizelge 4. 21).

Çizelge 4. 21. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Eğitim Durumu

Eğitim Düzeyi	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Okur-yazar Değil	5	4,9	12	10,8	9	8,6	16	14,3	42	9,8
İlköğretim	56	54,9	59	53,2	59	56,2	56	50,0	230	53,5
Lise	28	27,5	20	18,0	24	22,9	25	22,3	97	22,6
Yüksekokul	1	1,0	10	9,0	4	3,8	4	3,6	19	4,4
Lisans	12	11,8	10	9,0	9	8,6	11	9,8	42	9,8
Lisansüstü	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Toplam	102	100,00	111	100,00	105	100,00	112	100,00	430	100,00

4. 4. 2. İncelenen Tarımsal İşletmelerin Arazi kullanım Durumu ve Varlığı

Tarımsal işletme sahiplerine ait arazi varlıklarına bakıldığında; 1. grup mülk arazi varlığı 80.45 dekar, 2. grup mülk arazi varlığı 57.37 dekar, 3. grup mülk arazi varlığı 69.15 dekar, 4. grup mülk arazi varlığı 47.19 dekar, 1. grup kira ve ortakçılığa tutulan arazi varlığı 7.71 dekar, 2. grup kira ve ortakçılığa tutulan arazi varlığı 33.73 dekar, 3. grup kira ve ortakçılığa tutulan arazi varlığı 6.14 dekar ve 4. gruptaki kira ve ortakçılığa tutulan arazi varlığı 15.85 dekadır. Kira ve ortağa tutulan arazi varlığı 2. grupta %33.73 oran ile en yüksek paya sahiptir. Genel olarak işletme ortalamasına göre işletme sahiplerine ait arazi varlıkları; %74,17'si mülk arazisi, %18,49'u ortakçılığa tutulan arazi, %7,33'nün ise kira ve/veya ortakçılığa verilen arazi mevcuttur. Tarımsal işletme ortalamasına göre işletme başına 85.67 dekar arazi düşmektedir (Çizelge 4. 22).

Çizelge 4. 22. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Ortalama Arazi Tasarruf Şekli Dağılımı

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	Dekar	%	Dekar	%	Dekar	%	Dekar	%	Dekar	%
Mülk Arazi	80.45	90,23	57.37	62,91	69.15	83,54	47.19	59,31	63.54	74,17
Kira ve/veya Ortakçılığa Tutulan Arazi	7.71	8,64	33.73	36,98	6.14	7,42	15.84	19,90	15.85	18,60
Kira ve/veya Ortakçılığa Verilen Arazi	1.00	1,00	0.10	0,11	7.48	9,04	16.54	20,79	6.28	7,33
Toplam İşletme Arazi	89.16	100,00	91.20	100,00	82.77	100,00	79.57	100,00	85.67	100,00

Tarımsal işletme sahiplerine ait ortalama arazi büyüklüğü; 1. grupta arazi büyüklüğü 89.16 dekar, 2. grupta arazi büyüklüğü 91.20 dekar, 3. grupta arazi büyüklüğü 82.77 dekar, 4. grupta ise arazi büyüklüğü 79.57 dekar'dır. İşletme sahiplerine ait ortalama parsel sayısı; 1. grupta 6.03 parsel, 2. grupta 4.16 parsel, 3. grupta 5.79 parsel ve 4. grupta 7.83 parseldir (Çizelge 4. 23).

Çizelge 4. 23. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Ortalama Arazi Varlığı

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	Ort	Std	Ort	Std	Ort	Std	Ort	Std	Ort	Std
Ortalama Arazi Büyüklüğü (da)	89.16	66.19	91.20	96.42	82.77	48.61	79.57	60.05	85.67	69.13
Ortalama Parsel Sayısı (adet)	6.03	4.44	4.16	2.47	5.79	2.63	7.83	3.70	5.98	3.60

Tarımsal işletme sahiplerine ait sulanabilir arazi varlığı; 1. grup için %45,30, 2. grup için %74,21, 3. grup için %89,02 ve 4. grup için ise %84,76 olup sulanamayan arazi varlığı ise; 1. grupta %54,70, 2. grupta %25,51, 3. grupta 10,97 ve 4. grupta ise %15,40'dır. 3. grupta sulanabilir tarım arazisi %89, 02'lik pay ile diğer gruplara göre en yüksek paya sahiptir. Sulanamayan arazi oranı ise 1. grupta %54,70'lik oran ile yüksek bir paya sahiptir. İşletme ortalamasına göre; sulanabilir arazi 62.30 dekar ile %72,72, sulanamayan tarım arazisi 23.37 dekar ile

%27,31'dir. Ele alınan işletmelerde ortalama sulanabilir tarım arazisi %72,72 ile yüksek bir alana sahiptir (Çizelge 4. 24).

Çizelge 4. 24. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Ortalama Arazi Nevileri Varlığı ve Dağılımı

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	Dekar	%	Dekar	%	Dekar	%	Dekar	%	Dekar	%
Sulu Arazi	40.39	45,30	67.68	74,21	73.68	89.02	67.44	84,76	62.30	72,72
Kuru Arazi	48.77	54,70	23.52	25,51	9.09	10,97	12.13	15,40	23.37	27,31
Toplam	89.16	100,00	91.20	100,00	82.77	100,00	79.57	100,00	85.67	100

Arazi, ekonomik bir gösterge olup hem tarımsal üretim, hem de önemli bir yatırım kaynağıdır. Özellikle tarımla geçimini sürdüren çiftçilerin büyük çoğunluğu, tarımsal araziler yoluyla yüksek gelirler elde ederler. Bu durum çiftçiler için büyük bir memnuniyettir. Geçimini tarımdan temin eden çiftçiler için arazi, yaşam memnuniyeti ve tatmin olma açısından büyük bir önem taşımaktadır. Yüksek verime sahip araziler daha da kıymetli olup arazi sahiplerini daha da memnun etmektedir.

4. 4. 3. İncelenen Tarımsal İşletmelerin Hayvan Varlığı

Ele alınan tarımsal işletmelerde; işletme başına düşen ortalama hayvan varlığı; 5, 57 baş inek, 2,42 baş düve, 1,65 baş boğa, 4,57 baş buzağı, 1,69 baş koyun, 1,40 baş keçi düşer. 4 gruptaki işletme sahiplerinin toplam hayvan varlığı içerisinde, en fazla oranı büyükbaş hayvanlar oluşturmakta olup bu dört grupta da ortalama süt hayvanının daha fazla olduğu söylenilebilir. Araştırmaya konu olan bölgelerde; büyükbaş hayvan varlığı, küçükbaş hayvan varlığına göre daha fazladır. Fazla olmasında, süt sığırtı ve besicilik büyük bir önem taşımaktadır (Çizelge 4. 25).

Çizelge 4. 25. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerin Ortalama Hayvan Varlığı Durumu

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	Baş	Std	Baş	Std	Baş	Std	Baş	Std	Baş	Std
İnek	5,16	7,10	5,16	7,97	4,50	4,86	7,45	9,44	5,57	7,49
Buzağı	4,75	5,94	4,66	7,38	3,16	3,39	5,70	7,12	4,57	6,13
Düve	2,00	2,68	1,87	3,57	2,45	3,12	3,37	5,45	2,42	3,84
Boğa	0,66	1,49	2,50	7,34	1,33	3,59	2,12	3,34	1,65	4,46
Koyun	1,58	4,96	1,54	5,20	1,12	4,31	2,54	8,95	1,69	6,06
Kuzu	0,00	0,00	0,12	0,44	0,04	0,20	1,66	8,16	0,45	4,08
Koç	0,04	0,20	0,08	0,40	0,00	0,00	0,04	0,20	0,04	0,24
Keçi	5,50	26,51	0,00	0,00	0,12	0,44	0,00	0,00	1,40	13,26
Horoz	0,50	0,83	0,37	1,17	0,83	2,11	0,54	1,35	0,56	1,43
Tavuk	7,16	10,90	3,20	6,50	6,20	13,65	6,04	11,41	5,65	10,85
Hindi	0,04	0,20	0,08	0,40	0,45	2,24	0,33	1,63	0,22	1,39
Kaz	0,00	0,00	0,33	1,27	0,00	0,00	0,00	0,00	0,08	0,64

Tarım sektörünün ikinci bir ayağı olan hayvansal üretim, besin ve ekonomik açıdan üreticiler için büyük bir geçim kaynağıdır. Hayvancılık yapan üreticilerde hayvandan elde edilen ürünler, ekonomik açıdan sermaye kaynağı olup üreticilerin yaşam memnuniyetini etkilemektedir.

4. 4. 4. İncelenen Tarımsal İşletmelerin Tarımsal Alet-Makine Varlığı

Ele alınan tarımsal işletmelerde, işletme başına düşen ortalama traktör 1.01 adettir. İşletme grupları içerisinde traktör kullanımı ve işletme başına düşen traktör sayısı en fazla 4. gruptur. 0.79 adet traktör sayısı ile gruplar içerisinde en az traktör kullanımı ise 1. gruptur. Bütün tarımsal işletmelerde traktör başta olmak üzere, tarımsal alet-makine yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. İşletme ortalamasına göre ve işletme gruplarındaki tarımsal alet makinler aşağıdaki çizelgede detaylı bir şekilde gösterilmiştir (Çizelge 4. 26).

Çizelge 4. 26. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerin Ortalama Alet-Makine Varlığı

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	Adet	Std	Adet	Std	Adet	Std	Adet	Std	Adet	Std
Traktör	0,79	0,58	1,00	0,72	0,95	0,62	1,29	0,62	1,01	0,65
Römork	0,79	0,58	1,00	0,78	1,00	0,78	1,16	0,63	0,98	0,70
Pulluk	0,54	0,58	0,87	0,74	0,83	0,76	0,87	0,61	0,78	0,68
Mibzer	0,20	0,41	0,41	0,50	0,50	0,65	0,50	0,51	0,40	0,53
Pülverizatör	0,37	0,49	0,66	0,56	0,54	0,50	0,66	0,48	0,56	0,51
Merdane	0,08	0,28	0,37	0,49	0,58	1,63	0,25	0,44	0,32	0,90
Kültivatör	0,16	0,38	0,37	0,49	0,33	0,48	0,29	0,46	0,29	0,45
Tırmık	0,50	0,51	0,62	0,49	0,58	0,50	0,62	0,49	0,58	0,49
Çizel	0,25	0,44	0,54	0,50	0,37	0,49	0,41	0,58	0,39	0,51
Ot Toplama Makinesi	0,12	0,33	0,08	0,28	0,16	0,38	0,20	0,41	0,14	0,35
Ot Biçme Makinesi	0,12	0,33	0,08	0,28	0,16	0,38	0,20	0,41	0,14	0,35
Çapa Makinesi	0,33	0,48	0,41	0,50	0,37	0,57	0,41	0,50	0,38	0,51
Diskaro	0,20	0,41	0,45	0,58	0,54	0,72	0,50	0,58	0,42	0,59
Pamuk Ekim Makinesi	0,04	0,20	0,12	0,33	0,08	0,28	0,04	0,20	0,07	0,26
Yem Karma Makinesi	0,12	0,33	0,12	0,33	0,45	0,50	0,33	0,48	0,26	0,44

4. 4. 5. İncelenen Tarımsal İşletmelerin Ekonomik Sermaye Durumu

Mal ve hizmet üretimi için gerekli işgücü, sermaye, tabiat ve teşebbüs diye adlandırılan dört üretim faktöründen biri olan sermaye; işletmelerin kurulması, faaliyetlerinin sürdürülmesi ve işletmenin amacına ulaşabilmesi için varlığı zorunlu olan para ve malların tümünü ifade etmektedir (Karacan, 1991).

Tarımda sermaye, emeğin ve toprağın verimliliğini yükselterek üretici gelirlerini çoğaltan bir unsur olarak her an gereksinim duyulan ve gelişen ekonomi içinde önemi ve ihtiyaç duyulan miktarı gittikçe artan bir faktördür (Sivaslıgil, 1990). Üretim faktörlerinden biri olan sermaye, tarımsal işletmelerin sürdürülebilirliği için çok önemlidir. Ele alınan tarımsal işletmelerde; ekonomik sermaye yapıları, unsurları itibariyle incelenip analiz edildikten sonra sermaye fonksiyonlarına göre sınıflandırılmıştır.

A) Aktif Sermaye

I. Çiftlik (Arazi) sermayesi

- i. Toprak Sermayesi
- ii. Arazi Islahı Sermayesi
- iii. Bina Sermayesi
- iv. Bitki Sermayesi

v. Av Balık Sermayesi

II. İşletme Sermayesi

1) Sabit İşletme Sermayesi

- a. Hayvan Sermayesi
- b. Alet-makine Sermayesi

2) Döner İşletme Sermayesi

- a. Malzeme- mühimmat Sermayesi
- b. Para Sermayesi

B) Pasif Sermaye

I. Yabancı Sermaye

- i. İpotek borçları
- ii. Kooperatif ve Banka borçları
- iii. Adi borçlar
- iv. Cari borçlar
- v. İndi borçlar

II. Öz Sermaye (Aktif Sermaye-Borçlar)

4. 4. 5. 1. Aktif sermaye

Aktif sermaye, işletmelerde üretim faktöründe kullanılan sermaye olup arazi (çiftlik) sermayesi ve işletme sermayesinden oluşur.

4. 4. 5. 1. 1. Çiftlik (Arazi) sermayesi

Tarımsal işletmelerde çiftlik sermayesi; toprak, arazi ıslahı, bina, bitki ve av balık sermayesinden oluşur. Tarımsal işletmelerde çiftlik sermayesinin büyük bir kısmını oluşturup en önemli sermaye yapılarından olduğu söylenilebilir.

Toprak Sermayesi

Tarımsal işletmelerde tasarruf şekillerine göre arazi sermayesi; 1. grupta işletme başına düşen ortalama toprak sermayesi 800.958 TL olup bunun %85,56'sı mülk arazi, %14,44'ü ise ortak ve/veya kiraya tutulan arazi sermayesidir. 2. grupta işletme başına düşen ortalama toprak sermayesi 1.109.395 TL olup bunun %54,40'ı mülk arazi, %45,60'ı ise ortak ve/veya kiraya tutulan arazi sermayesidir. 3. gruptaki işletme başına düşen ortalama toprak sermayesi 1.141.645 TL olup bunun %91,94'ü mülk arazi, %8,06'sı ise kiraya tutulan arazi sermayesidir. 4. grupta işletme başına düşen ortalama toprak sermayesi 1.060.704 TL olup bunun %77,60'ı mülk arazi, %22,40'ı ise ortak ve/veya kiraya tutulan arazi sermayesidir. 4. grupta kiraya tutulan arazi sermayesi %22,40'lık oran ile diğer gruplara göre daha fazladır. Ele alınan tarımsal işletmelerde işletme başına düşen ortalama toprak sermayesi 1.028.176 TL olup bunun %76, 87'si mülk arazi sermayesi, %23,13'ü ise ortak ve/veya kiraya tutulan arazi sermayesidir (Çizelge 4. 27).

Çizelge 4. 27. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Ortalama Tasarruf Şekilleri Arazi Sermayesi

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%
Mülk Arazi	685.333	85,56	603.458	54,40	1.049.583	91,94	823.079	77,60	790.363	76,87
Ortak/Kiraya Tutulan Arazi	115.625	14,44	505.937	45,60	92.062	8,06	237.625	22,40	237.812	23,13
Toplam Toprak Sermayesi	800.958	100,00	1.109.395	100,00	1.141.645	100,00	1.060.704	100,00	1.028.176	100,00

Tarımsal işletmelerde arazi nevelerine göre; 1. gruptaki işletme sahiplerinin sulanan arazi sermayesi 605.875 TL ile %75,64, sulanamayan (kuru) arazi sermayesi 195.083 TL ile %24,36, 2. gruptaki işletme sahiplerinin sulanan arazi sermayesi 1.015.312 TL ile %91,52, sulanamayan arazi sermayesi 94.083 TL ile %8,48, 3. gruptaki işletme sahiplerinin sulanan arazi sermayesi 1.105.312 TL ile %96,82, sulanamayan arazi sermayesi 36.333 TL ile %3,18 ve 4. gruptaki işletme sahiplerinin ise sulanan arazi sermayesi 1.011.687 TL ile %95,38, sulanamayan arazi sermayesi 49.016 TL ile %4,62'dir. Sulu arazi sermayesi 3. ve 4. grupta daha fazladır. Ele alınan tarımsal işletmelerde; işletme başına düşen ortalama sulanan arazi sermayesi 934.546 TL ile %90,89 ve sulanamayan arazi sermayesi ise 93.629 TL ile %9,11'dir. Yapılan araştırmada, tarımsal işletmelerin genel olarak sulu arazi sermayesi daha yüksek bir paya sahip olduğu söylenilebilir (Çizelge 4. 28).

Çizelge 4. 28. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Arazi Nevelerine Göre Ortalama Sermaye

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%
Sulu Arazi	605.875	75,64	1.015.312	91,52	1.105.312	96,82	1.011.687	95,38	934.546	90,89
Kuru Arazi	195.083	24,36	94.083	8,48	36.333	3,18	49.016	4,62	93.629	9,11
Toplam	800.958	100,00	1.109.395	100	1.141.645	100,00	1.060.704	100,00	1.028.176	100,00

Bina Sermayesi

Bina varlığı kendiliğinden üretken olmayıp, ancak tarım işletmelerindeki insanların, ürünlerin, canlı ve cansız demirbaşın muhafazasına yardım ederek yararlı olmaktadır. Bu sermaye grubuna işletmedeki arsalar, her çeşit binalar, çiftlik avlusu ve yollar dâhildir (Erkuş, 1995). Ele alınan işletmelerin bina sermayesi; konut, ahır, samanlık, depo/ambar ve kümes sermayesinden oluşur.

Tarımsal işletme sahiplerinin ortalama bina sermayesi; 1. grupta 129.206 TL, 2. grupta 124.993 TL, 3. grupta 86.114 TL ve 4. grupta ise 120.106 TL'dir. Ele alınan işletmelerde işletme başına düşen ortalama bina sermayesi varlığı 115.103 TL olup bunun 86.452 TL'si konut sermayesi, 19.024 TL'si ahır sermayesi, 6.707 TL'si samanlık sermayesi, 2.777 TL'si depo/ambar sermayesi ve 143 TL'si ise kümes sermayesidir. Konut sermayesi %75,11'lik oran ile en yüksek paya sahiptir. İşletme gruplarının hepsinde en fazla sermayeyi konut sermayesi oluşturmaktadır. Bina sermayesi varlığı, işletmeler grubu arasında çok değişim göstermemektedir (Çizelge 4. 29).

Çizelge 4. 29. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Ortalama Bina Sermayesi Varlığı

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%
Konut Sermayesi	91.260	70,63	96.187	76,95	69.625	80,85	88.735	73,88	86.452	75,11
Ahır Sermayesi	27.772	21,49	17.916	14,33	11.375	13,21	19.033	15,85	19.024	16,53
Samanlık Sermayesi	5.393	4,17	7.437	5,95	4.708	5,47	9.290	7,73	6.707	5,83
Depo veya Ambar Sermayesi	4.625	3,58	3.291	2,61	318	0,37	2.875	2,39	2.777	2,41
Kümes Sermayesi	152	0,13	162	0,16	88	0,10	173	0,15	143	0,12
Toplam Bina Sermayesi	129.206	100,00	124.993	100,00	86.114	100,00	120.106	100,00	115.103	100,00

Arazi Islahı Sermayesi

Tarımsal verimliliği artıran arazi ıslahı, sulama ve kurutma tesisatı, çeşitli muhafaza inşaatı, bağlarda istinat duvarları, kültür altında bulunan arazinin verimini artırmak için yapılan inşaat gibi işlerdir (Erkuş, 1995).

Tarımsal işletmelerde; 1. grupta işletme başına düşen ortalama arazi ıslahı sermayesi 4.042 TL, 2. grupta işletme başına düşen ortalama arazi ıslahı sermayesi 6.772 TL, 3. grupta işletme başına düşen ortalama arazi ıslahı sermayesi 3.793 TL ve 4. grupta ise işletme başına düşen arazi ıslahı sermayesi 3.707 TL'dir. Genel olarak işletme başına düşen ortalama toplam arazi ıslahı sermayesi 4.578 TL olup bunun %1,18'i su kanalı, %98,14'ü ise drenaj kuyusundan oluşmaktadır (Çizelge 4. 30).

Çizelge 4. 30. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Ortalama Arazi Islahı Sermayesi

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%
Su Kanalı/Bent	0	0,00	125	1,85	0	0,00	216	5,83	85	1,86
Drenaj Kuyusu	4.042	100,00	6.647	98,15	3.793	100,00	3.491	94,17	4.492	98,14
Toplam Arazi Islahı Sermayesi	4.042	100,00	6.772	100,00	3.793	100,00	3.707	100,00	4.578	100,00

Ele alınan tarımsal işletmelerde; 1. gruptaki işletme sahiplerinin ortalama toplam çiftlik (arazi) sermayesi 964.278 TL, 2. gruptaki işletme sahiplerinin ortalama toplam çiftlik sermayesi 1.286.585 TL, 3. gruptaki işletme sahiplerinin ortalama çiftlik sermayesi 1.291.125 TL ve 4. gruptaki işletme sahiplerinin ortalama toplam çiftlik sermayesi ise 1.500.034 TL'dir. Toprak sermayesi 1. grupta %83,06, 2. grupta %86,23, 3. grupta %88,42 ve 4. grupta %70,71 oran ile her dört grupta da çiftlik sermayesi içinde en yüksek paya sahiptir. Genel olarak ele alınan tarımsal işletmelerde; işletme başına düşen ortalama çiftlik (arazi) sermayesi 1.260.506 TL olup %81,57'si toprak sermayesi, %9,13'ü bina sermayesi, %8,94'ü bitki sermayesi ve %0,36'sı ise arazi ıslahı sermayesinden oluşmaktadır (Çizelge 4. 31).

Çizelge 4. 31. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerin Ortalama Çiftlik (Arazi) Sermayeleri Varlığı

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	(TL)	%	(TL)	%	(TL)	%	(TL)	%	(TL)	%
Toprak Sermayesi	800.958	83,06	1.109.395	86,23	1.141.645	88,42	1.060.704	70,71	1.028.176	81,57
Bina Sermayesi	129.206	13,40	124.993	9,72	86.114	6,67	120.106	8,01	115.105	9,13
Bitki Sermayesi	30.072	3,12	45.425	3,53	59.573	4,62	315.517	21,03	112.647	8,94
Arazi Islahı Sermayesi	4.042	0,42	6.772	0,52	3.793	0,29	3.707	0,25	4.578	0,36
Toplam Çiftlik Sermayesi	964.278	100,00	1.286.585	100	1.291.125	100,00	1.500.034	100,00	1.260.506	100,00

4. 4. 5. 1. 2. İşletme sermayesi

Tarımsal üretim alanında, işletme sermayesi önemli ve gereklidir. İşletme sermayesi, sabit işletme ve döner işletme sermayesinden oluşur. Sabit işletme sermayesi, hayvan sermayesi ve alet-makine sermayesinden oluşurken döner işletme sermayesi ise malzeme-mühimmat ve para sermayesinden oluşur.

Hayvan Sermayesi

Tarımsal işletmelerde; 1. grupta işletme başına düşen ortalama büyükbaş hayvan sermayesi 67.301 TL, 2. grupta işletme başına düşen ortalama büyükbaş hayvan sermayesi 86.506 TL, 3. grupta işletme başına düşen ortalama büyükbaş hayvan sermayesi 67.982 TL ve 4. Grupta ise işletme başına düşen ortalama toplam büyükbaş hayvan sermayesi 118.405 TL'dir. 4. grupta toplam büyükbaş hayvan sermayesi 118.405 TL ile en yüksek, 1. grupta 67.301 TL ile en düşüktür. Tarımsal işletme başına düşen ortalama büyükbaş hayvan sermayesi 85.048 TL olup bunun %51,37'si inek sermayesi, %14,73'ü düve sermayesi, %14,80'i boğa sermayesi ve %19,10'u ise buzağı sermayesi oluşturmaktadır. Ele alınan işletmelerde, inek sermayesi %51,37'lik oran ile büyükbaş hayvan sermayesinin büyük bir kısmını oluşturmaktadır (Çizelge 4. 32).

Çizelge 4. 32. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerin Ortalama Büyükbaş Hayvan Sermayeleri

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	(TL)	%	(TL)	%	(TL)	%	(TL)	%	(TL)	%
İnek Sermayesi	36.293	53,93	39.579	45,75	36.254	53,33	62.629	52,89	43.689	51,37
Düve Sermayesi	9.764	14,50	9.391	10,86	12.646	18,60	18.313	15,47	12.528	14,73
Boğa Sermayesi	3.895	5,79	20.750	23,99	8.708	12,81	16.978	14,34	12.583	14,80
Buzağı Sermayesi	17.349	25,78	16.786	19,40	10.374	15,26	20.485	17,30	16.248	19,10
Toplam	67.301	100,00	86.506	100,00	67.982	100,00	118.405	100,00	85.048	100,00

Tarımsal işletmelerde, 1 grupta işletme başına düşen ortalama küçükbaş hayvan sermayesi 3.918 TL, 2 grupta işletme başına düşen ortalama küçükbaş hayvan sermayesi 1.422 TL, 3 grupta işletme başına düşen ortalama toplam küçükbaş hayvan sermayesi 967 TL ve 4 grupta işletme başına düşen ortalama küçükbaş hayvan sermayesi 2.414 TL'dir. 1 gruptaki işletmeler hariç, diğer üç grupta koyun sermayesi küçükbaş hayvan sermayesi içinde en yüksek paya sahiptir. Tarımsal işletme başına düşen ortalama küçükbaş hayvan sermayesi 2.180 TL olup %56,01'ini koyun sermayesi, %32,61'ini keçi sermayesi, %2,52'sini koç sermayesi ve %8,81'ini ise kuzu sermayesi oluşturmaktadır (Çizelge 4. 33).

Çizelge 4. 33. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerin Küçükbaş Hayvan Sermayeleri Varlığı

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%
Koyun Sermayesi	1.118	28,53	1.252	88,05	871	90,07	1.643	68,06	1.221	56,01
Keçi Sermayesi	2.758	70,39	0	0,00	88	9,00	0	0,00	711	32,61
Koç Sermayesi	42	1,08	116	8,15	0	0,00	63	2,59	56	2,66
Kuzu Sermayesi	0	0,00	54	3,80	8	0,83	708	29,35	192	8,82
Toplam	3.918	100,00	1.422	100,00	967	100,00	2.414	100,00	2.180	100,00

İncelenen tarımsal işletmelerde;1. grupta işletme başına düşen ortalama hayvan sermayesi 71.409 TL, 2. grupta işletme başına düşen ortalama hayvan sermayesi 88.047 TL, 3. grupta işletme başına düşen ortalama toplam hayvan sermayesi 69.166 TL ve 4. grupta işletme başına düşen ortalama hayvan sermayesi 120.994 TL'dir. Tarımsal işletme başına düşen ortalama hayvan sermayesi 87.404 TL olup bunun %97,30'u büyükbaş hayvan sermayesi, %2,49'u küçükbaş hayvan sermayesi ve kalan % 0,21'i ise kümes hayvanları sermayesidir. Görüldüğü üzere, araştırmaya konu olan bölgede hayvancılık olarak, daha çok büyükbaş hayvan yetiştiriciliği yapılmaktadır (Çizelge 4. 34).

Çizelge 4. 34. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerin Ortalama Hayvan Sermayeleri Varlığı

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%
Büyükbaş Hayvan Sermayesi	67.301	94,25	86.506	98,25	67.982	98,29	118.405	97,86	85.048	97,30
Küçükbaş Hayvan Sermayesi	3.918	5,49	1.422	1,62	967	1,40	2.414	2,00	2.180	2,49
Kümes Hayvanları Sermayesi	189	0,26	119	0,23	217	0,31	175	0,14	176	0,21
Toplam	71.408	100,00	88.047	100,00	69.166	100,00	120.994	100,00	87.404	100,00

Alet Makine Sermayesi

Ele alınan tarımsal işletmelerde; 1. grupta işletme başına düşen ortalama alet-makine sermayesi 25.747 TL, 2. grupta işletme başına düşen ortalama alet-makine sermayesi 44.590 TL, 3. grupta işletme başına düşen ortalama alet-makine sermayesi 50.338 TL ve 4. Grupta ise işletme başına düşen ortalama alet-makine sermayesi 74.055 TL'dir. Tarımsal işletmelerde, ortalama alet-makine sermayesi ve traktör kullanımının en fazla olduğu grup 4. gruptur. İşletme başına düşen ortalama alet makine sermayesi 48.682 TL olup bunun %65,40'ı traktör sermayesi ve kalan diğer sermaye varlığı oranları ise diğer alet-makine sermayelerine aittir. Ortalama işletme başına düşen alet-makine sermayesi içinde en büyük payı traktör sermayesi, ikinci en büyük payı römork sermayesi oluşturmaktadır. Üreticilerin tarımsal faaliyetlerini daha modern ve mutlu sürdürülebilmesi için alet-makine varlığı önemli bir ihtiyaçtır (Çizelge 4. 35).

Çizelge 4. 35. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerin Ortalama Alet-Makine Sermayeleri Varlığı

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%
Traktör	16.825	65,35	27.041	60,64	30.250	60,09	53.229	71,88	31.836	65,40
Römork	2.445	9,50	2.789	6,25	4.525	8,99	5.295	7,15	3.764	7,73
Pulluk	1.152	4,47	1.583	3,35	1.725	3,43	1.677	2,26	1.534	3,15
Mibzer	662	2,57	2.472	5,54	2.570	5,11	2.245	3,03	1.988	4,08
Pülverizatör	808	3,14	1.935	4,34	1.144	2,27	1.797	2,43	1.421	2,92
Merdane	79	0,31	718	1,61	293	0,58	260	0,35	338	0,69
Kültivatör	220	0,85	664	1,49	477	0,95	641	0,87	501	1,03
Tırmık	375	1,45	529	1,19	622	1,24	514	0,69	510	1,05
Çizel	754	2,93	1.350	3,03	675	1,34	700	0,95	870	1,79
Ot Toplama Makinesi	145	0,56	270	0,61	150	0,30	469	0,63	258	0,53
Ot Biçme Makinesi	197	0,74	189	0,43	212	0,42	509	0,69	277	0,58
Çapa Makinesi	1.212	4,71	1.906	4,27	2.112	4,20	1.472	1,99	1.676	3,44
Diskaro	307	1,19	1.802	4,04	1.587	3,15	1.666	2,25	1.340	2,75
Pamuk Ekim Makinesi	225	0,87	395	0,89	458	0,91	214	0,29	322	0,66
Yem Karma Makinesi	341	1,32	947	2,12	3.535	7,02	3.365	4,54	2.047	4,20
Toplam	25.747	100,00	44.590	100,00	50.338	100,00	74.055	100,00	48.682	100,00

Malzeme-mühimmat Sermayesi

Ele alınan tarımsal işletmelerde; 1. grupta işletme başına düşen ortalama malzeme-mühimmat sermayesi 23.640 TL, 2. grupta işletme başına düşen ortalama malzeme-mühimmat sermayesi 6.380 TL, 3. grupta işletme başına düşen ortalama toplam malzeme mühimmat sermayesi 10.760 TL ve 4. grupta ise işletme başına düşen ortalama toplam malzeme-mühimmat sermayesi 26.942 TL'dir. İşletme başına düşen malzeme-mühimmat sermayesi, en fazla 4. grupta, en az 2. grupta mevcuttur. Genel olarak işletme başına düşen ortalama malzeme-mühimmat sermayesi 16.931 TL olup bunun %90,61'i tarımsal üretimde kullanılan malzeme mühimmat sermayesi, %4,92'si ise pazarda satılacak ürünlerin sermayesi ve

%4,46'sı ise evde kullanılan malzemelerin sermayesidir. Tarımsal işletmelerin malzeme-mühimmat sermayeleri içerisindeki en fazla payı, tarımsal üretimde kullanılan malzeme mühimmat sermayesi oluşturmaktadır (Çizelge 4. 36).

Çizelge 4. 36. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerin Ortalama Malzeme-mühimmat Sermayeleri

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%
Tarımsal Üretimde Kullanılan Malzeme Mühimmat Sermayesi	23.085	97,65	5.784	90,66	10.031	93,22	22.465	83,38	15.342	90,61
Pazarda Satılacak Ürünlerin Sermayesi	0	0,00	0	0,00	0	0,00	3.333	12,37	833	4,92
Evde Kullanılan Malzeme ve Maddelerin Sermayesi	555	2,35	596	9,34	729	6,78	1.144	4,25	756	4,47
Toplam Malzeme/müh. Sermayesi	23.640	100,00	6.380	100,00	10.760	100,00	26.942	100,00	16.931	100,00

İşletme sermayesi, sabit işletme sermayesi ve döner işletme sermayesinden oluşmaktadır. Sabit işletme sermayesi, hayvan sermayesi ve alet-makine sermayesi toplamından, döner işletme sermayesi ise para sermayesi ve malzeme/mühimmat sermayesinden oluşmaktadır. Tarımsal işletmelerde; 1. grupta işletme başına düşen ortalama toplam sermaye 120.797 TL, 2. grupta işletme başına düşen ortalama toplam sermaye 139.018 TL, 3. grupta işletme başına düşen ortalama sermaye 130.264 TL ve 4. grupta işletme başına düşen ortalama toplam sermaye ise 221.993 TL'dir. Ele alınan tarımsal işletmelerde, 4. grupta işletme sermayesi diğer gruplara göre daha fazladır. Ortalama işletme başına düşen sermaye 153.018 TL olup bunun %57,12'si hayvan sermayesi, %31,81'i alet-makine sermayesi ve %11,16'sı malzeme/mühimmat sermayesidir. Anket çalışması sonucunda ele alınan tarımsal işletmelerin, sabit işletme sermayesindeki hayvan sermayesi %57,12'lik oran ile en yüksek payı oluşturmaktadır (Çizelge 4. 37).

Çizelge 4. 37. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerin Ortalama Sabit ve Döner İşletme Sermayesi

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%
Hayvan Sermayesi	71.409	59,11	88.047	63,33	69.166	53,10	120.994	54,50	87.404	57,12
Alet-Makine Sermayesi	25.747	21,31	44.590	32,07	50.338	38,64	74.055	33,36	48.682	31,81
Malzeme Mühimmat Sermayesi	23.640	19,57	6.380	4,59	10.760	8,26	26.942	12,14	16.931	11,16
Toplam İşletme Sermayesi	120.797	100,00	139.018	100,00	130.264	100,00	221.993	100,00	153.018	100,00

Ele alınan tarımsal işletmelerde; 1. grupta işletme başına düşen ortalama aktif sermaye 1.085.076 TL, 2. grupta işletme başına düşen ortalama aktif sermaye 1.425.604 TL, 3. grupta işletme başına düşen ortalama aktif sermaye 1.421.390 TL ve 4. grupta işletme başına düşen ortalama aktif sermaye 1.722.027 TL'dir. Çiftlik (arazi) sermayesi, aktif sermayenin 1. grupta %88,87'sini, 2. grupta %90,25'ini, 3. grupta %90,84'ünü, 4. grupta ise %87,11'ini oluşturur. Dört tarımsal işletme grubunda da aktif sermaye içindeki en yüksek payı çiftlik(arazi) sermayesi oluşturmaktadır. Ortalama işletme başına düşen aktif sermaye varlığı 1.413.524 TL olup bunun %89,17'sini çiftlik sermayesi, %9,63'ünü sabit işletme sermayesi ve %1,12'sini de döner işletme sermayesi oluşturmaktadır. Yapılan araştırmada aktif sermayenin büyük bir kısmını çiftlik sermayesi oluşturmaktadır. Çiftlik sermayesi, tarımsal işletmelerin faaliyetlerini olumlu yönde etkilediği söylenebilir (Çizelge 4. 38).

Çizelge 4. 38. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Ortalama Aktif Sermaye Varlığı

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%
Çiftlik(Arazi) Sermayesi	964.278	88,87	1.286.585	90,25	1.291.125	90,84	1.500.034	87,11	1.260.506	89,17
Sabit İşletme Sermayesi	97.156	8,95	132.637	9,30	119.504	8,41	195.050	11,33	136.087	9,63
Döner İşletme Sermayesi	23.640	2,18	6.380	0,45	10.760	0,75	26.942	1,56	16.931	1,20
Toplam Aktif Sermaye	1.085.076	100,00	1.425.604	100,00	1.421.390	100,00	1.722.027	100,00	1.413.524	100,00

4. 4. 5. 2. Pasif sermaye

Ele alınan tarımsal işletmelerde pasif sermaye, yabancı sermaye ve öz sermayeden oluşur. Pasif sermaye, aktif sermayenin kaynaklarını gösterir. Ele alınan tarımsal işletmelerde, aktif sermayenin içinde ortak ve/veya kiraya tutulan arazi ve arazi sermaye değerleri de mevcuttur.

4. 4. 5. 2. 1. Yabancı sermaye

Ele alınan tarımsal işletmelerde; 1. grupta işletme başına düşen ortalama yabancı sermaye varlığı 136.858 TL, 2. grupta işletme başına düşen ortalama yabancı sermaye varlığı 522.154 TL, 3. grupta işletme başına düşen ortalama yabancı sermaye varlığı 129.992 TL, 4. İse grupta işletme başına düşen ortalama yabancı sermaye varlığı 311.883 TL'dir. İşletmelerdeki yabancı sermayenin büyük bir kısmını başka çiftçiden kiralanan arazinin sermayesi oluşturur. 4. gruptaki işletmelerin ortalama banka ve kooperatif borçları diğer üç gruba göre daha fazladır. Genel olarak işletme başına düşen ortalama yabancı sermaye varlığı 275.222 TL olup %10,51'ini banka borçları, %3,08'ini kooperatif borçları ve %86,41'ini ise kiralanan arazi borcu oluşturmaktadır. Ortalama yabancı sermayenin büyük bir çoğunluğunu kiralanan arazi değeri oluşturur (Çizelge 4. 39).

Çizelge 4. 39. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Ortalama Yabancı Sermaye Varlığı ve Dağılımı

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%
Banka Borçları	17.442	12,74	9.884	1,89	30.625	23,56	57.729	18,51	28.919	10,51
Kooperatif Borçları	3.791	2,77	6.333	1,21	7.305	5,62	16.529	5,30	8.489	3,08
İndi Borçlar (Kiralanan Arazi Borcu)	115.625	84,49	505.937	95,94	92.062	70,82	237.625	76,19	237.812	86,41
Toplam Yabancı Sermaye	136.858	100,00	522.154	100,00	129.992	100,00	311.883	100,00	275.222	100,00

4. 4. 5. 2. 2. Öz sermaye

Öz sermaye; aktif sermayeden, kiralanan arazi değeri ve borçların çıkarılması sonucu bulunan önemli ekonomik zenginlik göstergesidir. Ele alınan tarımsal işletme gruplarında; 1. gruptaki işletme sahiplerine düşen ortalama pasif sermaye varlığı 1.085.076 TL, 2. gruptaki işletme sahiplerine düşen ortalama pasif sermaye 1.425.604 TL, 3. gruptaki işletme sahiplerine düşen ortalama pasif sermaye 1.421.390 TL ve 4. gruptaki işletme sahiplerine düşen ortalama toplam pasif sermaye varlığı ise 1.722.027 TL'dir. Pasif sermayenin; 1. grupta %87,39'unu öz sermaye, %12,61'i yabancı sermaye, 2. grupta %63,37'sini öz sermaye, %36,63'ünü yabancı sermaye, 3. grupta %90,58'ini öz sermaye, %9,15'ini yabancı sermaye ve 4. grupta ise %81,89'unu öz sermaye, %18,11'ini yabancı sermaye oluşturur. Ele alınan tarımsal işletmelerde; genel olarak ortalama işletme başına düşen pasif sermaye varlığı, 1.413.524 TL olup bunun %80,53'ünü öz sermaye %19,47'sini ise yabancı sermaye oluşturmaktadır (Çizelge 4. 40).

Çizelge 4. 40. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Ortalama Pasif Sermaye Varlığı ve Dağılımı

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%
Öz Sermaye	948.217	87,39	903.450	63,37	1.291.397	90,58	1.410.144	81,89	1.138.302	80,53
Yabancı Sermaye	136.858	12,61	522.154	36,63	129.992	9,15	311.883	18,11	275.222	19,47
Pasif Sermaye Toplamı	1.085.076	100	1.425.604	100	1.421.390	100	1.722.027	100	1.413.524	100

Ele alınan tarımsal işletmelerde; işletme başına düşen aktif sermaye ve pasif sermayenin ayrı ayrı incelenmeleri ve işletme gruplarının ekonomik yapılarının daha iyi analiz edilmesi için değerler aynı çizelgede gösterilmiştir. Aktif sermaye ve pasif sermaye varlığı, tarımsal işletmeler ve işletme gruplarında değişiklik göstermektedir. Tarımsal işletmelere yönelik yapılan araştırmada elde edilen sonuçlara göre; 1 grupta işletme başına düşen ortalama aktif sermaye varlığı 1.085.076 TL, 2 grupta işletme başına düşen ortalama aktif sermaye varlığı 1.425.604 TL, 3 grupta işletme başına düşen aktif sermaye varlığı 1.421.390 TL ve 4 grupta işletme başına düşen ortalama toplam aktif sermaye varlığı ise 1.722.027 TL'dir. Tarımsal işletmelerde, işletme başına düşen ortalama aktif sermaye değerinin en fazla olduğu grup 4. grup, en az olduğu grup ise 1. grup işletmeleridir. Genel olarak işletme başına düşen ortalama aktif ve pasif sermaye 1.413.524 TL'dir. Aktif sermayenin %89,17'si çiftlik (arazi) sermayesi ve %10,83'ü ise işletme sermayesidir. Pasif sermayenin ise %80,53'ü öz sermaye, %19,47'si yabancı sermayedir. Tarımsal işletmelerde işletme başına düşen aktif sermayenin büyük bir payını toprak sermayesi oluşturmaktadır (Çizelge 4. 41).

Çizelge 4. 41. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerin Ortalama Ekonomik Sermaye Varlığı

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%
a. Toprak Sermayesi	800.958	73,82	1.109.395	77,82	1.141.645	80,32	1.060.704	61,60	1.028.176	72,74
b. Bina Sermayesi	129.206	11,91	124.993	8,77	86.114	6,06	120.106	6,97	115.105	8,14
c. Arazi Islahı Sermayesi	4.041	0,37	6.770	0,47	3.791	0,27	3.706	0,22	4.577	0,32
d. Bitki Sermayesi	30.072	2,77	45.425	3,19	59.573	4,19	315.517	18,32	112.647	7,97
1. Çiftlik(Arazi) Sermayesi	964.278	88,87	1.286.585	90,25	1.291.125	90,84	1.500.034	87,11	1.260.506	89,17
a. Hayvan Sermayesi	71.409	6,58	88.047	6,18	69.166	4,86	120.994	7,03	87.404	6,18
b. Alet/Makine Sermayesi	25.747	2,37	44.590	3,13	50.338	3,54	74.055	4,30	48.682	3,44
c. Malzeme/Mühimmat Sermayesi	23.640	2,18	6.380	0,45	10.760	0,76	26.942	1,56	16.931	1,20
2. İşletme Sermayesi	120.797	11,13	139.018	9,75	130.264	9,16	221.993	12,89	153.018	10,83
A. AKTİF SERMAYE (1+2)	1.085.076	100,00	1.425.604	100,00	1.421.390	100,00	1.722.027	100,00	1.413.524	100,00
A=B	1.085.076		1.425.604		1.421.390		1.722.027		1.413.524	
I. Yabancı Sermaye	136.858	12,61	522.154	36,63	129.992	9,15	311.883	18,11	275.222	19,47
II. Öz Sermaye	948.217	87,39	903.450	63,37	1.291.397	90,58	1.410.144	81,89	1.138.302	80,53
B. PASİF SERMAYE	1.085.076	100,00	1.425.604	100,00	1.421.390	100,00	1.722.027	100,00	1.413.524	100,00

İnsanların ekonomik zenginliği yansıtan arazi, bina, hayvan, alet-makine ve işletme sermayeleri gibi göstergeler yaşam memnuniyeti ve refaha ulaşmada çok önemlidir. Yaşam standardını belirleyen ve yakından ilgilendiren ekonomik göstergeler, bütün insanlar için öncelikli konuların başından gelir. Son zamanlarda insanların yaşam memnuniyeti veya mutluluğunu da çok yakından etkileyen ekonomik sermaye göstergeleri, en önemli temel ihtiyaç haline gelmiştir. İnsanlar arasında fakirlik ve yoksulluğun çoğalması beraberinde mutsuzluğu da getirmektedir. Dünya mutluluk sıralamasında ilk sıralarda yer alan ülkelerde; yaşam standardı ve ekonomik durumların iyi olması, yaşam memnuniyetinin de yüksek çıktığı söylenilebilir. Ekonomik açıdan zengin olan insanların yaşam memnuniyetinin de yüksek çıkması, ekonomik sermaye ile yaşam memnuniyetinin birbirini etkilediği söylenilebilir. Aynı şekilde kırsal alanlarda tarımsal faaliyet gerçekleştiren üreticilerin önemli ekonomik sermaye göstergeleri; çiftlik sermayesi, işletme sermayesi ve öz sermaye gibi önemli zenginlik göstergeleri mevcuttur. Bu tür ekonomik sermayelerin fazla olması, genellikle üretici yaşam memnuniyetini etkilediği söylenilebilir.

4. 5. İncelenen İşletmelerin Yıllık Faaliyet Sonuçları

4. 5. 1. Gayri Safi Üretim Değeri

Gayri safi üretim değeri, ele alınan tarımsal işletmelerin faaliyet sonucu elde ettikleri bitkisel ve hayvansal ürünlerin değeri ile bir yıl içerisinde meydana gelen prodüktif demirbaş artışları toplanarak bulunmuştur (Erkuş, 1979). Tarımsal işletme gruplarında işletme başına düşen ortalama bitkisel üretim değeri; 1. grupta 47.851 TL, 2. grupta 90.925 TL, 3. grupta 141.348 TL ve 4. grupta ise 448.553 TL'dir. Bir yıl içinde 4. gruptaki üreticiler, diğer gruptaki üreticilere göre daha yüksek verim elde ettiği söylenilebilir. Ortalama işletme başına düşen bitkisel üretim değeri 182.164 TL olup bunun %22, 58'ini pamuk, %9,79'u zeytin, %6,65'ni yonca, %11,14'ünü silajlık ve dane mısır, %32,02'sini kestane, %3,37'sini buğday oluşturmaktadır. Araştırmaya konu olan bölgelerde yoğun olarak pamuk, zeytin, mısır vb. ürünler yetiştirilmektedir. Kestane üretimi, sadece 4. grup işletmelerde mevcut olup 4. gruptaki bitkisel üretim değerinin %52,02'sini oluşturmaktadır (Çizelge 4. 42).

Çizelge 4. 42. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Ortalama Bitkisel Üretim Değeri Varlığı ve Dağılımı

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%
Buğday	345	0,72	4.203	4,62	13.205	9,34	6.766	1,51	6.130	3,37
Karpuz	0	0,00	0	0,00	1.416	1,00	0	0,00	354	0,19
Yonca	7.007	14,64	7.303	8,03	13.729	9,71	20.448	4,56	12.122	6,65
Patlıcan	0	0,00	0	0,00	0	0,00	2.550	0,57	637	0,35
Yeşil Biber	0	0,00	0	0,00	0	0,00	956	0,21	239	0,13
İncir	3.003	6,28	536	0,59	0	0,00	938	0,21	1.119	0,61
Pamuk	12.284	25,67	43.678	48,04	35.979	23,45	72.589	16,18	41.132	22,58
Arpa	2.078	4,34	1.627	1,79	8.802	6,23	18.825	4,20	7.833	4,30
Silajlık Mısır	3.217	6,71	9.037	9,94	8.774	6,21	14.212	3,17	8.809	4,84
Zeytin	14.689	30,70	18.617	20,47	23.199	16,41	14.822	3,30	17.835	9,79
Mandalina	960	2,01	2.260	2,49	2.076	1,47	36	0,01	1.332	0,73
Silajlık Arpa	1.851	3,87	742	0,82	5.011	3,55	0	0,00	1.901	1,04
Üzüm	0	0,00	0	0,00	5.000	3,54	2.333	0,52	1.833	1,01
Mısır	2.125	4,44	0	0,00	23.137	16,37	22.871	5,10	12.034	6,62
Çavdar	112	0,23	116	0,13	0	0,00	333	0,07	140	0,08
Yer Fıstığı	0	0,00	0	0,00	0	0,00	11.666	2,60	2.916	1,60
Yulaf	0	0,00	0	0,00	0	0,00	2.346	0,52	586	0,32
Çam Fıstığı	0	0,00	2.806	3,08	1.020	0,72	0	0,00	956	0,52
Kestane	0	0,00	0	0,00	0	0,00	233.337	52,02	58.334	32,02
Ceviz	0	0,00	0	0,00	0	0,00	6.958	1,55	1.739	0,95
Kiraz	180	0,38	0	0,00	0	0,00	16.400	3,66	4.055	2,23
Fiğ	0	0,00	0	0,00	0	0,00	500	0,11	125	0,07
Toplam	47.851	100	90.925	100	141.348	100	448.533	100	182.164	100

Tarımsal işletme gruplarında işletme başına düşen ortalama hayvansal üretim değeri; 1. grupta 22.491 TL, 2. grupta 31.364 TL, 3. Grupta 76.795 TL ve 4. grupta ise 74.462 TL olup 1. ve 2. grupta küçükbaş hayvan üretimi yapılmamaktadır. Ele alınan tarımsal işletme gruplarında; 3. grupta %99,10'u büyük baş üretim değeri,

%0,90'ı küçükbaş üretim değeri, 4. grupta %99,63'ü büyükbaş üretim değeri, %0,38'i ise küçükbaş üretim değeri oluşturmaktadır. 3. ve 4. gruptaki işletmelerin hayvancılık yapma oranı daha yüksektir. İşletme grupları itibariyle, toplam hayvansal üretim değeri değişiklik gösterir. Araştırmaya konu olan bölgelerde yoğun olarak büyükbaş üretimi yapılmakta olup ortalama işletme başına düşen hayvansal ürün değeri 51.524 TL'dir. Bunun % 99.52'si büyükbaş üretim değeri, % 0,48'ise küçükbaş üretim değeri oluşturur (Çizelge 4. 43).

Çizelge 4. 43. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Ortalama Hayvansal Üretim Değeri Varlığı ve Dağılımı

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%
Büyükbaş Üretim Değeri	22.491	100,0	31.364	100,0	76.795	99,10	74.462	99,63	51.278	99,52
Küçükbaş Üretim Değeri	0	0,00	0	0,00	698	0,90	283	0,38	246	0,48
Toplam	22.491	100,0	31.364	100,0	77.493	100,0	74.745	100,0	51.524	100,0

Tarımsal işletme gruplarında işletme başına düşen ortalama Gayrisafi Üretim Değeri; 1 grupta 70.342 TL, 2 grupta 122.290 TL, 3 grupta 218.842 TL ve 4 grupta ise 523.279 TL'dir. Ele alınan tarımsal işletmelerde, ortalama işletme başına düşen GSÜD 233.688 TL olup bunun %77,95'ini bitkisel gayri safi üretim değeri, %22,05'ini ise hayvansal gayri safi üretim değeri oluşturur. Dört tarımsal işletme grubunda da bitkisel üretim değeri daha yüksek bir pay oluşturmaktadır. Tarımsal işletmelerde dekara düşen gayri safi üretim değeri; 1 grupta 1.883 TL, 2 grupta 2.741 TL, 3 grupta 3.890 TL ve 4 grupta ise 8.284 TL'dir. Genel olarak ortalama işletmelerde dekara düşen gayri safi üretim değeri 4.075 TL'dir (Çizelge 4. 44).

Çizelge 4. 44. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Gayri Safi Üretim Değeri

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%
BGSÜD	47.851	68,03	90.925	74,35	141.348	64,59	448.533	85,72	182.164	77,95
HGSÜD	22.491	31,97	31.365	25,65	77.494	35,41	74.746	14,28	51.524	22,05
GSÜD	70.342	100	122.290	100	218.842	100	523.279	100	233.688	100
Dekara GSÜD	1.883		2.741		3.890		8.284		4.075	

4. 5. 2. Değişen İşletme Masrafları

Tarımsal işletme gruplarında işletme başına düşen ortalama bitkisel üretim değişken masrafları; 1. grupta 12.072 TL, 2. grupta 23.286 TL, 3. grupta 30.586 TL ve 4. grupta ise 44.404 TL'dir. 4. grupta değişken masrafları daha yüksek olup bütün işletme gruplarında değişken masrafının büyük çoğunluğunu yakıt, gübre ve ilaçlama masrafı oluşturmaktadır. Tarımsal işletmelerde ortalama işletme başına düşen değişken masraflar 27.587 TL'dir. Bu değer; %38,05'ini yakıt masrafı, %17,97'sini gübre masrafı, %14,74'ünü ilaçlama masrafı, %11,01'ini geçici işçilik masrafı, %9,75'ini tohum masrafı ve %7,77'sini ise su ücreti oluşturmaktadır. Ele alınan tarımsal işletmelerde dekara ortalama bitkisel üretimde değişken masrafı; 1. grupta 255 TL, 2. grupta 417 TL, 3. grupta 680 TL ve 4. grupta 936 TL'dir. Dekarda işletme başına düşen ortalama bitkisel üretim değişken masrafı 572 TL'dir (Çizelge 4. 45).

Çizelge 4. 45. Ele Alınan İşletmelerin Bitkisel Üretiminde Değişken Masrafları

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%
Yakıt	5.013	41,53	9.113	39,14	11.238	36,74	16.222	36,53	10.497	38,05
Geçici İşçilik	1.292	10,70	1.832	7,87	3.456	11,30	5.569	12,54	3.037	11,01
Gübre	2.318	19,20	4.027	17,29	6.007	19,64	7.479	16,84	4.957	17,97
Tohum	1.359	11,26	2.157	9,26	3.226	10,55	4.019	9,05	2.690	9,75
İlaçlama	1.215	10,06	3.938	16,91	4.046	13,13	7.054	15,89	4.061	14,74
Elektrik	43	0,36	143	0,61	306	0,99	306	0,69	199	0,72
Su Ücreti	832	6,89	2.076	8,92	2.307	7,55	3.353	7,55	2.144	7,77
Toplam DM	12.072	100,00	23.286	100,00	30.586	100,00	44.404	100,00	27.587	100,00
Dekara BÜDM	255		417		680		936		572	

Tarımsal işletme gruplarında işletme başına düşen ortalama hayvansal üretimde değişken masraflar; 1 grupta 17.536 TL, 2 grupta 15.872 TL, 3 grupta 39.522 TL ve 4 grupta ise 43.841 TL'dir. İşletme grupları içerisinde hayvansal üretimde değişken masraflar değişiklik göstermekte olup en fazla değişken masraflar 4. grupta mevcuttur. Tarımsal işletme ortalamasına göre hayvansal üretim değişken masrafları 29.193 TL'dir. Yem masrafı bu değerlerin %39, 82'sini oluşturarak hayvansal üretim değişken masrafının en yüksek payını oluşturur. Ele alınan tarımsal işletmelerde, ortalama 1 dekara hayvansal üretimde değişken masrafı 526 TL'dir. Hayvansal üretimde değişken masraflarının pahalı olması, üreticiler açısından hayvancılık yapma durumunu zorlaştırmaktadır (Çizelge 4. 46).

Çizelge 4. 46. Ele Alınan İşletmelerin Hayvansal Üretiminde Değişken Masrafları

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%
Yem	7.895	45,02	5.390	33,96	14.233	36,01	18.987	43,31	11.626	39,82
Saman	3.465	19,76	2.149	13,54	8.221	20,80	6.047	13,79	4.972	17,03
Kuru Ot	2.307	13,16	3.541	22,31	4.020	10,17	6.276	14,32	4.036	13,83
Silaj	854	4,87	2.643	16,65	4.701	11,89	5.343	12,19	3.388	11,60
Su bedeli	336	1,89	225	1,41	463	1,18	1.093	2,49	528	1,82
Daimi İşçilik	0	0,00	0	0,00	1.083	2,74	0	0,00	270	0,92
Veteriner Ücreti	552	3,11	511	3,22	1.715	4,35	2.014	4,59	1.198	4,10
Suni Tohumlama	1.935	11,04	1.247	7,86	3.983	10,07	3.237	7,38	2.600	8,91
Elektrik Ücreti	180	1,03	133	0,84	1.050	2,66	587	1,34	487	1,67
Pazarlama Mas.	8	0,05	0	0,00	8	0,02	18	0,04	8	0,03
Dezenfeksiyon	4	0,02	33	0,21	45	0,11	239	0,55	80	0,27
Toplam HÜDM	17.536	100	15.872	100	39.522	100	43.841	100	29.193	100
Dekara HÜDM*	261		421		604		818		526	

*: Hayvansal Üretim Değeri Masrafları

4. 5. 3. Brüt Kâr

Brüt kâr, tarımsal faaliyet kolları itibari ile elde edilen gayrisafi üretim değeri toplamından, bu faaliyet kolları için yapılan değişken masraflar toplamı çıkartılarak hesaplanmıştır (Şahinli, 2011).

Ele alınan tarımsal işletme gruplarında işletme başına düşen ortalama brüt kâr; 1. grupta 40.734 TL, 2. grupta 83.131 TL, 3. grupta 148.734 TL ve 4. grupta ise 435.033 TL'dir. Gayri safi üretim değeri toplamından değişken masrafların çıkarılmasıyla bulunan brüt kâr, işletme grupları itibariyle değişiklik göstermektedir. Tarımsal işletmelerde, bir yıllık faaliyet sonucu itibariyle 4. grup tarımsal işletmeler, diğer işletme gruplarına göre daha yüksek bir kâr elde ettiği söylenilebilir. Ele alınan dört tarımsal işletme grubunda da brüt kâr %50 üstüdür. Bir yıllık tarımsal faaliyet sonucunda, 1. grupta değişken masraflar daha yüksektir. İşletme başına düşen ortalama brüt kâr 176.908 TL olup %87,13'ü bitkisel üretim alanında elde edilir. Tarımsal işletmelerde ortalama toplam gayri safi üretim değeri, 1. grupta 70.342 TL, 2. grupta 122.290 TL, 3. grupta 218.842 TL 4. grup ise 523.279 TL olup işletme grupları içerisinde en yüksek paya sahiptir. Ortalama

işletme başına düşen GSÜD'ü 233.688 TL olup %75,70'ü brüt kâr, %24,30'u ise değişken masraflardır. Tarımsal işletmelerde, 1 dekada elde edilen brüt kâr, ortalama 2.976 TL'dir. Bir dekada 4. gruptaki işletmeler, diğer işletme gruplarına göre en yüksek kâr elde ettiği söylenilebilir (Çizelge 4. 47).

Çizelge 4. 47. Ele Alınan Tarımsal İşletmelerde Brüt Kâr Varlığı ve Dağılımı

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%	TL	%
GSÜD	70.342	100,00	122.290	100,00	218.842	100,00	523.279	100,00	233.688	100,00
Toplam DM	29.608	42,09	39.158	32,02	70108	32,04	88.245	16,86	56.780	24,30
Brüt kâr	40.734	57,91	83.131	67,98	148.734	67,96	435.033	83,14	176.908	75,70
Brüt Kâr/da	867		1.902		2.606		6.530		2.976	

Tarımsal işletmelerin bir yıllık faaliyet sonuçları incelendiğinde; işletmeler bir yıl boyunca tarımsal üretimde ekonomik olarak, nasıl bir başarı ve kâr elde ettiklerini gösterir. Bir tarımsal işletmenin yıllık faaliyet sonucu; gayri safi üretim değeri, gayri safi hasıla, işletme masrafları (sabit ve değişken işletme), brüt kâr, saf hasıla, tarımsal gelir ve rantabilite ile belirlenir. Tarımsal işletmeler, bitkisel ve hayvansal üretim yaparken başarılı olabilmek için net bir gelir elde etmek isterler. İşletmelerin net kâr ve gelirini belirleyen önemli üretim faaliyet kavramları; brüt kâr, tarımsal gelir ve gayri safi üretim değeridir. Tarımsal işletmelerin başarısı ve ekonomik karını yansıtan bu üç faktör çok önemli olduğunda, yapılan araştırmada, tarımsal işletmeler brüt kâr göre incelenmiştir. Tarımsal işletmelerde, brüt kâr da işletme organizasyonun önemli başarısını gösterdiğinde, araştırmada yıllık faaliyet sonucu için gayri safi üretim değeri, değişken işletme masrafları ve brüt kâr hesaplanmış olup gayri safi hasıla, sabit işletme masrafları, saf hasıla, tarımsal gelir ve rantabilite hesaplanamamıştır.

Tarımsal işletmeler, bir yıl boyunca yüksek verim ve kâr elde etmek için yoğun emekler sarf edilir. Ekonomik açıdan başarı, işletmelerin temel nihai amaçları başında gelir. Risk ve mevsimselliğe dayanan tarımsal üretim, üreticiler açısından büyük önem taşımaktadır. Üreticiler, bir yıl içerisinde tarımsal üretime emek ve

sermaye açısından yoğun ilgi göstererek, tarımdan elde ettikleri yüksek verim ve karlar onlar için büyük bir mutluluk ve memnuniyettir.

4. 6. Mutluluk ve Yaşam Memnuniyeti

Günümüz dünyasında mutluluk; Türkiye dahil olmak üzere bir çok ülkede, çok sayıda kişiye uygulanan iyi oluş, yaşam doyumu, tatmin olma ve memnuniyete yönelik anketlerle ölçülmektedir. Bu kavramlar insanın doğuşundan bugüne kadar var olan, sürdürülebilir bir yaşam ve yaşam doyumu için çok önemli insani konulardır. 1970'li yıllara kadar bilimsel anlamda üzerinde çok fazla durulmayan mutluluk kavramı, ilk kez 1974 yılında Richard Easterlin tarafından vurgulanmış, 'mutluluk' çalışmalarının yayınlandığı uluslararası bir derginin (Journal Of Happiness Studies) yayın hayatına geçmesiyle üzerinde yoğun araştırmaların sürdürülmeye başlandığı bir kavramdır. Mutluluk veya yaşam memnuniyeti: sözlükte bütün özlemlere eksiksiz ve sürekli olarak ulaşılmaktan duyulan kıvanç durumu, olgunluk saadet anlamına gelir.

Schopenhauere gibi düşünürlere göre: Mutluluk mutsuz olmamaktır. Mutlu insan; hayatın hem bedensel hem zihinsel çok büyük acılar yaşamadan geçiren kimsedir. Mutluluk bir duygudur. Mutluluk yaptığımız bütün işlerin sonunda hissettiğimiz duygudur. Örn: iş, arkadaşlık, aile, kariyer hep mutlulukla sonuçlanmasını istediğimiz şeylerdir. Mutluluk insan yaşamının temel anlamıdır. İnsanın bütün çabaları onun içindir. Yemek yemek, gezmek, eğlenmek, para kazanmak, bir amaç için çabalamak vs. tümünün altında mutluluk vardır. Aristo'ya Göre Mutluluk: insan yaşamının biricik amacıdır. Hayatımız boyunca harcadığımız tüm çabalar mutlu olmak içindir ve mutluluk ancak erdeme ve kusursuz bir karaktere ulaşarak yakalanabilir. Kişi ancak hayatının bütünü soylu bir şekilde yaşarsa mutlu olabilir. Mutluluk insanlar için vazgeçilmez bir duygudur.

Para mutluluk için gereklidir. Para yaşamı tüm yönleriyle mutlu etmeye yetmez. Mutluluk ile doğru orantılı değildir. Para insanlara mutlu olmak için imkanlar, güvenlik ve sağlık verir. Yani hayattaki mutluluğa arama çabası sadece parayla olmaz. Mutluluk sağlıklı olup realist bakıp pozitif görmektir.

Dünyada yoğun bir şekilde tartışılmakta olan mutluluk kavramı, son dönemlerde tıp, psikoloji ve sosyoloji alanlarının yansira iktisat biliminin de ilgi alanına girmiştir. Mutluluğun, demografik, ekonomik, fiziksel çevre, sosyal çevre ve içinde

yaşanılan ülkenin sosyo-ekonomik durumu gibi değişkenlerin bileşimi sonucunda oluştuğunu belirtenlere göre, mutluluk ile yaşamdan alınan memnuniyet arasında büyük bir yakınlık söz konusudur (Şeker, 2010).

Dünya mutluluk raporu 2012 yılından beri Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Ağı Programı tarafından her yıl raporda bulunan 157 ülkeden 1000 kişi ile görüşülüp mutluluk ve memnuniyet araştırmalarında kişilere genel olarak mutluluk düzeylerini ifade etmek üzere 1 ila 10 arasında (1-Çok mutsuz, 10-Çok mutlu) değerlendirmeleri yapılıp ve verilen cevapların ortalamaları alınıp ülkeler arasında karşılaştırmalar yapılıp yayınlanır. ABD merkezli Gallup şirketi tarafından yapılan anketlerin raporda yer alan ülkelerdeki insanlardan; hayattan beklenti, seçim özgürlüğü, sosyal güven, zenginlik, iş gibi sorular yöneltiliyor. ABD merkezli Gallup şirketinin Türkiye temsilcisi “BAREM Araştırma Şirketi”dir.

Raporu hazırlayanlar ülkelerin çoğunda altı temel unsurun mutluluk göstergesiyle bağlantılı olduğunu belirtiyor (UNDP, 2017).

Bunlar:

- Kişi başına düşen reel milli gelir,
- Sağlıklı yaşam beklentisi,
- Güvenilecek bireyler olması (sosyal destek),
- Yolsuzluk Algısı,
- Cömertlik Oranı,
- Yaşam seçimleri yapma özgürlüğü

Mutluluk düzeyinin en yüksek olduğu ülke (7.52) ortalama ile Danimarka, en düşük ülke ise Burundi (2.90) ortalama ile son sırada yer almaktadır. **Türkiye** ise dünya mutluluk sıralamasında (**5.38**) ortalama ile **78.** Sırada yer aldı (Çizelge 4. 48).

Çizelge 4. 48. Ülkelere Göre Ortalama Mutluluk Düzeyi

Dünya Sıralaması	Ülkeler	Mutluluk Değeri (1-10) arası
1	Danimarka	7.526
2	İsviçre	7.509
3	İzlanda	7.501
4	Norveç	7.498
5	Finlandiya	7.413
6	Kanada	7.404
7	Hollanda	7.339
8	Yeni Zelanda	7.334
9	Avusturya	7.313
10	İsveç	7.291
11	İsrail	7.267
12	Avusturya	7.119
13	ABD	7.104
14	Kosta Rika	7.087
15	Porto Riko	7.039
16	Almanya	6.994
17	Brezilya	6.952
18	Belçika	6.926
19	İrlanda	6.907
20	Lüksemburg	6.871
76	Somali	5.440
77	Kosova	5.401
78	Türkiye	5.389
154	Afganistan	3.360
155	Togo	3.303
156	Suriye	3.069
157	Burundi	2.905

Kaynak: Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Ağı (Dünya Mutluluk Raporu 2016)

1972 yılında Güneydoğu Asya ülkesi olan Butan kralı tarafından tasarlanan Gayri safi milli mutluluk; dokuz alan altında, otuz üç göstergeyle insanların refah bileşenlerini ve iyi yaşam koşullarını yerine getirerek, kişi başına düşen geliri veya GSYH'yi artırma değil de kişi başına düşen mutluluğu artırma hedefinde olarak mutluluğu daha da ileri bir düzeye taşımıştır. Butan ülkesinde tasarlanıp uygulanan

GSMM, hükümetlerin temel amacının kişi başına GSYH'yi artırma değil de kişi başına mutluluğu artırmak olduğunu belirtmiştir.

Dünyadaki gelişmeler ışığında Türkiye'de TÜİK'in, alan araştırmasını 2003 yılında yaptığı ve sonuçların 2004 Nisan ayında yayınlandığı Yaşam Memnuniyeti Araştırması Türkiye'de mutluluk üzerine yapılmış ilk kapsamlı ve etkin araştırmadır. Yaşam Memnuniyeti Araştırması bireylerin genel mutluluk algısını, toplumsal değer yargılarını, temel yaşam alanlarındaki genel memnuniyetini ve kamu hizmetlerinden memnuniyetini ölçmek, memnuniyet düzeylerinin zaman içindeki değişimini takip etmek amacıyla, 2003 yılından itibaren düzenli olarak gerçekleştirilmektedir (TÜİK).

2014 yılında Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), Türkiye'nin de içinde bulunduğu 36 ülke içinde 11 farklı kriteri baz alarak Daha İyi Yaşam Endeksi yani 'Mutluluk Ligi' sıralaması hazırladı. OECD'nin baz aldığı kriterler: Gelir, eğitim, sağlık, mutluluk, çevre, güvenlik, hayattan memnuniyet, sosyal destek, hak ve özgürlükler gibi kriterler yer almaktadır. Sıralamada ilk üçte yer alan ülkeler Avustralya, Norveç ve İsveç yer alırken Yunanistan, Meksika ve Türkiye son üçte yer aldı.

Yakın dönemde iktisatçıların mutluluğa ilgisinin artmasında temel faktör kalkınma ekonomisi alanındaki yeni gelişmeler olmuştur. 1970'lere kadar ekonomik büyümenin, gelişmişliğin sermaye birikimi ile ilişkilendirdiği alan daha sonraları gelişmişlik düzey ile çevresel faktörler, özgürlükler, insani faktörler vb. etkili olmuştur. Mutluluk da günümüzde gelişmiş ülkelerde önemli bir refah kriteri olarak kabul edilmiş ve göstergeler arasında yerini bulmuştur(Veenhoven ve Dumludağ, 2015). Mutluluk üzerine, ulusal ve uluslararası alanda, farklı kurum ve kuruluşlar yoğun bir ilgi duymuş olup 21. yy'in en önemli göstergesi haline geldiği söylenilebilir.

Günümüzde "mutluluk" ekonomide önemli bir yere sahiptir ve "Happiness Economics" (mutluluk ekonomisi) alanı altında yapılan çalışmaların sayısı dünyada hızla artmaktadır. Mutluluk ekonomisi "refah iktisadı" ve "kalkınma iktisadı" alanları altında yer almaktadır. Refah iktisadı içinde tartışmalar "mutluluk" kavramının "faydanın yerini almasına yönelik iken, kalkınma iktisadında ise mutluluğun gelişmişlik düzeyinin belirleyicileri arasında yer alması gerektiği tartışılmaktadır. Bu alanların dışında yakın dönemde "mutluluk ekonomisi" başlıca

bir alan olarak ortaya çıkmıştır ve bu alanda mutluluğun ekonomik belirleyicileri ve mutluluğu arttırmaya yönelik iktisat politikaları ve uygulanacak politikaların mutluluk üzerindeki etkileri çalışmaların merkezinde yer almaktadır (Veenhoven ve Dumludağ, 2015).

1940'dan bugüne kadar, insan mutluluğu üzerinde yapılan ve yapılması daha da devam eden araştırmalar, mutluluğu bütün dünya için önemli bir refah kriteri göstergesi haline getirmiştir. Mutluluk üzerinde yoğun araştırmaların başlaması, ekonomik teoriler ve varsayımları sorgulayıcı bir hal alarak, sınırlı gerçeklikler ve davranışsal iktisat gelişip “mutluluk ekonomisi” gibi önemli bilimlere ortaya çıkar. Mutluluk ekonomisinde, gelir, sosyal sermaye, istihdam ve sağlık mutluluğun önemli belirleyici göstergeleridir. 1940'lı yılların ikinci yarısından başlayan yaşam mutluluğu ve/veya yaşam memnuniyeti üzerinde yürütülen araştırmalar; sosyal, ekonomik, toplumsal, çevresel, kültürel, siyasal ve insani gibi konuları yakından ilgilendirdiğinde günümüze kadar disiplinli bir şekilde devam etmektedir.

4. 7. İncelenen Tarımsal İşletmelerde Yaşam Memnuniyeti

Bu bölümde; ele alınan tarımsal işletmelerde üreticilere yönelik geniş kapsamlı yargılarla, mutluluk ve/veya yaşam memnuniyet durumu, mutluluk değerleri, mutluluk kaynakları, kamu hizmetlerinden memnuniyet durumu, tarım politikalarından memnuniyet durumu, ekonomik gelişmelerden etkilenme durumu, üreticilerin gelecekte beklenen ve umut durumu gibi önemli konularla ayrıntılı bir şekilde farklı istatistiksel analizler şeklinde çizelgelerle gösterilmiş olup, değişken ve gruplar arasındaki ilişki incelenmiştir.

4. 7. 1. Üreticilerin Mutluluk Düzeyi ve Mutluluk kaynakları

Araştırmada, kırsal alanlarda ele alınan tarımsal işletme sahiplerinin ekonomik sermaye yapıları ve yaşam memnuniyeti, Türkiye ve dünyadaki çalışmalar ışığında ele alınarak yaşam memnuniyet düzeyi/mutluluk ve ekonomik sermaye (para) arasındaki ilişkiyi detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Üreticilerin yaşam memnuniyeti ve mutluluk düzeyi analiz sonuçları aşağıda yer alan çizelgelerde verilmiştir.

Ele alınan tarımsal işletmelerde üreticilerin ortalama mutluluk düzeyine bakıldığında, üreticiler; 1 grupta 3,33 ortalama ile orta düzeyde mutlu oldukları, 2 grupta 3,29 ortalama ile orta düzey mutlu oldukları, 3 grupta 3,59 ortalama ile

mutluluk düzeyinin biraz daha yüksek olduğu ve 4 grupta ise 3,26 ortalama ile orta düzeyde mutlu oldukları görülmektedir. Tarımsal işletme sahiplerine hayatınızdaki amacı biliyor musunuz yargısını sorulduğunda, işletme grupları arasında değişiklik göstermiş olup işletme ortalamasının 3,30 ortalama ile “bazen böyle hissediyorum” ölçeği mevcuttur. Yani ele alınan tarımsal işletmelerde, işletme sahiplerinin hayatındaki amacı bilme ortalaması beşli likert ölçeğine göre 3,30’dur. Mutluluğun önemli göstergelerinden olan fiziksel, ruhsal ve duygusal yaşam yargıları da işletme grupları itibariyle değişiklik göstermiş olup işletme ortalamasına göre; 3,18 ortalama ile hayatım fiziksel olarak dengede, 2,56 ortalama ile hayatım duygusal olarak dengede, 2,54 ortalama ile hayatım ruhsal olarak dengede ortalaması mevcuttur. Bu yargıların mutluluk düzey ortalamasının düşük olduğu söylenilebilir. Genel olarak tarımsal işletme sahipleri mutluluk düzeyi ortalaması 3,35’tir (Çizelge 4. 49-50).

Çizelge 4. 49. Üreticilerin Ortalama Mutluluk Durumu

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	Ort	Std	Ort	Std	Ort	Std	Ort	Std	Ort	Std
Hayatımdaki Amacımı Biliyorum	3,12	0,99	3,38	1,09	3,63	0,92	3,08	1,06	3,30	1,02
Yeni bir şey öğrenmede yetenek ve becerimi geliştirmede heyecanlıyım	3,08	1,10	2,88	1,19	3,50	0,88	3,04	1,26	3,13	1,12
Hayatım fiziksel olarak dengede	3,00	1,14	2,96	1,30	3,58	0,97	3,17	1,04	3,18	1,13
Hayatım duygusal olarak dengede	2,58	1,01	2,54	1,35	2,88	1,07	2,25	1,11	2,56	1,15
Hayatım ruhsal olarak dengede	2,67	1,09	2,50	1,31	2,83	1,09	2,17	1,09	2,54	1,14
Hayatım kontrol dışına çıktığı zaman yeniden düzene geçirmek için sağlıklı davranışları tercih ederim	2,75	0,79	2,42	0,17	2,92	0,65	2,71	0,80	2,70	0,75
Ani durumlardan haberdar olmayı ve ani yaşamayı geçmiş ve gelecek durumlara bakılmaksızın yaşamayı severim	2,83	1,20	2,67	1,12	2,63	1,40	1,75	1,11	2,47	1,27
Aile ve arkadaşlarımla ilişkilerim var	4,00	0,51	4,00	0,51	4,04	0,75	3,96	0,62	4,00	0,59
Hayatımda samimi ilişkilerim var	3,75	0,67	3,50	1,06	4,04	0,62	3,79	0,83	3,77	0,82
Espri, mizah ve komiklik günlük hayatımın büyük bir parçasıdır	3,25	1,18	3,33	1,16	3,42	1,06	3,58	1,10	3,40	1,11
Ortaklığım adil ve dengelidir (iş ve kişisel)	3,17	1,16	3,67	0,96	3,46	0,97	3,17	0,86	3,36	1,00
Stresle baş edebilmek için olumlu yolları tercih ederim (egzersiz, konuşma vb.)	3,29	0,80	3,04	0,69	3,21	1,28	3,08	0,58	3,16	0,87
Hayatım boyunca yapabildiği şeyleri kontrol altına alamaya çalışıyorum	3,21	0,97	3,58	0,83	3,83	0,70	3,42	0,88	3,51	0,87
Hayatı şükrederek yaşıyorum	3,87	0,85	4,13	0,79	4,04	0,85	3,83	1,04	3,97	0,88

1: Asla böyle hissetmiyorum 2: Nadiren hissediyorum 3:Bazen 4: Sık sık böyle hissediyorum 5: Her zaman böyle hissediyorum

Çizelge 4. 49. Üreticilerin Ortalama Mutluluk Durumu (Devam)

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	Ort	Std	Ort	Std	Ort	Std	Ort	Std	Ort	Std
Hayatımı tutku (hırs) ve neşeyle yaşıyorum	2,96	0,99	3,00	1,02	3,33	0,70	2,79	1,21	3,02	1,00
Heyecan ve sabırsızlıkla geleceği, hayallerle tutkularla merak ediyorum	3,88	0,94	3,25	1,26	3,58	1,41	3,25	1,56	3,49	1,32
Ben iyimser biriyim	3,96	0,69	3,92	0,97	4,13	0,44	4,04	0,62	4,01	0,70
Başkalarının görüşleri benimkinden farklı olsa bile dinlemekten hoşlanırım	3,50	1,35	3,96	1,33	4,00	0,88	4,00	0,88	3,86	1,13
Biri beni kırdığı zaman onu affetmeyi kolay buluyorum	2,96	1,19	2,63	1,17	2,71	1,23	2,50	1,38	2,70	1,24
Başkasına zarar verdiğim zaman hızlıca düzeltip özür dilerim	3,79	0,65	3,83	0,86	4,04	0,62	3,88	0,94	3,89	0,78
Hayatımdaki olayları perspektif içinde tutma konusunda iyimserim	3,17	0,86	3,38	0,92	3,21	0,97	3,21	0,58	3,24	0,84
Tüm ilişkilerimde hayatımı doğru ve dürüstçe yaşıyorum	3,50	0,83	3,38	1,09	3,88	,068	3,42	1,10	3,54	0,95
Sevecenlik ve merhamet günlük olarak uyguladığım erdemlerdir	3,67	0,86	3,83	0,76	3,92	0,50	3,92	0,71	3,83	0,72
Her gün hizmet akımı yapıyorum	3,25	1,03	3,00	1,10	3,54	0,83	3,42	0,71	3,30	0,94
Hayatım boyunca beni koruyan ve besleyen güçlü bir inancım var	4,08	1,21	3,54	1,41	4,13	1,03	4,08	0,83	3,96	1,15
Genel Ortalama	3,33		3,29		3,53		3,26		3,35	

(1: Asla böyle hissetmiyorum 2: Nadiren hissediyorum 3: Bazen 4: Sık sık böyle hissediyorum 5: Her zaman böyle hissediyorum)

Yaşam Memnuniyetini Etkileyen Yargılar Üzerinde Faktör Analizinin Uygulanması

Yapılan araştırmada; kırsal alanlarda yaşayan üreticilerin yaşam memnuniyet düzeyi, dünya mutluluk endeksinin kullandığı beşli likert ölçeği yargıları, faktör analizi yardımı ile bulunmuştur. Mutluluk ile paralel olan yaşam memnuniyeti farklı yargılarla belirlenmiştir. Bu yargılar 4 farklı faktöre ayrılmıştır. 1. faktör 5 değişken, 2. 3. ve 4. faktör üçer değişken olmak üzere toplam 14 değişkenden oluşur. Mutluluk endeksini açıklayan bu değişkenlerin bazıları, %50 altı ve diğerler değişkenlere çok yükleme yapıp katsayıyı düşürdüğünde analize dahil edilememiştir. Dört faktörün açıklayabildiği toplam varyans %61,168 olarak saptanmıştır. Anlamlılık değeri 0,05'in altında olduğunda test anlamlı olup ki-kare değeri 602,927'dir. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örnekleme yeterliliği ölçüsü (measure of sampling adequacy), 0,743 olarak faktör analizi için uygun görülmüştür (Çizelge 4. 51).

Çizelge 4. 50. KMO ve Bartlett testi

Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliği Ölçütü		0,743
Küresellik Testi (Bartlett's Test of Sphericity)	Ki-kare Değeri	602,927
	Serbestlik Derecesi (Df)	91
	Anlamlılık (Sig)	0,000

Araştırmada üreticilerin yaşam memnuniyetini ölçerken, her yıl likert ölçekli sorularla mutluluğu ölçen 'dünya mutluluk endeksi' ölçeğinden faydalanılmıştır. Bu ölçekte bireyin mutluluğunu ölçmeye yarayan 25 adet değişken mevcuttur. Bu çalışmada üreticilerin yaşam memnuniyet düzeyi ölçülürken; 25 değişken, dört faktörün açıklayabildiği toplam varyans değerinin (%50) altında kaldığı için 11 değişken diğer 14 değişkenlerle bağlantılı olup çok yükleme yaptığına faktör analizine dâhil edilememiştir. Yaşam memnuniyetini belirleyen dört ana faktöre bağlı 14 değişkenin faktör katsayıları, varyans değerleri ve öz değerleri çizelge 4.51'de gösterilmiştir. Bu değişkenler bireyin yaşam memnuniyetini büyük ölçüde etkilemektedir. Dört faktörün açıklayabildiği toplam varyans değeri %61,168 olarak saptanmıştır (Çizelge 4. 52).

Faktör 1: Toplam beş değişkenden oluşur. 0,916 faktör yüklü değer 1. değişken, 0,905 faktör yüklü değer 2. değişken, 0,734 faktör yüklü değer 3. değişken, 0,568 faktör yüklü değer 4. değişken ve 0,524 faktör yüklü değer ise 5. değişkendir. Rotasyon değeri varyansın %32,839'unu açıklamaktadır. Fiziksel ve ruhsal denge hali, üreticilerde yaşam memnuniyetinin %32,839'luk değerini açıklar. Yapılan araştırmada, üreticileri en çok mutlu ve/veya memnun eden faktör, birinci faktördeki değişkenlerdir. 1 faktördeki değişkenler, yaşam memnuniyetinin önemli ve yüksek bir düzeyini belirtir. 1. faktörün başlangıç öz değeri 4,597'dir.

Faktör 2: Toplam 3 değişkenden oluşur. 0,753 faktör yüklü değer 1. değişken, 0,632 faktör yüklü değer 2. değişken ve 0,465 faktör yüklü değer 3. değişkendir. Rotasyon değeri varyansın %12,505'ini açıklamaktadır. Sosyal ilişkilerde iyimserlik faktörü, üreticilerde yaşam memnuniyetinin %12,505'lik değerini belirtir. 2. faktörün başlangıç öz değeri 1,751'dir.

Faktör 3: Bu faktör de toplam 3 değişkenden oluşur. 0,788 faktör yüklü değer 1. değişken, 0,758 faktör yüklü değer 2. değişken ve 0,472 faktör yüklü ise 3. Değişkendir. Rotasyon değeri varyansın %8,594'ünü açıklamaktadır. Hayatı sevme ve olumlu düşünme faktörü değişkenleri yaşam memnuniyetinin %8,594'ünü belirtir. 3. faktörün başlangıç öz değeri 1,203'tür.

Faktör 4: Son faktör de toplam 3 değişkenden oluşmaktadır. 0,782 faktör yüklü değer 1. değişken, 0,709 faktör yüklü değer 2. değişken ve 0,578 faktör yüklü değer ise 3. değişkendir. Rotasyon değeri varyansın %7,259'unu açıklamaktadır. Şükretme ve neşeli olma faktörü, üreticilerin yaşam memnuniyetinin %7,259'lik değeri belirtir. Bu faktörün başlangıç öz değeri 1,016'dır.

Çizelge 4. 51. Değişkenlere İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

Yargılar	Ort	Std	Fiziksel ve ruhsal denge hali	Sosyal ilişkilerde iyimserlik	Hayatı sevme ve olumlu düşünme	Şükretme ve neşeli olma
(M4) Benim hayatım duygusal olarak(açıdan) dengeli	3,18	1,13	0,916	0,105	0,147	0,153
(M5) Benim hayatım ruhsal olarak dengede	2,56	1,15	0,905	0,091	0,180	0,161
(M3) Benim hayatım fiziksel olarak dengeli (dengede)	2,54	1,14	0,734	0,158	0,295	-0,003
(M7) Ani durumlardan haberdar olmayı ve ani yaşamayı geçmiş ve gelecek durumlara bakılmaksızın yaşamayı severim	2,70	0,75	0,568	0,060	-0,136	0,061
(M6) Hayatım kontrol dışına çıktığı zaman yeniden düzene geçirmek için sağlıklı davranışları tercihleri tercih ederim	2,47	1,27	0,524	0,423	0,186	-0,010
(M18) Başkalarının görüşleri benimkinden farklı olsa bile dinlemekten hoşlanırım	3,86	1,13	0,157	0,753	0,041	-0,018
(M17) Ben iyimser biriyim	4,01	0,70	0,088	0,632	0,030	0,192
(M9) Hayatımda samimi ilişkilerim var	3,77	0,82	0,267	0,465	0,342	0,205
(M24) Her gün hizmet akımı yapıyorum	3,30	0,94	0,179	-0,042	0,788	0,110
(M23) Sevecenlik ve merhamet, günlük olarak uyguladığım erdemlerdir.	3,83	0,72	0,009	0,168	0,758	0,294
(M12) Stresle baş edebilmek için olumlu yolları tercih ederim(egzersiz, konuşma, meditasyon, vb.)	3,16	0,87	0,117	0,396	0,472	-0,052
(M22) Tüm ilişkilerimde hayatımı doğru ve dürüstçe yaşıyorum	3,54	0,95	0,045	0,003	0,332	0,782
(M15) Hayatımı tutku (hırs) ve neşeyle yaşıyorum	3,02	1,00	0,393	0,177	0,006	0,709
(M14) Hayatı şükrederek yaşıyorum	3,97	0,88	-0,055	0,552	0,089	0,578
Faktör Analizi Sonucu						
Özdeğerler (eigenvalues)			4,597	1,751	1,203	1,016
Karesel yüklerin toplamı (rotation of squared loadings)			3,104	1,932	1,850	1,682
% varyans (% of variance)			22,169	13,802	13,212	12,015
Kümülatif %			22,169	35,971	49,183	61,198

Tarımsal işletme sahiplerinde işletme ortalamasına göre üreticileri; kendilerini en çok ailelerinin mutlu ettiğini ifade edenlerin oranı %66,70 bunu sırasıyla %12,5 çocuklar, %5,2 eş, %5,2 anne/baba, %2,1 kendisi ve % 8,3 torunlardır (Çizelge 4. 52).

Çizelge 4. 52. Üreticilerin Mutluluk Kaynağı Olan Kişiler

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Tüm Aile	13	54,2	17	70,08	18	75,00	16	66,7	64	66,7
Çocuklar	2	8,3	3	12,5	3	12,50	4	16,7	12	12,5
Eş	4	16,7	1	4,2	0	0,00	0	0,00	5	5,2
Anne/Baba	1	4,2	2	8,3	0	0,00	2	8,3	5	5,2
Kendisi	1	4,2	0	0,00	0	0,00	1	4,2	2	2,1
Torunlar	3	12,5	1	4,2	3	12,00	1	4,2	8	8,3
Toplam	24	100,00	24	100,00	24	100,00	24	100,00	96	100,00

Tarımsal işletme sahiplerinde genel olarak işletme ortalamasına göre, mutluluk kaynağı olan değerlere bakıldığında; kendilerini en çok sağlıklı olmanın mutlu ettiğini ifade edenlerin oranı %60,4, %11,5 başarı, %10,4 sevgi, %7,3 para, %5,2 iş, %3,1 güç ve %2,1 diğerdir. Sağlıklı olmanın, üretici hayatında en önemli mutluluk kaynağı olduğu görülmektedir. Bireyi en çok mutlu eden mutluluk kaynakları üretici grupları itibariyle değişiklik göstermektedir. Özellikle, ekonomik sermayesi en düşük olan 1. grupta eşiniz sizi mutlu ediyor mu yargısı sorulduğunda, evet mutlu ediyor diyenlerin oranı %16,7 olup ekonomik sermayesi en yüksek olan 4.grupta bu oran %0'dır. Yapılan analizlere göre eşlerin, zengin olan üreticiler için mutluluk kaynağı olmadığı söylenilebilir (4. 53).

Çizelge 4. 53. Üreticilerin Mutluluk Kaynağı Olan Değerler

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Güç	0	0,00	2	8,3	0	0,00	1	4,2	3	3,1
Başarı	1	4,2	3	12,5	4	16,7	3	12,5	11	11,5
İş	2	8,3	1	4,2	0	0,00	2	8,3	5	5,2
Sağlık	19	79,2	13	54,2	15	62,5	11	45,8	58	60,4
Sevgi	1	4,2	3	12,5	3	12,5	3	12,5	10	10,4
Para	1	4,2	1	4,2	2	8,3	3	12,5	7	7,3
Diğer	0	0,00	1	4,2	0	0,00	1	4,2	2	2,1
Toplam	24	100,00	24	100,00	24	100,00	24	100,00	96	100,00

4. 7. 2. Üreticilerin Kamu Hizmetlerinden Memnuniyet Durumu

Tarımsal işletme sahiplerinin kamu hizmetlerinden memnun olma durumuna bakıldığında; 3,04 ortalama ile 1. grup, 2,86 ortalama ile 2. grup, 3,40 ortalama ile 3. grup ve 2,86 ortalama ile 4. grup mevcut olup üreticiler bu hizmetlerde fikirlerini beyan etmede “kararsız” kaldığı görülmektedir. Üreticilerin, eğitim hizmetleri ve adli hizmetlerinden memnun olmadığı söylenilebilir. İşletme ortalamasına göre üreticiler, 3,04 ortalama ile kamu hizmetlerinin yönelik memnuniyet konusunda kararsız kaldığı görülmektedir. (Çizelge 4. 54).

Çizelge 4. 54. Üreticilerin Kamu Hizmetlerinden Memnuniyet Durumu Beşli Likert Ortalamaları

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	Ort	Std	Ort	Std	Ort	Std	Ort	Std	Ort	Std
Sosyal güvenlik kurumu hizmetleri sizi memnun ediyor mu?	3,21	1,10	3,00	0,93	3,58	0,88	3,17	1,00	3,24	0,99
Sağlık hizmetleri sizi memnun ediyor mu ?	3,42	1,01	3,29	0,95	3,63	0,87	3,08	1,21	3,35	1,02
Eğitim hizmetleri sizi memnun ediyor mu?	2,83	1,04	2,42	1,06	3,04	1,04	2,42	1,01	2,68	1,06
Adli hizmetler sizi memnun ediyor mu?	2,75	0,98	2,38	0,82	3,12	0,79	2,33	0,86	2,65	0,91
Asayiş hizmetleri sizi memnun ediyor mu?	3,21	1,02	3,00	0,83	3,42	0,65	3,17	1,00	3,20	0,89
Ulaştırma hizmetleri sizi memnun ediyor mu?	2,88	1,19	3,13	0,94	3,63	0,64	3,04	0,99	3,17	0,99
Genel ortalama	3,04		2,86		3,40		2,86		3,04	

(1: Hiç memnun değilim 2: Memnun değilim 3: Kararsızım 4: Memnunum 5: Çok Memnunum)

4. 7. 3. Üreticilerin Tarım Politikalarından Memnuniyet Durumu

Ele alınan tarımsal işletmelerde üreticilerin tarım politikasından memnuniyet durumu; 1. grupta üreticiler 2,72 ortalama ile, 2. grupta üreticiler 2,77 ortalama ile 3. grupta üreticiler 2,86 ortalama ile ve 4. gruptaki üreticiler ise 2,30 ortalama ile tarım politikasından memnun olmadığı görülmektedir. Genel ortalamaya göre üreticiler; bitkisel ürünlere yönelik desteklemeler, hayvansal ürünlere yönelik desteklemeler, girdi teminine yönelik desteklemeler ve tarlalarda kullandıkları ilaç ve gübrelerden memnun olmadıklarını ve bütün işletme gruplarının genel olarak tarım politikalarından memnun olmadığı tespit edilmiştir. Tarımsal işletme ortalamasına göre üreticiler, 2,66 ölçek ile genel olarak tarım politikasından memnun olmadığı söylenilebilir (Çizelge 4. 55).

Çizelge 4. 55. Üreticilerin Tarım Politikalarından Memnuniyet Durumu Beşli Likert Ortalamaları

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	Ort	Std	Ort	Std	Ort	Std	Ort	Std	Ort	Std
Tarımsal faaliyetlerin hizmetlerinden memnun musunuz?	3,08	1,01	2,92	1,06	3,29	0,90	2,50	1,14	2,95	1,06
Bitkisel ürünlere yönelik desteklemelerden memnun musunuz?	2,54	1,10	2,58	0,92	2,92	1,01	2,00	0,59	2,51	0,97
Hayvansal ürünlere yönelik desteklemelerden memnun musunuz?	2,67	1,09	2,71	0,80	2,75	1,03	2,25	0,79	2,59	0,94
Girdi teminine yönelik desteklemelerden memnun musunuz? (mazot, gübre)	2,29	1,04	2,71	0,95	2,63	0,97	1,79	0,50	2,35	0,95
Tarımsal danışmanlık hizmetlerinden memnun musunuz?	2,88	1,07	2,88	0,94	2,79	0,83	2,54	0,88	2,77	0,93
Yerel yönetimlerden memnun musunuz?	3,17	1,16	3,00	0,97	3,00	1,02	2,63	1,09	2,95	1,07
Tarlanızda kullandığınız ilaç ve gübre tesirinden memnun musunuz?	2,42	0,77	2,63	0,82	2,71	0,90	2,42	0,97	2,54	0,87
Genel Ortalama	2,72		2,77		2,86		2,30		2,66	

(1: Hiç memnun değilim 2: Memnun değilim 3: Kararsızım 4: Memnunum 5: Çok Memnunum)

4. 7. 4. Üreticilerin Ekonomik Gelişmelerden Etkilenme Durumu ve Beklentileri

Ele alınan tarımsal işletme ortalamasına göre üreticilerin; %68,80'i fiyatlar pahalı olduğunda daha ucuz ürün tüketmeye başladığını, %80,20'si borçlandığını, %81,30'u eğlence tatil masraflarını kısıtığını, %80,20'si tasarruflarında azalma olduğunu %79,20'si gelirinde azalma olduğunu, %5,20'si işini kaybettiğini, %7,30'u yeni işyeri açtığını ve %12,50'si ise iflas ettiğini beyan etmiştir. İşletme ortalamasına göre üreticilerin çoğu, bir yıl içerisinde ekonomik gelişmelerde olumsuz etkilendiği ve hatta bu durumun onlar için büyük bir mutsuzluk yarattığı söylenilebilir (4. 56).

Çizelge 4. 56. Üreticilerin Bir Yıl İçinde Ekonomik Gelişmelerden Etkilenme Durumu

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Bir yıl içinde fiyatlar pahalı olduğunda daha ucuz ürün tüketmeye başladım	Evet	18	75,00	19	79,20	15	62,50	14	58,30	66	68,80
	Hayır	6	25,00	5	20,80	9	37,50	10	41,70	30	31,30
Bir yıl içinde borçlandım	Evet	18	75,00	20	83,30	18	75,00	21	87,50	77	80,20
	Hayır	6	25,00	4	16,70	6	25,00	4	12,50	19	19,80
Eğlence/tatil masraflarını kısıtım	Evet	18	75,00	21	87,50	18	75,00	21	87,50	78	81,30
	Hayır	6	25,00	4	12,50	6	25,00	3	12,50	18	18,30
Tasarruflarımda azalma oldu	Evet	19	79,20	20	83,30	18	75,00	20	83,30	77	80,20
	Hayır	5	20,80	4	16,70	6	25,00	4	16,70	19	19,80
Bir yıl içinde gelirim arttı	Evet	4	16,70	1	4,20	8	33,30	7	29,20	20	20,80
	Hayır	20	83,30	23	95,80	16	66,70	17	70,80	66	79,20
Bir yıl içinde işimi kaybettim	Evet	1	4,20	0	0,00	1	4,20	3	12,50	5	5,20
	Hayır	23	95,80	24	100,00	23	95,80	21	87,50	89	94,8
Bir yıl içinde araba aldım	Evet	3	12,50	2	8,30	7	29,20	8	33,30	20	20,80
	Hayır	21	87,50	22	91,70	17	70,80	16	66,70	76	79,20
Araba sattım	Evet	0	0,00	2	8,30	8	33,30	3	12,50	13	13,50
	Hayır	24	100,00	22	91,70	16	66,70	21	87,50	83	86,50
Ev, arsa, yazlık vb satın aldım	Evet	1	4,20	0	0,00	6	25,00	6	25,00	13	13,50
	Hayır	23	95,80	24	100,00	18	75,00	18	75,00	83	86,50
Bir yıl içinde yeni işyeri açtım	Evet	1	4,20	1	4,20	2	8,30	3	12,50	7	7,30
	Hayır	23	95,80	23	95,80	22	91,70	21	87,50	89	92,70
İflas ettim/dükkanı kapattım	Evet	4	16,70	4	16,70	2	8,30	2	8,30	12	12,50
	Hayır	20	83,30	20	83,30	22	91,70	22	91,70	84	87,50

Ele alınan tarımsal işletmelerde üreticilerin gelecekte beklenen ve/veya umut durumu; 2,33 ölçek ortalaması 1. grup üreticileri, 2,45 ölçek ortalaması 2. grup üreticileri, 2,72 ölçek ortalaması 3. grup üreticileri ve 2,44 ölçek ortalamasıyla 4. grup üreticileridir. Üreticilerin; kendi geleceğinden beklenen ve/veya umut düzey ölçüğü 2,89, işletmelerinin gelecekte büyüyeceğinden beklenen ve/veya umut düzeyi 2,64, gelecek yıllarda çiftçilikten umut düzeyi 2,62, yeni tarımsal projeler yapacağından umut ve/veya beklenen düzey ölçüğü 2,51, tarım ve hayvancılık için

yapılan politikalardan umut düzeyi 2,20, son 16 yılı değerlendirilerek 2023 yılına kadar tarım sektöründe reformlar ve yenilikler olacağına dair umut düzeyi 2,52 ve 2002 yılından 2018 yılına kadar politikalar değerlendirilerek ülkenin geleceğine dair umut düzeyi ölçeği 2,42'dir. Genel işletme ortalamasına göre üreticilerin gelecekte beklenen beklenti ve/veya umut düzey ölçeği, beşli likert ortalamasında 2,49'dur. Yapılan analizlere göre üreticilerin gelecekte beklenen beklenti ve umut düzeyinin düşük olduğu görülmektedir (Çizelge 4. 57).

Çizelge 4. 57. Üreticilerin Gelecekte Beklenen (umut) Durumu Beşli Likert Ortalamaları

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	Ort	Std	Ort	Std	Ort	Std	Ort	Std	Ort	Std
Kendi geleceğinizden ne kadar umutlusunuz?	2,75	1,07	2,92	1,21	3,04	1,08	2,83	1,20	2,89	1,13
İşletmenizin gelecekte büyüyeceğinden umutlu musunuz?	2,50	1,02	2,71	1,16	2,58	0,88	2,75	1,11	2,64	1,03
Gelecek yıllarda tarım topraklarında kimyasal ilaç ve gübre kullanmadan yüksek verim alacağınızdan umutlu musunuz?	1,83	0,63	2,12	0,79	2,33	0,81	2,25	0,98	2,14	0,82
Çiftçiliği değerlendirdiğimizde gelecekte çiftçilikten umutlu musunuz?	2,58	1,10	2,33	0,91	2,96	1,04	2,63	1,11	2,62	1,05
2023 yılına kadar tarımsal işletme için yeni projeler yapacağınızdan umutlu musunuz?	2,21	0,88	2,63	1,01	2,63	1,20	2,58	0,97	2,51	1,02
Tarım ve hayvancılık için yapılan politikalardan umutlu musunuz?	2,17	0,86	2,21	0,58	2,54	1,14	1,87	0,94	2,20	0,92
Son 16 yılı değerlendirdiğimizde 2023 yılına kadar tarım sektöründe reform ve yenilikler olacağından umutlu musunuz?	2,46	0,93	2,46	0,88	2,88	1,11	2,29	1,08	2,52	1,01
2002 yılından 2018 yılına kadar politikaları değerlendirdiğimizde ülkenin geleceğinden umutlu musunuz?	2,21	0,88	2,25	0,84	2,88	1,07	2,33	1,09	2,42	1,00
Genel ortalama	2,33		2,45		2,72		2,44		2,49	

1: Hiç umutlu değilim 2: Umutlu değilim 3: Kararsızım 4: Umutluym 5: Çok Umutluym

İşletme sahiplerinin yaşam memnuniyet durumu farklı yargılar ile aşağıda verilmiştir. İşletme sahiplerinin; bir bütün olarak hayattan memnun olma durumu ortalama 3,0, kendi kendini yönetme kabiliyetinden memnun olma durumu 3,82, mesleki durumundan memnun olma durumu 3,23, para durumundan memnun olma durumu 2,68, cinsel hayatından memnun olma durumu 3,74, aile hayatından memnun olma durumu 3,83 ve köy yaşantısından memnun olma durumu 3,61'dir. Tarımsal işletme ortalaması memnuniyet durumu; 3,31 ortalamayla 1. grup, 3,38 ortalama 2. grup, 3,46 ortalama 3. grup ve 3,50 ortalamayla 4. gruptur üreticileridir. İşletme sahiplerinin ortalama memnuniyet durumu 3,41 ölçek ile memnun olmada kararsız olduğu görülmektedir (Çizelge 4. 58).

Çizelge 4. 58. Üreticilerin Memnuniyet Durumu Beşli Likert Ortalamaları

	1. Grup (n=24)		2. Grup (n=24)		3. Grup (n=24)		4. Grup (n=24)		Genel (n=96)	
	Ort	Std	Ort	Std	Ort	Std	Ort	Std	Ort	Std
Bir bütün olarak hayattan memnun musunuz?	2,96	0,99	3,13	1,03	3,04	0,99	2,88	1,11	3,00	1,02
Kendi kendimi yönetme kabiliyetinden memnun musunuz?	3,75	0,67	3,67	0,70	3,88	0,44	4,00	0,51	3,82	0,59
Mesleki durumundan memnun musunuz?	3,08	0,97	3,08	0,97	3,25	0,84	3,50	0,93	3,23	0,93
Para durumundan memnun musunuz?	2,54	1,17	2,58	0,92	2,88	1,07	2,71	1,04	2,68	1,05
Cinsel hayatından memnun musunuz?	3,75	0,60	3,75	0,67	3,79	0,50	3,67	0,70	3,74	0,62
Aile hayatından memnun musunuz?	3,88	0,44	3,88	0,61	3,71	0,62	3,88	0,53	3,83	0,55
Köy yaşantısından memnun musunuz?	3,25	1,11	3,58	0,83	3,71	0,69	3,92	0,97	3,61	0,93
Genel ortalama	3,31		3,38		3,46		3,50		3,41	

1: Hiç memnun değilim 2: Memnun değilim 3: Kararsızım 4: Memnunum 5: Çok Memnunum

4. 7. 5. Üreticilerin Ekonomik Gösterge ve Memnuniyet Durumu ile Memnuniyet Düzeyi İlişkileri

Faktör analizi yardımı ile elde edilen dört faktör yargısının yaşam memnuniyeti üzerindeki yarattığı %61,198'lik etkinin, üreticilerin yaşam memnuniyetinin %100'ünü açıklayabilmek için yaşam memnuniyeti üzerinde etkili olan yargılar aşağıdaki çizelgede yapılan hesaplama yoluyla üreticilerin memnuniyet düzeyi belirlenmiştir (Çizelge 4. 59).

Çizelge 4. 59: Faktör Analiziyle Belirlenen Dört yargının Yaşam Memnuniyeti Düzeyi Gruplarını Belirleme Ölçeği

Yargılar	Yaşam Memnuniyet Düzeyi Grupları Hesaplaması	%Varyans	Memnuniyeti Açıklama Ağırlıklandırması(%100)
1. Faktör	$(M3+M4+M5+M6+M7) / 5 * 0,3622$	22,169	$\frac{22,169 * 100}{61,198} = 0,3622$
2. Faktör	$(M18+M17+M9) / 3 * 0,2255$	12,802	$\frac{12,802 * 100}{61,198} = 0,2255$
3. Faktör	$(M24+M23+M12) / 3 * 0,2159$	13,212	$\frac{13,212 * 100}{61,198} = 0,2159$
4. Faktör	$(M14+M15+M22) / 3 * 0,1963$	12,015	$\frac{12,015 * 100}{61,198} = 0,1963$
Toplam		61,198	

Ele alınan tarımsal işletmelerde, üreticilerin memnuniyet düzeyinin yüzde yüzünü açıklayabilmek için çizelge 4.60'taki hesaplamalar yoluyla beşli likert ölçeğine göre üretici memnuniyet düzeyleri üç gruba ayrılmıştır. 1-3,02 arası ölçek düşük memnuniyet, 3,06-3,51 arası ölçek orta memnuniyet ve 3,56-5 arası ölçek yüksek yaşam memnuniyet düzeyinin gösterir. Genel memnuniyet düzeyi 1-5 ölçeği arasında değişmekte olup üretici memnuniyetleri üç grup olarak bağımsız değişken özelliği göstermektedir (Çizelge 4. 60).

Çizelge 4. 60: Beşli Likert Ölçeğine Göre Yaşam Memnuniyeti Grupları

Yaşam Memnuniyet Grupları	Memnuniyet Düzeyleri	Üretici Sayısı
Düşük Memnuniyet Düzeyi	(1 - 3,02)	32
Orta Memnuniyet Düzeyi	(3,06 - 3,51)	32
Yüksek Memnuniyet Düzeyi	(3,56 – 5)	32
Toplam	1- 5	96

Ele alınan tarımsal işletmelerde işletme sahiplerinin memnuniyet düzeyi, faktör analizi yardımıyla elde edilen dört yargının, yüzde yüzünü açıklayabilmek için beşli likert ölçeğine göre işletme sahipleri üç gruba ayrılmıştır. Genel memnuniyet düzeyi 1-5 ölçeği arasında olup işletme üreticileri, üç yaşam memnuniyet grubu olarak bağımsız değişken özelliği göstermektedir. Ele alınan tarımsal işletmelerin arazi genişliği ve bazı ekonomik göstergeleri ile tarımsal üreticilerin genel memnuniyet düzeyleri arasında, farklılığın olup olmadığını anlamak için Kruskall-Wallis analizinden yararlanılmıştır. Yapılan Kruskall-Wallis analizi sonucuna göre, seçilen ekonomik göstergeler ile yaşam memnuniyeti düzey grupları arasında anlamlı bir ilişki çıkmamıştır (Çizelge 4. 61).

Çizelge 4. 61. Ele Alınan İşletmelerin Arazi Genişliği ve Bazı Ekonomik Göstergeleri İle İşletme Sahiplerinin Genel Memnuniyet Düzey Grupları

	Düşük Memnuniyet (n=32) (1-3,02)	Orta Memnuniyet (n=32) (3,06-3,51)	Yüksek Memnuniyet (n=32) (3,56-5)
	Ort	Ort	Ort
Dekara Brüt Kâr (TL)	2.774 (2.954)	3.892 (3.855)	2.262 (2.122)
Bina Sermayesi (TL)	110.806 (67.162)	113.876 (89.069)	120.632 (96.422)
Toplam İşletme Arazisi (da)	95.74 (81.41)	72.30 (57.18)	88.98 (66.69)
Dekara Borç (TL)	794 (1.316)	949 (1.733)	413 (658)
Değişken Masraflar (TL)	64.806 (76.629)	47.380 (43.663)	58.153 (46.968)
Aktif Sermaye (TL)	1.671.226 (1.392.249)	1.264.560 (1.040.623)	1.304.786 (881.394)
Öz Sermaye (TL)	1.266.396 (784.424)	1.100.693 (1.025.212)	1.047.817 (773.474)

(Parantez içindeki değerler standart sapmaları göstermektedir)

Memnuniyet düzeylerinin ilçelere göre dağılımına bakıldığında; üç (Çine, Nazilli ve Söke) ilçenin memnuniyet düzeyi farklılık göstermektedir. Yaşam memnuniyet düzeyi yüksek, orta ve düşük şeklinde üç grup olarak oluşup memnuniyet düzeyleri farklılık göstermektedir. Düşük memnuniyet düzeyinde olan Çine üreticileri diğer iki ilçe üreticilerine göre daha yüksek memnuniyet düzeyi grubunda yer aldığı söylenilebilir. İlçeler arasındaki memnuniyet düzeyi, önemli bir fark yarattığında istatistiksel olarak önemlidir. Memnuniyet düzey grupları ile üreticilerin yaş sınırı (genç ve yaşlı üretici), eğitim (ilköğretim ve diğer tahsiller), çiftçilik deneyim durumu ve hayvancılık yapma durumu gibi kategorik değişkenler arasında istatistiksel olarak önemli bir ilişki çıkmamıştır (Çizelge 4. 62).

Çizelge 4. 62. Memnuniyet Düzeylerinin İlçelere Göre ve Üreticilerin Bazı Özelliklerine Göre Dağılımı

	Düşük Memnuniyet (1-3,02) (n=32)		Orta Memnuniyet (3,06-3,51) (n=32)		Yüksek Memnuniyet (3,56-5) (n=32)		Genel (1-5) (n=96)		Hesaplanan Khi Kare Değeri
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	
İlçe									
Çine	5	16,50	10	31,30	17	53,10	32	100,00	11,063 *
Nazilli	15	46,90	11	34,40	6	18,80	32	100,00	
Söke	12	37,50	11	34,40	9	28,10	32	100,00	
Yaş									
Genç Üretici (22-50)	11	23,90	18	39,10	17	37,00	56	100,00	3,509
Yaşlı Üretici (51+)	21	42,00	14	28,00	15	30,00	50	100,00	
Eğitim									
İlköğretim	25	35,70	23	23,90	22	31,40	70	100,00	0,738
Diğer tahsiller	7	26,90	9	34,60	10	38,50	26	100,00	
Çiftçilik Durumu									
Deneyim (0-25)	17	30,90	21	38,20	17	30,90	55	100,00	1,362
(26-57)	15	36,60	11	26,80	15	36,60	41	100,00	
Hayvancılık Yapma Durumu									
Hayır	15	45,50	10	27,00	12	32,40	37	100,00	1,671
Evet	17	28,80	22	37,30	20	33,90	59	100,00	

*:p < 0,05 düzeyinde önemli.

Üretici memnuniyet düzey gruplarının kamu hizmetlerinden memnuniyet durumuna göre dağılımı Khi-Kare testi yardımı ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda; sosyal güvenlik kurumu hizmetleri sizi memnun ediyor mu, eğitim hizmetleri sizi memnun ediyor mu, asayiş hizmetleri sizi memnun ediyor mu gibi değişkenler ile üreticilerin yaşam memnuniyet düzeyleri arasında önemli bir ilişki meydana gelmiştir. 1-3,02 ölçeği düşük memnuniyet, 3,06-3,51 ölçeği orta memnuniyet ve 3,56-5 ölçeği yüksek memnuniyet düzeyi şeklinde olan yaşam memnuniyet düzey grupları arasında farklılık vardır. Bu farklılık üretici memnuniyet düzeylerine göre değişmektedir. Yüksek memnuniyet düzeyine sahip olan üretici grubunda; sosyal güvenlik kurumu hizmetleri, eğitim hizmetleri ve

asayiş hizmetlerinden memnun olan üreticiler de fazladır. Düşük memnuniyet grubunda yer alan üreticiler; sosyal güvenlik kurumu hizmetleri, eğitim hizmetleri ve asayiş hizmetlerinden memnun olmayanlar fazladır. Yaşam memnuniyet düzeyleri arasında farklılık olduğunda değişkenler arasında 0,05 düzeyinde ilişki olduğunu gösterir. Kamu hizmetlerinden memnuniyet yargılarını oluşturan ve üreticiler yöneltile diğer üç değişken ise; sağlık hizmetleri sizi memnun ediyor mu, adli hizmetler sizi memnun ediyor mu, ulaştırma hizmetleri siz memnun ediyor mu değişkenleridir. Bu değişkenler de Khi-Kare testi yardımı ile ilişkiler analiz edilmiştir. Analizler sonucunda yaşam memnuniyet düzey grupları ile sağlık hizmetleri, adli hizmetler ve ulaştırma hizmetlerinden memnun olma durumu arasında ilişki istatistiksel olarak önemli çıkmamıştır. Kamu hizmetlerinden memnuniyet durumunu oluşturan son üç değişken ise üreticilerin yaşam memnuniyet düzey grupları arasında anlamlı bir sonuç vermemiştir (Çizelge 4. 63).

Çizelge 4. 63. Üreticilerin Memnuniyet Düzeylerinin Kamu Hizmetlerinden Memnuniyet Durumuna Göre Dağılımı

	Düşük Memnuniyet (1-3,02) (n=32)		Orta Memnuniyet (3,06-3,51) (n=32)		Yüksek Memnuniyet (3,56-5) (n=32)		Genel (1-5) (n=96)		Hesaplanan Khi-Kare Değeri
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	
Sosyal güvenlik kurumu hizmetleri sizi memnun ediyor mu?									11,449 *
Memnun Değilim	13	50,00	5	19,20	8	38,80	26	100,0	
Kararsızım	6	33,30	10	55,60	2	11,10	18	100,0	
Memnunum	13	25,00	17	32,70	22	42,30	52	100,0	
Sağlık hizmetleri sizi memnun ediyor mu?									3,200
Memnun Değilim	16	44,40	10	27,80	10	27,80	36	100,0	
Memnunum	16	26,70	22	36,70	22	36,70	60	100,0	
Eğitim hizmetleri sizi memnun ediyor mu?									9,163 *
Memnun Değilim	19	38,00	13	26,00	18	36,00	50	100,0	
Kararsızım	8	53,30	5	33,30	2	13,30	15	100,0	
Memnunum	5	16,10	14	45,20	12	38,70	31	100,0	
Adli hizmetler sizi memnun ediyor mu?									1,339
Memnun Değilim	18	38,30	14	29,80	15	31,90	47	100,0	
Kararsızım	8	28,60	11	39,30	9	32,10	28	100,0	
Memnunum	6	28,60	7	33,30	8	38,10	21	100,0	
Asayiş hizmetleri sizi memnun ediyor mu?									3,810 *
Memnun Değilim	10	45,50	7	31,80	5	27,70	22	100,0	
Kararsızım	11	37,90	8	27,60	10	34,50	29	100,0	
Memnunum	11	24,40	17	37,80	17	37,80	45	100,0	
Ulaştırma hizmetleri sizi memnun ediyor mu?									4,801
Memnun Değilim	15	48,40	8	25,80	8	25,80	31	100,0	
Kararsızım	4	26,70	5	33,30	6	40,00	15	100,0	
Memnunum	13	26,00	19	38,00	18	36,00	50	100,0	

*:p < 0,05 düzeyinde önemli

Üreticilerin memnuniyet düzey gruplarının tarım politikalarından memnuniyet durumuna göre dağılımı Khi-Kare testi yardımı ile analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda üreticilerin; tarımsal örgütlerin faaliyetlerinden memnun olma, bitkisel ürünlere yönelik desteklemelerden memnun olma gibi değişkenler ile üreticilerin yaşam memnuniyet düzeyleri arasında önemli bir ilişki meydana gelmiştir. 1-3,02 ölçeği düşük memnuniyet, 3,06-3,51 ölçeği orta memnuniyet ve 3,56-5 ölçeği

yüksek memnuniyet düzeyi şeklinde olan üretici yaşam memnuniyet düzey grupları arasında farklılık vardır. Farklılık üretici memnuniyet düzey gruplarına göre değişmektedir. Yüksek yaşam memnuniyet düzeyinde fazla olan üreticiler; tarımsal örgütlerin faaliyetlerinden ve bitkisel ürünlere yönelik desteklemelerden memnun olanların oranı da fazladır. Orta yaşam memnuniyet düzeyinde yer alan üreticilerin; tarımsal örgütlerin faaliyetlerinden ve bitkisel ürünlere yönelik desteklemelerden memnun olanların oranı, düşük ve yüksek yaşam memnuniyet düzeylerine göre orta düzeydedir. Düşük yaşam memnuniyet düzeyinde yer alan üreticiler; tarım politikalarının ilk iki yargılarından memnun olma durumu ile doğru orantılıdır. Üretici yaşam memnuniyet düzey grupları arasında farklılık olduğunda değişkenler arasında 0,05 düzeyinde ilişki olduğunu gösterir. Tarım politikalarından memnuniyet yargılarını oluşturan ve üreticilere yöneltilen diğer değişkenler ise; hayvansal ürünlere yönelik desteklemelerden memnuniyet, girdi teminine yönelik desteklemelerden memnuniyet, tarımsal danışmanlık hizmetlerinden memnuniyet, yerel yönetimlerden memnuniyet ve tarlalarda kullanılan ilaç ve gübre tesirinden memnuniyet değişkenleridir. Bu değişkenler de Khi-Kare testi yardımı ile üreticilerin yaşam memnuniyet düzeyleri arasındaki ilişkiler analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda üretici memnuniyet grubu ile bu değişkenler arasında istatistiki bir önem çıkmamıştır (Çizelge 4. 64).

Çizelge 4. 64. Üreticilerin Memnuniyet Düzeylerinin Tarım Politikalarından Memnuniyet Durumuna Göre Dağılımı

	Düşük Memnuniyet (1-3,02) (n=32)		Orta Memnuniyet (3,06-3,51) (n=32)		Yüksek Memnuniyet (3,56-5) (n=32)		Genel (1-5) (n=96)		Hesaplanan Khi- Kare Değeri
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	
Tarımsal örgütlerin faaliyetlerin memnun musunuz?									6,629 *
Memnun Değilim	23	44,20	16	30,80	13	25,00	54	100,00	
Memnunum	9	20,50	16	36,40	19	43,20	44	100,00	
Bitkisel ürünlere yönelik desteklemelerden memnun musunuz?									7,247 *
Memnun Değilim	29	40,80	22	31,10	20	28,20	71	100,00	
Memnunum	3	12,00	10	40,00	12	48,00	25	100,00	
Hayvansal ürünlere yönelik desteklemelerden memnun musunuz?									2,948
Memnun Değilim	28	37,80	23	31,10	23	31,10	74	100,00	
Memnunum	4	18,20	9	40,90	9	40,90	22	100,00	
Girdi teminine yönelik desteklemeden (gübre, mazot vb.) memnun musunuz?									3,675
Memnun Değilim	29	37,70	25	32,50	23	29,90	77	100,00	
Memnunum	3	15,80	7	36,80	9	47,40	19	100,00	
Tarımsal danışmanlık hizmetlerinden memnun musunuz?									1,333
Memnun Değilim	26	36,10	24	33,30	22	30,60	72	100,00	
Memnunum	6	25,00	8	33,30	10	41,70	24	100,00	
Yerel yönetimlerinden memnun musunuz?									0,337
Memnun Değilim	17	32,10	17	32,10	19	35,80	53	100,00	
Memnunum	15	34,90	15	34,90	13	30,20	43	100,00	
Tarlanızda kullandığınız ilaç ve gübre tesirinden memnun musunuz?									0,919
Memnun Değilim	27	35,10	24	31,20	26	33,80	77	100,00	
Memnunum	5	26,30	8	42,10	6	31,60	19	100,00	

*:p < 0,05 düzeyinde önemli

Üretici memnuniyet düzey gruplarının gelecekte umut ve beklenti durumuna göre dağılımı Khi-Kare testi yardımı ile analiz edilmiştir. Bu analizler sonucunda üreticilerin; kendi geleceğinden umutlu olma ve tarımsal işletmelerinin gelecekte büyüyeceğinden umutlu olma gibi değişkenler ile üreticilerin yaşam memnuniyet düzey grupları arasında önemli bir ilişki meydana gelmiştir. 1-3,02 ölçeği düşük memnuniyet, 3,06-3,51 ölçeği orta memnuniyet ve 3,56-5 ölçeği yüksek şeklinde olan üretici yaşam memnuniyet düzey grupları arasında farklılık vardır. Umud ve beklenti ile yakın ilişkili olan bu değişkenler, üretici memnuniyet düzey gruplarına göre farklılık göstermektedir. Yüksek yaşam memnuniyet düzeyinde yer alan üreticiler; gelecekte umutlu olma ve tarım işletmelerinin gelecekte büyüyeceğinden umutlu olma oranı da fazladır.

Orta yaşam memnuniyet düzeyinde yer alan üreticiler, gelecekte umutlu olma ve tarım işletmelerinin gelecekte büyüyeceğinden umutlu olma durumu, yüksek yaşam memnuniyet düzeyinden yer alan üreticilere göre payı orta düzeydedir. Düşük yaşam memnuniyet grubunda yer alan üreticiler, gelecekte umutlu olma ve tarım işletmelerinin gelecekte büyüyeceğinden umutlu olma durumu ile doğru orantılıdır. Yani düşük yaşam memnuniyet düzeyinde yer alan üreticilerin oranı da fazladır. Üretici yaşam memnuniyet düzey grupları arasında farklılık olduğunda değişkenler arasında 0,05 düzeyinde ilişki olduğunu gösterir. Üreticilerin gelecekte umut ve beklenti yargılarını oluşturan diğer değişkenler de üreticilerin memnuniyet düzeyleri ile test edilmeye çalışılmıştır. Bu değişkenler, Khi-Kare testi yardımı ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda, üreticilerin memnuniyet düzey grupları ile ülkenin geleceğinden umutlu olma, 2023 yılına kadar tarım sektöründe yenilikler olacağından umutlu olma, ve gelecek yıllarda çiftçilikten umutlu olma durumu gibi değişkenler arasında istatistiksel bir önem çıkmamıştır (Çizelge 4. 65).

Çizelge 4. 65. Üreticilerin Memnuniyet Düzeylerinin Gelecekte Umut ve Beklenti Düzeylerine Göre Dağılımı

	Düşük Memnuniyet (1-3,02) (n=32)		Orta Memnuniyet (3,06-3,51) (n=32)		Yüksek Memnuniyet (3,56-5) (n=32)		Genel (1-5) (n=96)		Hesaplanan Kişi-Kare Değeri
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	
Kendi geleceğinizden ne kadar umutlusunuz? Umutlu Değilim Kararsızım Umutluyum	20 6 6	51,30 28,60 16,70	11 7 14	28,20 33,30 38,90	8 8 16	20,50 38,10 44,40	39 21 36	100,00 100,00 100,00	10,952*
İşletmenizin gelecekte büyüyeceğinden umutlu musunuz? Umutlu Değilim Kararsızım Umutluyum	24 4 4	48,00 20,00 15,40	14 8 10	28,00 40,00 38,50	12 8 12	24,00 40,00 46,20	50 20 26	100,00 100,00 100,00	10,560*
Gelecek yıllarda tarım arazilerinde ilaç ve gübre kullanmadan yüksek verim alacağınızdan umutlu musunuz? Umutlu Değilim Umutluyum	30 2	34,10 25,00	29 3	33,00 37,50	29 3	33,00 37,50	88 8	100,00 100,00	0,273
Mevcut çiftçiliği değerlendirecek olursak gelecek yıllarda çiftçilikten umutlu musunuz? Umutlu Değilim Umutluyum	24 8	36,40 26,70	23 9	34,80 30,00	19 13	28,80 43,30	66 30	100,00 100,00	2,036
2023 yılına kadar tarımsal işletme için yeni projeler yapacağınızdan umutlu musunuz? Umutlu Değilim Kararsızım Umutluyum	24 7 1	43,60 38,90 4,30	16 6 10	29,10 33,30 43,50	15 5 12	27,30 27,80 52,20	55 18 23	100,00 100,00 100,00	11,944*
Son 16 yılı değerlendirecek olursak 2023 yılına kadar tarım sektöründe reform ve yenilikler olacağından umutlu musunuz? Umutlu Değilim Kararsızım Umutluyum	24 6 2	42,90 33,30 9,10	18 5 9	32,10 27,80 40,90	14 7 11	25,00 38,90 50,00	56 18 22	100,00 100,00 100,00	9,139
2002 yılından 2018 yılına kadar yapılan politikaları değerlendirecek olursak ülkenin geleceğinden umutlu musunuz? Umutlu Değilim Umutluyum	28 4	37,30 19,00	24 8	32,00 38,10	23 9	30,70 42,90	75 21	100,00 100,00	2,560

*: p < 0,05 düzeyinde önemli

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Aydın İlinin, başta tarım olmak üzere birçok alanda stratejik bir öneme sahip olduğu söylenebilir. 2017 yılı Aydın ili nüfusu, TÜİK verilerine göre 1 milyonun üzerindedir. Nüfusun önemli bir kısmının tarımsal üretimle uğraştığı söylenebilir. Tarım potansiyelinin yüksek olduğu kırsal alanlarda modern tarımsal çiftlikler bulunmaktadır. Büyük bir üretici potansiyeline sahip olan kırsal alanlar, tarımın sürdürülebilirliği açısından önemlidir. Aydın şehri toprakların verimli ve iklim şartlarının uygun olmasıyla; hem yerel, hem bölgesel, hem ulusal, hem de uluslararası arenada besin açısından önemli ve modern bir şehir olduğu söylenebilir.

Yapılan araştırmada, kırsal alanlarda tarımla uğraşan üreticilerin sosyo ekonomik özellikleri ve yaşam memnuniyet düzeyi belirlenmiş olup ekonomik sermaye ve memnuniyet düzeyi arasındaki ilişki tespit edilmiştir.

İşletme yöneticisinin kişisel niteliklerinin veya sosyal özelliklerinin, işletmelerin yönetim biçimi, organizasyonu, teknolojik yenilikleri benimseme ve uygulaması gibi tüm işletme faktörleri üzerine etkisi olduğu belirtilmektedir (Esengün, 1990). Kırsal alanlarda tarımsal işletmecilik ve üretimin istikrarlı bir şekilde yürütülebilmesi için yetkili merciler tarafından, üreticilerin genel özelliklerinin iyi benimsenmesi ve çözüm odaklı politikalar uygulanması, olumlu bir etki yaratacaktır. En önemli etkilerden biri de üreticilerin genel özelliklerinin düzenli ve gerçekçi bir şekilde tespit edilmesidir.

Ele alınan tarımsal işletmelerde üreticilerin ortalama yaşı 49.59 olup, ortalama çiftçilik deneyimi 24.19 yıldır. Gözener (2008) yılında yaptığı araştırmada Tokat ilinde, üretici yaş ortalamasını 50.62 olarak tespit etmiştir. Aydın ilinde yapılan araştırmaya göre, üreticilerin yaş ortalaması daha büyük çıkmıştır. Yapılan araştırmada genel işletme ortalamasına göre; üreticilerin %71,9'u tarımsal örgütlere üye olduğu, %6,3'nün tarımsal örgütlerde yöneticilik yaptığını, %53,1'inin ise işletmesinde tarım dışı çalıştığı tespit edilmiştir. Üreticilerin büyük bir kısmının tarımsal örgütlere üye olduğu halde yöneticilikte aktif görev almadığı söylenebilir. İşletme ortalamasına göre; üreticilerin %5,2'sinin televizyonda köy ve tarım programlarını hiçbir zaman izlemediği, %2,1'inin nadiren bu programları izlediği, %43,8'inin ara sıra izlediği, %31,3'ünün genellikle izlediği ve %17,7'sinin ise her zaman köy ve tarım programlarını izlediği tespit edilmiştir.

Üreticilerin medya iletişim araçlarında tarım ve köy ile ilgili programları izlemesi, üretici açısından olumlu sonuçlar ortaya çıkarabilir. İşletme ortalamasına göre üreticilere yöneltilen; tarım ve çiftçi sorunuyla ilgili yeterli haber yapılıyor mu sorusuna üreticilerin %14,6'sı kesinlikle yapılmıyor, %24,0'ı kararsız, %15,6'sı yeterli haber yapılıyor, %43,8'i yapılıyor ve %2,1'inde ise kesinlikle yapılıyor görüşüne ulaşılmıştır. Medya iletişim araçlarının, kırsal alanlarda üretim yapan üreticilerin sorunlarını ve faaliyetlerini ön planda tutması, üretimi daha olumlu etkileyebilir.

Yapılan araştırmada; tarımsal işletme ortalamasına göre nüfusun %55,58'i 15-49 yaş grubu, %7,21'i 0-6 yaş grubu, %8,84'ü 7-14 yaş grubu, 50 ve üstü yaş grubu ise %28,37'dir. Tarımsal işletmelerde, yedi yaş ve üstü çalışabilir nüfus olarak kabul edildiğinde, yapılan araştırmada nüfusun büyük çoğunluğu çalışabilir düzeydedir. Şahinli 2011 yılında yaptığı araştırmada ise, nüfusun %3.39'u 0-6 yaş, %9.20'i 7-14 yaş, %55.69'u 15-49 yaş, %31.72'si ise 50+ yaş aralığında yer almaktadır. Nüfus kavramının; hem sosyal, hem ekonomik bir kavram olması, bütün sektörleri doğrudan ilgilendirmektedir.

Tarımsal işletmelerde nüfusun ortalama eğitim durumuna bakıldığında; okur-yazar olmayanlar %9,8, ilköğretim mezunu %53,5, lise mezunu %22,6, yüksekokul mezunu %4,4, lisans mezunu ise %9,8 olup lisansüstü mezunlarına rastlanamamıştır. Nüfusun büyük bir çoğunluğu ilköğretim mezunu olup tarımsal işletme nüfusu eğitim düzeyinin orta düzeyde olduğu söylenilebilir. Kırsal alanlarda, tarımsal faaliyette bulunan insanlara verilen resmi eğitim dışında; tarımsal yayım, tarımsal örgütlenme, tarımsal teknoloji kullanımları ve tarımsal işletme yönetimine yönelik eğitimlerin de verilmesi sürdürülebilir kırsal kalkınma ve tarımsal üretime olumlu yönden ışık tutabileceği söylenilebilir.

Genel olarak işletme ortalamasına göre; işletme sahiplerine ait arazi varlığının %74,17 mülk arazisi, %18,49 kira ve/veya ortakçılığa tutulan arazi ve %7,33 kira ve/veya ortakçılığa verilen arazidir. Ekonomik zenginliğin önemli bir göstergesi olan arazinin büyük bir kısmı üreticilere ait mülk arazisidir. Çıtak (2011) yılında yaptığı araştırmada; arazinin % 37,11'i mülk, % 5,06'sı ortağa tutulan, % 57,84'ü kiraya tutulan arazi olarak tespit etmiştir. Çıtak'ın (2011) yılındaki araştırmasına göre, üreticilerin işlediği arazinin büyük bir kısmı kiraya tutulan arazidir. Şahinli (2011) yılında yapmış olduğu araştırmada, üreticilere ait mülk arazi varlığını %92,64 olarak tespit etmiştir. Tarımsal işletmelerde üreticilere ait mülk arazisinin

fazla olması, işletmeyi daha büyük ölçekli hale getirmekte ve üretici sermaye durumunu olumlu yönde etkilemektedir.

Yapılan araştırmada, işletme ortalamasına göre işletme başına düşen arazi 85.67 dekar'dır. İşletme ortalamasına göre sulanabilir arazi 62.30 dekar ile %72,72, sulanamayan tarım arazisi 23.37 dekar ile %27,31'dir. Ele alınan işletmelerde ortalama sulanabilir tarım arazisi %72,72 ile yüksek bir paya sahiptir. Sulanabilir arazi dekarının fazla olması, verim ve fiyatı artırmaktadır. Üçpınar (2016) yılındaki araştırmasında incelediği işletmelerde, ortalama 55.01 dekar işletme arazisi tespit etmiştir. Aydın ilinde yapılan çalışmada işletme başına düşen ortalama arazi dekarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Özellikle bitkisel üretimde sulanabilir arazilerin getirisinin yüksek olması, üretici dikkatini daha çok çekmekte olup üretim açısından üretici için büyük bir memnuniyet taşıdığı söylenilebilir.

İşletme ortalamasına göre toprak sermayesi 1.028.176 TL olup bunun %76, 87'si mülk arazi sermayesi, %23,13'ü ise ortak ve/veya kiraya tutulan arazi sermayesidir. Üçpınar'ın (2016) yılında Konya ili Derbent ilçesi taze fasulye üretimi yapılan tarım işletmelerinin ekonomik analizi adlı araştırmasında, işletme başına düşen toplam toprak sermayesini 107.226 TL olarak tespit etmiştir. Bunun %70,44'ünü mülk arazisi ve %29,56'sını ise kiraya tutulan arazi sermayesi olarak bulmuştur. Her iki araştırmanın toprak sermayesi değerleri incelendiğinde; Aydın ilindeki üreticilere ait toprak sermayesi değerinin, Konya ilindeki üreticilere ait toprak sermayesine göre daha yüksek çıktığı söylenilebilir. Toprak sermayesinin yüksek olması üreticiler açısından büyük bir önem taşımaktadır.

Ele alınan işletmelerde, tarımsal işletme başına düşen ortalama bina sermayesi varlığı 115.103 TL olup 86.452 TL'si konut sermayesidir. Genel olarak ele alınan tarımsal işletmelerde; işletme başına düşen ortalama çiftlik (arazi) sermayesi 1.260.506 TL olup %81,57'si toprak sermayesi, %9,13'ü bina sermayesi, %8,94'ü bitki sermayesi ve %0,36'sı ise arazi ıslahı sermayesinden oluşmaktadır. Çıtak (2011) yılında yaptığı araştırmada; çiftlik sermayesinin %57,04'ünü arazi sermayesi, %29,17'sini bina sermayesi, %10,99'unu bitki sermayesi ve %2,80'ini ise arazi ıslahı sermayesi olduğunu tespit etmiştir.

Şahinli (2011) yılında yaptığı araştırmada; aktif sermayenin %57,44'ünü çiftlik (arazi) sermayesi ve %42,56'sını ise işletme sermayesi olarak tespit etmiştir. Aynı

araştırmada incelediği işletmelerde pasif sermayenin %95,94'ünü öz sermaye ve %4,06'sını ise yabancı sermaye olarak tespit etmiştir.

Sermayenin tarım işletmelerindeki miktarı ve bileşimi, verimliliği arttıran ve üretici gelirlerini çoğaltan bir unsur olduğundan büyük önem taşımaktadır. Bir işletmede üretim için toprak ve işgücü gereklidir, fakat sermaye şarttır. Bir işletmenin optimal olarak çalışabilmesi için, o işletmede çeşitli sermaye unsurlarının belirli oranlarda bulunması gerekmektedir. Sermaye miktar ve bileşiminin incelenmesi, işletmelerin sahip oldukları envanter çıkarma, amortisman hesaplama ve işletme analizleri gibi iktisadi değerlerin belirlenmesinde de kolaylık sağlar (Aras, 1988). Tarımsal işletmeler için sermaye miktarının yüksek olması, işletmeyi daha modern üretime kavuşturabilme özelliği kazandırıp, üretici memnuniyetini olumlu yönde etkileyebilir.

Bu araştırmada; genel olarak işletme başına düşen ortalama aktif ve pasif sermayenin varlığı 1.413.524 TL'dir. Aktif sermayenin %89,17'si çiftlik (arazi) sermayesi, %10,83'ü ise işletme sermayesidir. Pasif sermayenin %80,53'ü öz sermaye, %19,47'si ise yabancı sermayedir. Üçpınar (2016) yılında yaptığı araştırmada, işletme ortalamasına göre aktif sermayeyi 202.413 TL olarak tespit etmiştir. Aktif sermayenin %78,28'ini çiftlik sermayesi, %22,72'sini ise işletme sermayesi olarak bulmuştur. Çıtak aynı araştırmada pasif sermayenin %70,49'unu öz sermaye ve %29,51'ini ise yabancı sermaye olarak tespit etmiştir. Yapılan araştırmalarda tarımsal işletmelerde işletme başına düşen aktif sermayenin büyük bir payını çiftlik sermayesi oluşturmaktadır. Yapılan çalışmalara bakıldığında, üreticilerin ekonomik sermaye durumları birbirinden farklılık göstermektedir.

İşletmelerin ekonomik sermaye yapılarını ortaya koyan aktif ve pasif sermaye, tarımsal işletmelerin sürdürülebilirliği ve başarısı açısından çok önemli olduğu söylenilebilir. Özellikle üreticilere ait öz sermaye, önemli bir zenginlik kaynağı olup üreticilerin tarımsal faaliyetlerini devam ettirme açısından önemlidir. Tarımsal üretimle uğraşan üreticilerin ekonomik sermaye yapılarının iyi olmasının, üretici memnuniyetini etkilediği söylenilebilir.

Bu araştırmada yıllık faaliyet sonucuna göre; ortalama bitkisel üretim değeri 182.164 TL olup bunun %22,58'ini pamuk, %9,79'unu zeytin, %6,65'ini yonca, %11,14'ünü silajlık ve dane mısır, %32,02'sini kestane, %3,37'sini buğday oluşturmaktadır. Araştırmaya konu olan bölgelerde yoğun olarak pamuk, zeytin,

kestane, mısır vb. ürünler yetiştirilip bu ürünler Aydın ve Türkiye için önemli bir yere sahiptir. Kestane üretimi, sadece 4. grup işletmelerde yoğun bir şekilde üretim yapıldığı ve 4. gruptaki bitkisel üretim değerinin %52,02'sini oluşturmaktadır. Yapılan araştırmada yoğun olarak büyükbaş hayvan üretimi yapılmakta olup, ortalama hayvansal üretim değerinin 51.524 TL olduğu sonucuna varılmıştır. Tarımsal işletmelerin bir yıllık faaliyet sonucunda yüksek verim ve kazanç sağlamanın, sürdürülebilir besin açısından da büyük bir önem taşıdığı söylenilebilir. Üreticiler bir yıllık tarımsal üretim boyunca, büyük emek ve sermayeler harcamaktadırlar. Üreticilerin yoğun emek ve sermayeler harcaması sonucunda, yüksek verimlerin alınması üreticiyi yaptığı işten memnun etmekte olduğu söylenilebilir.

Ele alınan tarımsal işletmelerde; işletme ortalamasına göre brüt kâr 176.908 TL olarak tespit edilmiştir. Bir yıllık üretim sonucunda, elde edilen brüt kârın yüksek çıkması işletme performansını olumlu yönde etkilemekte olup, üretici için büyük bir mutluluk olduğu söylenilebilir. Şahinli (2011) yılında yaptığı araştırmada tarımsal işletmelerde; GSÜD'nin %55,24'ünü hayvansal üretim değeri, %44,71'ini ise bitkisel üretim değeri olarak bulmuştur. İşletmeler ortalamasına göre brüt kârı 17.059 TL olarak tespit etmiştir. Çıtak (2011) yılında yapmış olduğu araştırmada tarım işletmelerde brüt kârı, işletmeler ortalamasına göre 43.476 TL olarak tespit etmiştir. Üçpınar (2016) yılında yaptığı araştırmada, incelediği tarımsal işletme ortalamasına göre brüt kârı 20.473 TL olarak bulmuştur. Yapılan çalışmalara bakıldığında; işletmelerde brüt kâr varlığı farklılık göstermekte olup işletmeler arasındaki başarı performansını etkilediği söylenilebilir. Özellikle kırsal bölgelerde tarımsal üretimle uğraşan üreticilerin, tarımdan elde ettikleri yüksek kâr, sürdürülebilir besin ve kalkınmayı doğrudan etkilemektedir.

Bu araştırmada kırsal alanlarda ele alınan tarımsal üreticilerin; ekonomik sermaye yapıları, yıllık faaliyet sonuçları, yaşam memnuniyeti durumları ve mutluluk kavramı ile paralel kullanılan yaşam memnuniyet düzeyi ile ekonomik sermaye arasındaki ilişki farklı analizlerle incelenmiştir.

İncelenen tarımsal işletmelerde üreticilerin dünya mutluluk endeksi ölçeğine göre ortalama mutluluk durumu; 1. gruptaki üreticilerin 3,33 ölçek ile orta düzeyde mutlu oldukları, 2. gruptaki üreticilerin 3,29 ölçek ile yine aynı şekilde orta düzeyde mutlu oldukları, 3. gruptaki üreticilerin 3,59 ölçek ile mutluluk düzeyinin biraz daha yüksek olduğu ve 4. gruptaki üreticilerin ise 3,26 ölçek ile orta düzeyde

mutlu olduğu tespit edilmiştir. İşletme ortalamasına göre, üreticilerin mutluluk ölçeği 3,35'tir. Yapılan analiz sonuçlarına göre, üreticilerin orta düzey mutluluk ölçeğine sahip olduğu görülmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasının, tarımsal üretimi zorlaştıracakđı ve sürdürülebilir kalkınmayı olumsuz etkileyeceği söylenilebilir.

Ekonomik sermayesi yüksek olan üreticilerin mutluluk ölçeği, ekonomik sermayesi düşük olan üreticilerin mutluluk ölçeğinden daha düşük çıkmıştır. Dünya mutluluk endeksi yargılarına göre düşük ekonomik sermayeye sahip üreticilerin, yüksek ekonomik sermayeye sahip üreticilerden daha yüksek mutluluk ölçeğine sahip olduğu söylenilebilir. Mutluluğun önemli göstergelerinden olan fiziksel, ruhsal ve duygusal yaşam yargıları üretici grupları itibariyle değişiklik göstermiştir. Üreticilerin önemli mutluluk yargılarını oluşturan fiziksel denge durumu ortalaması 3,18 duygusal denge durumu ortalaması 2,56 ruhsal denge durumu ortalaması 2,54'tür. Bu yargılardaki düşük ölçeklere göre, üreticilerin mutluluk yargılarının düşük olduğu söylenilebilir.

Yapılan araştırmada; kırsal alanlarda yaşayan üreticilerin memnuniyeti üzerinde etkili olan önemli dört faktör; fiziksel denge hali, ruhsal denge hali, sosyal ilişkilerde iyimserlik ve hayatı sevme-olumlu düşünme faktörleridir. Bu faktörlerin üreticilerin yaşam memnuniyeti üzerinde etki dereci %61,16'dır.

Türkiye bölgeler arasında tarımsal üretim yapısı farklı karakteristik özelliklere sahip bir ülkedir (Çınar, 2009). Bu yüzden Aydın ilinde üreticilerin sosyo ekonomik özellikleri ve yaşam memnuniyetini tespit etmeye yönelik bu araştırmanın; Türkiye'ye örnek bir model teşkil etmesi ve Türkiye'nin diğer bölgelerini temsil edebilecek şekilde yapılması, sürdürülebilir üretim açısından olumlu sonuçlar ortaya çıkarabilir. Özellikle kırsal alanlarda yaşayan üreticilere yönelik, yaşam memnuniyeti ve sosyo ekonomik özelliklerini belirlemeye yönelik çalışmaların yapılması sürdürülebilir kırsal kalkınma ve besin açısından olumlu yeni gelişmeler meydana getirebilir.

Üreticilerin mutluluk kaynağı olan kişiler; aile, çocuklar, eş, anne/baba ve torunlardır. Üreticilerin mutluluk kaynağı olan değerler ise; sağlık, güç, başarı, sevgi, para ve iş değeridir. Tarımsal işletme ortalamasına göre; kendilerini en çok ailelerinin mutlu ettiğini ifade edenlerin oranı %66,70, en çok sağlıklı olmanın mutlu ettiğini ifade edenlerin oranı ise %60,4'tür. Bu araştırmada 4. gruptaki üreticiler

ekonomik sermaye olarak, 1. gruptaki üreticilerden daha zengindir. 4. gruptaki üreticileri kendilerini paranın mutlu ettiğini ifade edenlerin oranı %12,5 iken, bu oran 1. grupta %4,2'dir. Bu araştırmaya göre, ekonomik sermayesi yüksek olan üreticilerin parayı daha çok önemseydiği söylenilebilir.

Yapılan bu araştırmada; işletme ortalamasına göre üreticilerin kamu hizmetlerinden memnun olma durumu 3,04 ortalama ile kamu hizmetlerinden memnuniyet durumunda fikirlerini beyan etmede kararsız kaldığı görülmektedir. Tarım politikasından memnuniyet durumu işletme ortalamasına göre, üreticilerin, 2,66 ölçek ile tarım politikasından memnuniyet düzeyinin düşük olduğu söylenilebilir. Tarımsal işletme ortalamasına göre üreticilerin gelecekte beklenen ve/veya umut düzeyi ölçeği 2,49 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre, üreticilerin gelecekte beklenen ve umutlu olma durumunun düşük olduğu görülmektedir. Üreticilerin beklenen ve umutlu olma durumunun düşük olması, devletin üreticileri daha iyi desteklememesinden kaynaklanabilir. Tarımsal üretimin sürekliliği, besin ihtiyacının karşılanabilmesi, kırsal alanlardan kentsel alanlara göçün önüne geçilebilmesi için politikacıların tarımsal üreticilere yönelik istikrarlı politikalar yürütmesinin, üretici memnuniyet düzeyini artırabileceği söylenilebilir.

İncelenen tarımsal işletmelerde, üretici memnuniyet düzey grupları üçe ayrılmıştır. 1-3,02 ölçek aralığı düşük memnuniyet, 3,06-3,51 ölçek aralığı orta memnuniyet ve 3,56-5 ölçek aralığı yüksek memnuniyet düzey grubunu göstermektedir. Ele alınan işletmelerin arazi genişliği, dekara brüt kâr, bina sermayesi, toplam işletme arazisi, değişken masraflar, aktif sermaye ve öz sermaye gibi bazı ekonomik göstergeler ile üreticilerin memnuniyet düzey grupları arasında istatistiksel bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Türkiye ve dünyada mutluluk kavramıyla paralel kullanılan yaşam memnuniyeti son dönemlerde ciddi bir konu haline gelmiş olup davranışsal iktisatta makroekonomik bir gösterge olarak yerini aldığı söylenilebilir. Bir çok bilim dalının ilgisini çekmeyi başarmış olan Yaşam memnuniyeti, kişiden kişiye ve bölgeden bölgeye değişen insan başta olmak üzere, bütün canlıları yakından ilgilendiren ve herkes için farklı bir anlam ifade eden ölçülmesi zor olan çok değişkenli hayati bir konudur.

Gelişmiş ülkelerde, mutluluk ile paralel kullanılan yaşam memnuniyet düzeyini belirlemeye yönelik araştırmalar da, mutluluk düzeyinin yüksek çıktığı

söylenebilir. Bu ülkelerde yaşam memnuniyet düzeyinin yüksek çıkması; yaşam standartları, ekonomik sermaye, iyi yönetim düzeni, yaşam seçimleri özgürlüğü, çevresel faktörler ve kişi başına düşen reel milli gelir gibi göstergeler ile bağlantılı olabilir. Fakat yaşamdan memnun ve tatmin olmak için bu göstergeler de her zaman yeterli olamayabilir.

Bu araştırmada da üreticilerin yaşam memnuniyet düzeyi farklı analizlerle belirlenirken, yaşam memnuniyeti üzerinde etkili olan birbirinden farklı değişken ve ekonomik konulardan faydalanılmıştır. Özellikle günümüz toplumlarında, “ekonomik sermayesi fazla yani parası çok olan insanlar yaşamdan daha çok mutlular” anlayışı, üreticiler üzerinde farklı test ve analizler uygulandığında bu anlayışın her zaman doğru olmadığı sonucu tespit edilmiştir. Tarımsal işletmelerde, ekonomik sermayesi ve parası çok olan üretici gruplarının çok mutlu olmadığını, ekonomik sermayesi az olan üreticilerin de mutsuz olmadığını, mutluluk ve para (ekonomik sermaye) arasındaki ilişkinin istatistiki açıdan önemli çıkmadığı sonucuna varılmıştır.

Kırsal alanlarda tarımsal üretim yapan üreticilerin, çiftçiliği ve tarımsal üretimi ileri nesillere sürdürülebilme ve kırsal alanlarda hayatını devam ettirebilmesi için yaşam memnuniyet düzeyinin ve sosyo ekonomik özelliklerinin istikrarlı bir şekilde yükseltilmesi ile mümkün olabilir. Bilindiği üzere insanların gıda ihtiyacını karşılayan tarımsal üretimin önemli bir kısmı kırsal alanlarda yapılmaktadır. Sürdürülebilir kırsal kalkınma, tarımsal üretim ve gıda için “Butan hükümetinin ülkesinde uyguladığı kişi başına düşen mutluluğu artırma” politikasının istikrarlı bir şekilde hayata geçmesi, Türkiye ve bütün dünya için yeni bir reform olacaktır.

KAYNAKLAR

- Armağan, G., A. Özden. 2009. Entrepreneurial Attitudes and Behaviours in Small-Scale Dairy Farms in Turkey, Canterbury, UK from European Association of Agricultural Economists, 111th Seminar, June 26-27.
- Armagan, G., Walley, K., Custance, P. Rural. 2011. Development and the Role of Farmers: Peasants, Producers and Entrepreneurs, EURORURAL12, 3rd Moravian Conference on Rural Research, Mendel University, September 3-7, Brno, Czech Republic.
- Aras, A. 1988. Tarım Muhasebesi, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, No:436, İzmir.
- Adalıoğlu, H. A., Akkuş, C. İ., Abay C. ve Kart, Ç. M. 2017. Aydın İli Söke İlçesinde Pamuk Üreticilerinin Tohum Tercihlerini Etkileyen Faktörler. **Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi**, 32: 189-196.
- Albayrak, A. S. 2005. Türkiye’de İllerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Düzeylerinin Çok Değişkenli İstatistik Yöntemlerle İncelenmesi. **Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 1: 154-177.
- Akçiçek, A. 2015. İnsani Gelişme Endeksi ve Türkiye’nin İnsani Kalkınma Performansı, Stratejik Düşünce Enstitüsü Raporu, 2-9 Ankara.f
- Aksaray, M. 2012. Ki Kare Analizi Uyumluluk Modeli, deu.edu.tr/zerife.yildirim/istatistik_tekdonem/12_kikareAnalizi.pdf.
- Bulutay, T. 2004. Kalkınma ve Büyüme, **İktisat İşletme ve Finans Dergisi**, 19: 5-91.
- Bakırcı, M. 2007. Türkiye’de Kırsal Kalkınma Kavramlar - Politikalar-Uygulamalar. Nobel Yayın Dağıtım, 1-387, Ankara.
- Beşel, F. 2015. Yaşam Memnuniyetinin Araştırması Sonuçlarının İl Bazlı Ekonomik, Sosyal ve Siyasi Analizi. **Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** Cilt, 2: 227-236.
- Chow, H. P. H. 2005. "Life Satisfaction Among University Students in a Canadian Prairie City: A Multivariate Analysis", *Social Indicators Research*, 139-150.
- Çınar, G. 2009. Üreticilerin Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetleri İçin Ödeme İstekli Oldukları Ücretlerin Belirlenmesi: Aydın İli Örneği. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Aydın.

- Çıtak, D. 2011. Keçi Yetiştiren Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi: Çanakkale İli Merkez İlçesi Örneği. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.
- Çimen, A., Çınar, O., Kaya, F. 2004. Ağrı İlinin Sosyo-Ekonomik Yapısı Ve Yaşam Memnuniyeti Araştırması, Dergi Park, 50-68 Ağrı.
- Daga, G. 2014. Towards a New Development Paradigm: Critical Analysis of Gross National Happiness, 1-62. Bhutan.
- Dumludağ, D., Veenhoven R. 2015. İktisat ve Mutluluk. **İktisat ve Toplum Dergisi**, Sayı, 58: 46-51, İstanbul.
- Dockery, A.M. 2003. Happiness, Life Satisfaction and the Role of Work: Evidence from Two Australian Surveys. Paper Presented at 10th National Conference on Unemployment, Newcastle.
- Dinçer, B., Özasan, M. 2014. İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması. Devlet Planlama Teşkilatı.
- Easterlin, R. A. 1974. Ekonomik Büyüme İnsanların Mutluluğunu Artırır mı? Bazı Empirik Kanıtlar, Pensilvanya Üniversitesi, ABD.
- Erkuş, A. 1979. Ankara İli Yenimahalle İlçesinde Kontrollü Kredi Uygulaması Yapılan Tarım İşletmelerinin Planlanması Üzerine Bir Araştırma, **Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi**, 5: 709, Ankara.
- Erkuş, A., Özçelik, A., Gürdoğan, T., Turan, A. 1990. Siyah Alaca Sığırlarının Besisinde Optimal Besi Süresinin Tespiti. **Çiftçi ve Köy Dünyası Dergisi** 67: 72-73.
- Esengün, K. 1990. Tokat İlinde Meyve Yetiştiriciliği Yapan İşletmelerin Ekonomik Durumu ve İşletme Sonuçlarını Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir.
- Erkuş, A., Bülbül, M., Kıral, T., Açıl, A.F., Demirci, R. 1995. Tarım ekonomisi. **Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi**, No:5, Ankara.
- Emir, M. 2015. Türkiye’de Arıcıların Sosyo-ekonomik Yapısı ve Üretim Etkinliği. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Samsun.
- Fidan, H. 1996. Kütahya Merkez İlçe Bünyesinde Pazara Yönelik Süt Sığırcılığına Yer Veren Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi ve Planlaması. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.

- Gladwin, T., James K., Krause, S.T. 1995 Shifting Paradigms for Sustainable Development: Implications for Management Theory and Research, *Academy of Management Review*, 4: 221-230
- Gözener, B. 2008. Tokat İli Kazova Bölgesinde Şeftali Yetiştiriciliği Yapan Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tokat.
- Han, E., Kaya, A. Ayşe, 1999. Kalkınma Ekonomisi Teori ve Politika. 3. Baskı, Etam A.Ş. Matbaa, Eskişehir.
- İlhan, S. 2006. Kobi'ler Sosyo-Ekonomik Bir Yapı, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2: 269-289.
- İnal Çekiç, T., Nur Ökten, A. 2009. Sosyal Sermaye Perspektifinden Kırsal Kalkınma Sorunsalına Yeniden Bakış. **Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi**, 3: 203-213.
- Karacan, A. R. 1991. Tarım İşletmelerinin Finansmanı ve Tarımsal kredi, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 54.
- Karadaş, K. 2007. Erzurum İlinde Organik Tarım Yapan ve Yapmayan Tarım İşletmelerinin AB Tarım Sektörüne Uyum Sürecinde Ekonomik Analizi. Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum.
- Kahneman, D., Deaton A. 2012. High Income Improves Evaluation of Life But Not Emotional Well-being. Center for Health and Well-being, Princeton University, 38: 1-5. ABD.
- Yeteroğlu, K. 2010. Tokat İli Niksar İlçesinde Süt Sığırcılığı Yapan Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi ve Pazarlama Sorunları. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tokat.
- Kan, A. 2012. Kırsal Alanda Tarım İşletmelerinde Yoksulluk ve Yoksulluğu Toplumsal Cinsiyet Çerçevesinde Değerlendirilmesi: Konya İli Hadim İlçesi Örneği. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, Konya.
- Kocaman, B., Yağanoğlu, V. A., Yanık, R. 2012. Kültür teknik Faaliyetlerinin Kırsal Yerleşimlerin Sosyo-Ekonomik Kültürel Gelişimi Üzerine Etkisi ve Erzurum Örneği. **Atatürk Üniversitesi Alın Teri Dergisi**, 28: 48-57.
- Konak, K., G. Armağan, Z. Çivi. 1996. Aydın Koçarlı İlçesi Orman ve Çevresi Köylerin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Yeni Tarımsal Üretim Faaliyetleri Önerileri, **Tarım Ekonomisi Kongresi**, 1: 167-171, Adana.

- Korkmaz, M. Nur Germir, H. Serdar Ali, Y., Gürkan, A. 2015. Yaşam Memnuniyeti Üzerinde Etkili Olan Sosyo demografik Bileşenler Üzerine Bir Analizi, **Uluslararası Hakemli Psikiyatri Ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi**, 3: 78-111. İstanbul.
- Kuşat, N. 2014. Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçin Bir Alternatif Olarak Kırsal Turizm Ve Türkiye’de Uygulanabilirliği, **Ekonomik ve Sosyal Araştırma Dergisi**, 10: 65-87.
- Newbold P. 1995. Statisticsfor Business and Economics. PrenticeHallInt, USA.
- Öztürk, T., Mengüloğlu, M. 2008. Sürdürülebilir Kalkınmada Fiziksel Kırsal Alan Planlaması, **Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi**, 3: 209-215.
- Şeker, M. 2010. Mutluluk Ekonomisi. İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Fonu. Normal Kapsamlı Bilimsel proje, Dergi Park, 116-132, İstanbul.
- Royal Government Of Bhutan, 2013. The Report of the High-Level Meeting on Wellbeing and Happiness: Defining a New Economic Paradigm, New York.
- Todaro, Michael P. 1997. Economic Development. 6. Baskı, Longman ss.738 London and New York.
- Timurkaynak, İ. 2017. Kayseri Pancar Ekicileri Kooperatifi Ortaklarının Memnuniyetlerinin Belirlenmesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Aydın.
- Şahinli, M. A. 2011. Konya İlinde Koyunculuk Faaliyetine Yer Veren Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analiz ve Koyunculuk Faaliyetinde Etkili Olan Unsurların Saptanması. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Üçpınar, F. 2016. Konya İli Derbent İlçesi Taze Fasulye Üretimi Yapılan Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi. Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisan Tezi, Konya.
- Ura, K., Alkire, S., Zangmo, T., Wangdi, K. 2014. **An Extensive Analysis of GNH Index Centre for Bhutan Studies**. Thimphu, Bhutan.
- Sivaslıgil, C. 1990. Tokat ili Kazova Yöresinde Bulunan Tarım İşletmelerinin Yapısal Özelliklerinin Saptanması, İşletme Sonuçlarının Ortaya Konulması ve Yöre Koşullarına Uygun İşletme Planlarının Geliştirilmesi Üzerine Bir Araştırma. Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir.

Selim, S. 2008. Türkiye’de Bireysel Mutluluk Kaynağı Olan Değerler Üzerine Bir Analiz: Multinomial Logit Model, **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 17: 345-358.

Sachs, J., Jeffrey, L., Helliwell, R. 2013. World Happiness Report. UN Sustainable Development Solutions Network, ABD.

TÜİK, 2013-2017. Resmi Web Sayfası, Yaşam Memnuniyeti Araştırması.

TÜİK, 2013-2017. Seçilmiş Göstergelerle Aydın.

UNDEP, 2017. Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Çözümleri Ağı, Dünya Mutluluk Raporu (World Happiness Report). ABD.

EKLER**Ek 1: Faktör Analizi Sonuçları**

Component	Total Variance Explained								
	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	4.597	32.839	32.839	4.597	32.839	32.839	3.104	22.169	22.169
2	1.751	12.505	45.344	1.751	12.505	45.344	1.932	13.802	35.971
3	1.203	8.594	53.939	1.203	8.594	53.939	1.850	13.212	49.183
4	1.016	7.259	61.198	1.016	7.259	61.198	1.682	12.015	61.198
5	.966	6.900	68.098						
6	.911	6.505	74.603						
7	.826	5.900	80.503						
8	.666	4.760	85.263						
9	.577	4.122	89.384						
10	.502	3.586	92.971						
11	.401	2.868	95.838						
12	.306	2.187	98.025						
13	.248	1.774	99.799						
14	.028	.201	100.000						

Rotated Component Matrix^a				
	Component			
	1	2	3	4
Benim hayatım duygusal olarak(açıdan) dengeli	.916	.105	.147	.153
Benim hayatım ruhsal olarak dengede	.905	.091	.180	.161
Benim hayatım fiziksel olarak dengeli (dengede)	.734	.158	.295	-.003
Ani durumlardan haberdar olmayı ve ani yaşamayı geçmiş ve gelecek durumlara bakılmaksızın yaşamayı severim.	.568	.060	-.136	.061
Hayatım kontrol dışına çıktığı zaman yeniden düzene geçirmek için sağlıklı davranışları tercihleri tercih ederim	.524	.423	.186	-.010
Başkalarının görüşleri benimkinden farklı olsa bile dinlemekten hoşlanırım	.157	.753	.041	-.018
Ben iyimser biriyim.	.088	.632	.030	.192
Hayatımda samimi ilişkilerim var.	.267	.465	.342	.205
Her gün hizmet akımı yapıyorum.	.179	-.042	.788	.110
Sevecenlik ve merhamet, günlük olarak uyguladığım erdemlerdir.	.009	.168	.758	.294
Stresle baş edebilmek için olumlu yolları tercih ederim.	.117	.396	.472	-.052
Tüm ilişkilerimde hayatımı doğru ve dürüstçe yaşıyorum.	.045	.003	.332	.782
Hayatımı tutku (hırs) ve neşeyle yaşıyorum.	.393	.177	.006	.709
Hayatı şükrederek yaşıyorum.	-.055	.552	.089	.578
Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization. ^a				
a. Rotation converged in 6 iterations.				

Ek 2: Kruskal-Wallis Analiz Sonuçları

Ranks			
	Yaşam Memnuniyet Grupları	N	Mean Rank
Dekar Brüt Kâr (TL)	1	32	45,66
	2	32	56,56
	3	32	43,28
	Total	96	
Toplam Bina Sermayesi (TL)	1	32	49,38
	2	32	47,47
	3	32	48,66
	Total	96	
Toplam İşletme Arazisi (da)	1	32	53,20
	2	32	42,14
	3	32	50,16
	Total	96	
Dekara borç TL	1	32	49,53
	2	32	52,45
	3	32	43,52
	Total	96	
Değişken Masraflar (TL)	1	32	49,94
	2	32	44,03
	3	32	51,53
	Total	96	
Toplam Aktif Sermaye (TL)	1	32	54,78
	2	32	43,72
	3	32	47,00
	Total	96	
Toplam Öz Sermaye (TL)	1	32	54,41
	2	32	45,22
	3	32	45,88
	Total	96	

Test Statistics^{a,b}

	Dekar Brüt Kâr (TL)	Toplam Bina Sermayesi (TL)	Toplam İşletme Arazisi (da)	Dekara borç (TL)	Değişken Masraflar (TL)	Toplam Aktif Sermaye (TL)	Toplam Öz Sermaye (TL)
Chi-Square	4,137	,076	2,693	1,792	1,288	2,662	2,167
df	2	2	2	2	2	2	2
Asymp. Sig.	,126	,962	,260	,408	,525	,264	,338

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: yaşam memnuniyeti

Ek 3: Khi-Kare Testi Sonuçları**İlçe adı * Memnuniyet Crosstabulation**

			Memnuniyet			Total
			1,00	2,00	3,00	
İlçe adı	Çine	Count	5	10	17	32
		% within İlçe adı	15,6%	31,3%	53,1%	100,0%
	Nazilli	Count	15	11	6	32
		% within İlçe adı	46,9%	34,4%	18,8%	100,0%
	Söke	Count	12	11	9	32
		% within İlçe adı	37,5%	34,4%	28,1%	100,0%
Total		Count	32	32	32	96
		% within İlçe adı	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	11,063 ^a	4	,026
Likelihood Ratio	11,425	4	,022
N of Valid Cases	96		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 10.67.

Üreticiyaş* Memnuniyet Crosstabulation

			Memnuniyet			Total
			1,00	2,00	3,00	
Üretici yaş	1,00	Count	11	18	17	46
		% within Üretici yaş	23,9%	39,1%	37,0%	100,0%
	2,00	Count	21	14	15	50
		% within Üretici yaş	42,0%	28,0%	30,0%	100,0%
Total		Count	32	32	32	96
		% within Üetic yaş	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,590 ^a	2	,166
Likelihood Ratio	3,638	2	,162
Linear-by-Linear Association	2,230	1	,135
N of Valid Cases	96		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 15.33.

Eğitim durumu * Memnuniyet Crosstabulation

			Memnuniyet			Total
			1,00	2,00	3,00	
Eğitim durumu	ilköğretim	Count	25	23	22	70
		% within Eğitim durumu	35,7%	32,9%	31,4%	100,0%
	lise	Count	7	9	10	26
		% within Eğitim durumu	26,9%	34,6%	38,5%	100,0%
Total		Count	32	32	32	96
		% within Eğitim durumu	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	,738 ^a	2	,691
Likelihood Ratio	,750	2	,687
Linear-by-Linear Association	,705	1	,401
N of Valid Cases	96		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 8.67.

Üretici deneyim * Memnuniyet Crosstabulation

			Memnuniyet			Total
			1,00	2,00	3,00	
Üretici deneyim	1,00	Count	17	21	17	55
		% within Üretici deneyim	30,9%	38,2%	30,9%	100,0%
	2,00	Count	15	11	15	41
		% within Üretici deneyim	36,6%	26,8%	36,6%	100,0%
Total		Count	32	32	32	96
		% within Üretici deneyim	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,362 ^a	2	,506
Likelihood Ratio	1,379	2	,502
Linear-by-Linear Association	,000	1	1,000
N of Valid Cases	96		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 13.67.

Hayvancılık yapıyor mu * Memnuniyet Crosstabulation

			Memnuniyet			Total
			1,00	2,00	3,00	
Hayvancılık yapıyor mu	Hayır	Count	15	10	12	37
		% within Hayvancılık yapıyor mu	40,5%	27,0%	32,4%	100,0%
	Evet	Count	17	22	20	59
		% within Hayvancılık yapıyor mu	28,8%	37,3%	33,9%	100,0%
Total		Count	32	32	32	96
		% within Hayvancılık yapıyor mu	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,671 ^a	2	,434
Likelihood Ratio	1,672	2	,434
Linear-by-Linear Association	,587	1	,443
N of Valid Cases	96		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 12.33.

Crosstab

			Memnuniyet			Total
			1,00	2,00	3,00	
Sosyal Güvenlik Kurumu Hizmetleri Sizi Memnun Ediyor Mu?	Memnun	Count	13	5	8	26
	Değilim	% within Sosyal Güvenlik Kurumu Hizmetleri Sizi Memnun Ediyor Mu?	50,0%	19,2%	30,8%	100,0%
Sosyal Güvenlik Kurumu Hizmetleri Sizi Memnun Ediyor Mu?	Kararsızım	Count	6	10	2	18
		% within Sosyal Güvenlik Kurumu Hizmetleri Sizi Memnun Ediyor Mu?	33,3%	55,6%	11,1%	100,0%
	Memnunum	Count	13	17	22	52
		% within Sosyal Güvenlik Kurumu Hizmetleri Sizi Memnun Ediyor Mu?	25,0%	32,7%	42,3%	100,0%
Total		Count	32	32	32	96
		% within Sosyal Güvenlik Kurumu Hizmetleri Sizi Memnun Ediyor Mu?	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	11,449 ^a	4	,022
Likelihood Ratio	11,933	4	,018
Linear-by-Linear Association	4,100	1	,043
N of Valid Cases	96		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6.00.

Crosstabulation

		Memnuniyet			Total	
		1,00	2,00	3,00		
Sağlık Hizmetleri Sizi Memnun Ediyor Mu?	Memnun	Count	16	10	10	36
	değilim	% within Sağlık Hizmetleri Sizi Memnun Ediyor Mu?	44,4%	27,8%	27,8%	100,0%
	Memnunum	Count	16	22	22	60
		% within Sağlık Hizmetleri Sizi Memnun Ediyor Mu?	26,7%	36,7%	36,7%	100,0%
Total	Count	32	32	32	96	
	% within Sağlık Hizmetleri Sizi Memnun Ediyor Mu?	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,200 ^a	2	,202
Likelihood Ratio	3,160	2	,206
Linear-by-Linear Association	2,375	1	,123
N of Valid Cases	96		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 12.00.

Crosstab

			Memnuniyet2			Total
			1,00	2,00	3,00	
Eğitim Hizmetleri Sizi Memnun Ediyor mu?	Memnun değilim	Count	19	13	18	50
		% within Eğitim Hizmetleri Sizi Memnun Ediyor Mu?	38,0%	26,0%	36,0%	100,0%
	Kararsızım	Count	8	5	2	15
		% within Eğitim Hizmetleri Sizi Memnun Ediyor mu?	53,3%	33,3%	13,3%	100,0%
	Memnunum	Count	5	14	12	31
		% within Eğitim Hizmetleri Sizi Memnun Ediyor mu?	16,1%	45,2%	38,7%	100,0%
Total	Count	32	32	32	96	
	% within Eğitim Hizmetleri Sizi Memnun Ediyor mu?	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,163 ^a	4	,057
Likelihood Ratio	9,977	4	,041
Linear-by-Linear Association	1,230	1	,267
N of Valid Cases	96		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5.00.

Crosstab

			Memnuniyet			Total
			1,00	2,00	3,00	
Adli Hizmetler Sizi Memnun Ediyor Mu?	Memnun değilim	Count	18	14	15	47
		% within Adli Hizmetler Sizi Memnun Ediyor Mu?	38,3%	29,8%	31,9%	100,0%
	Kararsızım	Count	8	11	9	28
		% within Adli Hizmetler Sizi Memnun Ediyor Mu?	28,6%	39,3%	32,1%	100,0%
	Memnunum	Count	6	7	8	21
		% within Adli Hizmetler Sizi Memnun Ediyor Mu?	28,6%	33,3%	38,1%	100,0%
Total	Count	32	32	32	96	
	% within Adli Hizmetler Sizi Memnun Ediyor Mu?	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,339 ^a	4	,855
Likelihood Ratio	1,325	4	,857
Linear-by-Linear Association	,609	1	,435
N of Valid Cases	96		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 7.00.

Crosstab

		memnuniyet2			Total
		1,00	2,00	3,00	
Memnun değilim	Count	10	7	5	22
	% within Asayış Hizmetleri Sizi Memnun Ediyor Mu?	45,5%	31,8%	22,7%	100,0%
Asayış Hizmetleri Kararsızım Sizi Memnun Ediyor Mu?	Count	11	8	10	29
	% within Asayış Hizmetleri Sizi Memnun Ediyor Mu?	37,9%	27,6%	34,5%	100,0%
Memnunum	Count	11	17	17	45
	% within Asayış Hizmetleri Sizi Memnun Ediyor Mu?	24,4%	37,8%	37,8%	100,0%
Total	Count	32	32	32	96
	% within Asayış Hizmetleri Sizi Memnun Ediyor Mu?	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,810 ^a	4	,432
Likelihood Ratio	3,902	4	,419
Linear-by-Linear Association	2,921	1	,087
N of Valid Cases	96		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 7.33.

Crosstab

			Memnuniyet			Total
			1,00	2,00	3,00	
Ulaştırma Hizmetleri Sizi Memnun Ediyor Mu?	Memnun	Count	15	8	8	31
	değilim	% within Ulaştırma Hizmetleri Sizi Memnun Ediyor Mu?	48,4%	25,8%	25,8%	100,0%
	Kararsızım	Count	4	5	6	15
		% within Ulaştırma Hizmetleri Sizi Memnun Ediyor Mu?	26,7%	33,3%	40,0%	100,0%
	Memnunum	Count	13	19	18	50
		% within Ulaştırma Hizmetleri Sizi Memnun Ediyor Mu?	26,0%	38,0%	36,0%	100,0%
Total		Count	32	32	32	96
		% within Ulaştırma Hizmetleri Sizi Memnun Ediyor Mu?	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,801 ^a	4	,308
Likelihood Ratio	4,683	4	,321
Linear-by-Linear Association	2,767	1	,096
N of Valid Cases	96		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5.00.

Crosstab

			Memnuniyet			Total
			1,00	2,00	3,00	
Tarımsal Örgütlerin Faaliyetlerinden Memnun Musunuz? (kooperatif, Tarım kredisi, birlik vb.)	Memnun	Count	23	16	13	52
	değilim	% within Tarımsal Örgütlerin Faaliyetlerinden Memnun Musunuz? (kooperatif, Tarım kredisi, birlik vb.)	44,2%	30,8%	25,0%	100,0%
Memnun Musunuz? (kooperatif, Tarım kredisi, birlik vb.)	Memnunum	Count	9	16	19	44
		% within Tarımsal Örgütlerin Faaliyetlerinden Memnun Musunuz? (kooperatif, Tarım kredisi, birlik vb.)	20,5%	36,4%	43,2%	100,0%
Total		Count	32	32	32	96
		% within Tarımsal Örgütlerin Faaliyetlerinden Memnun Musunuz? (kooperatif, Tarım kredisi, birlik vb.)	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	6,629 ^a	2	,036
Likelihood Ratio	6,801	2	,033
Linear-by-Linear Association	6,228	1	,013
N of Valid Cases	96		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 14.67.

Crosstab

		Memnuniyet			Total	
		1,00	2,00	3,00		
Bitkisel Ürünlere Yönelik	Memnun	Count	29	22	20	71
	değilim	% within Bitkisel Ürünlere Yönelik Desteklemelerden Memnun Musunuz?	40,8%	31,0%	28,2%	100,0%
Desteklemelerden Memnun Musunuz?	Memnun	Memnunum Count	3	10	12	25
	değilim	% within Bitkisel Ürünlere Yönelik Desteklemelerden Memnun Musunuz?	12,0%	40,0%	48,0%	100,0%
Total	Memnun	Count	32	32	32	96
	değilim	% within Bitkisel Ürünlere Yönelik Desteklemelerden Memnun Musunuz?	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	7,247 ^a	2	,027
Likelihood Ratio	8,109	2	,017
Linear-by-Linear Association	6,503	1	,011
N of Valid Cases	96		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 8.33.

Crosstab

			Memnuniyet			Total
			1,00	2,00	3,00	
Hayvansal Ürünlere Yönelik Desteklemelerden Memnun Musunuz?	Memnun	Count	28	23	23	74
	değilim	% within Hayvansal Ürünlere Yönelik Desteklemelerden Memnun Musunuz?	37,8%	31,1%	31,1%	100,0%
Hayvansal Ürünlere Yönelik Desteklemelerden Memnun Musunuz?	Memnunum	Count	4	9	9	22
	değilim	% within Hayvansal Ürünlere Yönelik Desteklemelerden Memnun Musunuz?	18,2%	40,9%	40,9%	100,0%
Total		Count	32	32	32	96
		% within Hayvansal Ürünlere Yönelik Desteklemelerden Memnun Musunuz?	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,948 ^a	2	,229
Likelihood Ratio	3,185	2	,203
Linear-by-Linear Association	2,188	1	,139
N of Valid Cases	96		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 7.33.

Crosstab

			Memnuniyet			Total
			1,00	2,00	3,00	
Girdi Teminine Yönelik Desteklemelerden memnun Musunuz? (gübre, mazot vb.)	Memnun	Count	29	25	23	77
	değilim	% within Girdi Teminine Yönelik Desteklemelerden Memnun Musunuz? (gübre, mazot vb.)	37,7%	32,5%	29,9%	100,0%
Girdi Teminine Yönelik Desteklemelerden memnun Musunuz? (gübre, mazot vb.)	Memnunum	Count	3	7	9	19
	değilim	% within Girdi Teminine Yönelik Desteklemelerden Memnun Musunuz? (gübre, mazot vb.)	15,8%	36,8%	47,4%	100,0%
Total		Count	32	32	32	96
		% within Girdi Teminine Yönelik Desteklemelerden Memnun Musunuz? (gübre, mazot vb.)	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,675 ^a	2	,159
Likelihood Ratio	3,963	2	,138
Linear-by-Linear Association	3,506	1	,061
N of Valid Cases	96		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6.33.

Crosstab

		Memnuniyet			Total	
		1,00	2,00	3,00		
Tarımsal danışmanlık hizmetlerinden memnun musunuz?	Memnun	Count	26	24	22	72
	değilim	% within Tarımsal Danışmanlık Hizmetlerinden Memnun musunuz?	36,1%	33,3%	30,6%	100,0%
Total	Memnunum	Count	6	8	10	24
		% within Tarımsal Danışmanlık Hizmetlerinden Memnun musunuz?	25,0%	33,3%	41,7%	100,0%
Total		Count	32	32	32	96
		% within Tarımsal Danışmanlık Hizmetlerinden Memnun musunuz?	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,333 ^a	2	,513
Likelihood Ratio	1,344	2	,511
Linear-by-Linear Association	1,319	1	,251
N of Valid Cases	96		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 8.00.

Crosstab

			Memnuniyet			Total
			1,00	2,00	3,00	
Yerel Yönetimlerden Memnun değ ilim	Memnun	Count	17	17	19	53
		% within Yerel Yönetimlerden Memnun Musunuz?	32,1%	32,1%	35,8%	100,0%
Memnun Musunuz?	Memnunum	Count	15	15	13	43
		% within Yerel Yönetimlerden Memnun Musunuz?	34,9%	34,9%	30,2%	100,0%
Total		Count	32	32	32	96
		% within Yerel Yönetimlerden Memnun Musunuz?	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	,337 ^a	2	,845
Likelihood Ratio	,338	2	,844
Linear-by-Linear Association	,250	1	,617
N of Valid Cases	96		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 14.33.

Crosstab

			Memnuniyet			Total
			1,00	2,00	3,00	
Tarlanızda kullandığınız ilaç ve gübre tesirinden memnun musunuz?	Memnun	Count	27	24	26	77
	değ ilim	% within Tarlanızda Kullandığınız İlaç ve Gübre Tesirinden Memnun Musunuz?	35,1%	31,2%	33,8%	100,0%
Total	Memnunum	Count	5	8	6	19
		% within Tarlanızda Kullandığınız İlaç ve Gübre Tesirinden Memnun Musunuz?	26,3%	42,1%	31,6%	100,0%
Total		Count	32	32	32	96
		% within Tarlanızda Kullandığınız İlaç ve Gübre Tesirinden Memnun Musunuz?	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	,919 ^a	2	,632
Likelihood Ratio	,908	2	,635
Linear-by-Linear Association	,097	1	,755
N of Valid Cases	96		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6.33.

Crosstab

		Memnuniyet			Total	
		1,00	2,00	3,00		
Kendi Geleceğinizden Ne Kadar Umutlusunuz?	Umutlu değilim	Count	20	11	8	39
		% within Kendi Geleceğinizden Ne Kadar Umutlusunuz?	51,3%	28,2%	20,5%	100,0%
	Kararsızım	Count	6	7	8	21
		% within Kendi Geleceğinizden Ne Kadar Umutlusunuz?	28,6%	33,3%	38,1%	100,0%
	Umutluyum	Count	6	14	16	36
		% within Kendi Geleceğinizden Ne Kadar Umutlusunuz?	16,7%	38,9%	44,4%	100,0%
Total		Count	32	32	32	96
		% within Kendi Geleceğinizden Ne Kadar Umutlusunuz?	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	10,952 ^a	4	,027
Likelihood Ratio	11,279	4	,024
Linear-by-Linear Association	9,591	1	,002
N of Valid Cases	96		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 7.00.

Crosstab

		Memnuniyet			Total	
		1,00	2,00	3,00		
İşletmenizin Gelecekte Büyüyeceğinizden Umutlu Musunuz?	Umutlu değilim	Count	24	14	12	50
		% within İşletmenizin Gelecekte Büyüyeceğinizden Umutlu Musunuz?	48,0%	28,0%	24,0%	100,0%
	Kararsızım	Count	4	8	8	20
		% within İşletmenizin Gelecekte Büyüyeceğinizden Umutlu Musunuz?	20,0%	40,0%	40,0%	100,0%
	Umutluyum	Count	4	10	12	26
		% within İşletmenizin Gelecekte Büyüyeceğinizden Umutlu Musunuz?	15,4%	38,5%	46,2%	100,0%
Total		Count	32	32	32	96
		% within İşletmenizin Gelecekte Büyüyeceğinizden Umutlu Musunuz?	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	10,560 ^a	4	,032
Likelihood Ratio	10,971	4	,027
Linear-by-Linear Association	8,482	1	,004
N of Valid Cases	96		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6.67.

Crosstab

			Memnuniyet			Total
			1,00	2,00	3,00	
Gelecek yıllarda tarım topraklarında ilaç ve gübre kullanılmadan yüksek verim alacağınızdan umutlu musun?	Umutlu	Count	30	29	29	88
	değilim	% within Gelecek Yıllarda Tarım Topraklarında İlaç ve Gübre Kullanılmadan Yüksek Verim Alacağınızdan Umutlu Musun?	34,1%	33,0%	33,0%	100,0%
Umutluyum	Umutluyum	Count	2	3	3	8
		% within Gelecek yıllarda tarım topraklarında ilaç ve gübre kullanılmadan yüksek verim alacağınızdan umutlu musun?	25,0%	37,5%	37,5%	100,0%
Total		Count	32	32	32	96
		% within Gelecek yıllarda tarım topraklarında ilaç ve gübre kullanılmadan yüksek verim alacağınızdan umutlu musun?	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	,273 ^a	2	,873
Likelihood Ratio	,285	2	,867
Linear-by-Linear Association	,202	1	,653
N of Valid Cases	96		

a. 3 cells (50.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.67.

Crosstab

			Memnuniyet			Total
			1,00	2,00	3,00	
Çiftçiliği Değerlendirdiğimizde	Umutlu	Count	24	23	19	66
	değilim	% within Çiftçiliği Değerlendirdiğimizde	36,4%	34,8%	28,8%	100,0%
Gelecekte Çiftçilikten Umutlu Musunuz?	Umutlu	Count	8	9	13	30
	değilim	% within Çiftçiliği Değerlendirdiğimizde	26,7%	30,0%	43,3%	100,0%
Total		Count	32	32	32	96
		% within Çiftçiliği Değerlendirdiğimizde	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,036 ^a	2	,361
Likelihood Ratio	2,005	2	,367
Linear-by-Linear Association	1,799	1	,180
N of Valid Cases	96		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 10.00.

Crosstab

			Memnuniyet			Total
			1,00	2,00	3,00	
2023 Yılına Kadar Tarım İşletme için Yeni Projeler Yapacağınızdan Umutlu Musunuz?	Umutlu	Count	24	16	15	55
	değilim	% within Gelecekte Tarım ve Hayvancılık (işletmeniz) İçin Yeni Projeler Yapacağınızdan Umutlu Musunuz?	43,6%	29,1%	27,3%	100,0%
Umutlu Musunuz?	Kararsızım	Count	7	6	5	18
	değilim	% within Gelecekte Tarım ve Hayvancılık (işletmeniz) İçin Yeni Projeler Yapacağınızdan Umutlu Musunuz?	38,9%	33,3%	27,8%	100,0%
Total	Umutlu	Count	1	10	12	23
	değilim	% within Gelecekte Tarım ve Hayvancılık (işletmeniz) İçin Yeni Projeler Yapacağınızdan Umutlu Musunuz?	4,3%	43,5%	52,2%	100,0%
Total		Count	32	32	32	96
		% within Gelecekte Tarım ve Hayvancılık (işletmeniz) İçin Yeni Projeler Yapacağınızdan Umutlu Musunuz?	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	11,944 ^a	4	,018
Likelihood Ratio	14,879	4	,005
Linear-by-Linear Association	8,818	1	,003
N of Valid Cases	96		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6.00.

Crosstab

			Memnuniyet			Total
			1,00	2,00	3,00	
Son 16 yılı Değerlendirdiğimizde 2023 Yılına Kadar Tarım Sektöründe Reformlar Veya Yenilikler Olacağına Umutlu Musunuz?	Umutlu değilim	Count % within Son 16 yılı Değerlendirdiğimizde 2023 Yılına Kadar Tarım Sektöründe Reformlar Veya Yenilikler Olacağına Umutlu Musunuz?	24 42,9%	18 32,1%	14 25,0%	56 100,0%
	Kararsızım	Count % within Son 16 yılı Değerlendirdiğimizde 2023 Yılına Kadar Tarım Sektöründe Reformlar Veya Yenilikler Olacağına Umutlu Musunuz?	6 33,3%	5 27,8%	7 38,9%	18 100,0%
	Umutluyum	Count % within Son 16 yılı Değerlendirdiğimizde 2023 Yılına Kadar Tarım Sektöründe Reformlar Veya Yenilikler Olacağına Umutlu Musunuz?	2 9,1%	9 40,9%	11 50,0%	22 100,0%
Total		Count % within Son 16 yılı Değerlendirdiğimizde 2023 Yılına Kadar Tarım Sektöründe Reformlar Veya Yenilikler Olacağına Umutlu Musunuz?	32 33,3%	32 33,3%	32 33,3%	96 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,139	4	,058
Likelihood Ratio	10,443	4	,034
Linear-by-Linear Association	8,124	1	,004
N of Valid Cases	96		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6.00.

Crosstab

			Memnuniyet			Total
			1,00	2,00	3,00	
2002 Yılından 2018 Yılına Kadar yapılan Politikaları Değerlendirdiğimizde Ülkemizin Geleceğinden Umutlu Musunuz?	Umutlu değilim	Count % within 2002 Yılından 2018 Yılına Kadar yapılan Politikaları Değerlendirdiğimizde Ülkemizin Geleceğinden Umutlu Musunuz?	28 37,3%	24 32,0%	23 30,7%	75 100,0%
	Umutluyum	Count % within 2002 Yılından 2018 Yılına Kadar Yapılan Politikaları Değerlendirdiğimizde Ülkemizin Geleceğinden Umutlu Musunuz?	4 19,0%	8 38,1%	9 42,9%	21 100,0%
Total		Count % within 2002 Yılından 2018 Yılına Kadar Yapılan Politikaları Değerlendirdiğimizde Ülkemizin Geleceğinden Umutlu Musunuz?	32 33,3%	32 33,3%	32 33,3%	96 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,560 ^a	2	,278
Likelihood Ratio	2,735	2	,255
Linear-by-Linear Association	2,262	1	,133
N of Valid Cases	96		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 7.00.

Ek 4: Üretici Soru Formu

T. C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ



KIRSAL ALANLARDA SOSYO EKONOMİK YAPI VE YAŞAM MEMNUNİYETİ
AYDIN İL ÖRNEĞİ

A- Üretici Genel Özellikleri

1. İl:

2. İlçe:

3. Öğrenim durumunuz nedir?

1. Okur Yazar Değil 2. İlköğretim 3. Lise 4. Yüksekokul 5. Lisans 6. YL-Doktora

4. Üreticinin Yaş:yıl

5. Üreticinin Deneyimiyıl

6. Medeni durumunuz nedir?

1. Bekar 2. Evli 3. Diğer

7. Tarımsal örgütlere üye misiniz? (Kooperatif, Tarım kredi, Birlik vb)

1. Evet 2. Hayır

8. Tarımsal örgütlere yönetim kurulu göreviniz var mı?

1. Evet 2. Hayır

9. Televizyonda köy ve tarım ile ilgili programları izler misiniz?

1. Her zaman 2. Genellikle 3. Ara sıra 4. Nadiren 5. Hiçbir zaman

10. Sizce televizyonda köy tarım ve çiftçi sorunuyla ilgili yeterli haber yapılıyor mu?

1. Kesinlikle yapılıyor 2. Yapılıyor 3. Kararsızım 4. Yapılmıyor 5. Kesinlikle yapılmıyor

B. Ele Alınan İşletmelerin Sosyo-ekonomik Özellikleri

1. b. İşletmenin nüfus ve işgücü durumu

Fert No	Cinsiyet		İşletme haricinde çalışmışsa				İşletmede çalışma (Gün, Ay, Yıl)
	1=Erkek	2=Kadın	Yaş	Eğitim durumu	İşin türü	Süre (gün veya ay)	
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							

2. b. İşletmenin yabancı iş gücü durumu (Bir üretim yılı boyu)

	Adet	Yıllık çalışma süresi (gün veya ay)	Yevmiye Gündelik
Daimi işçi			

4. b. İşletmenin şu andaki hayvan varlığı

	Adet	Kıymeti (TL/adet)	Tutarı (TL)	Satılanlar	
				Adet	Tutar (TL)
Büyük baş hayvan					
İnek					
Düve					
Boğa / Dana					
Erkek buzağı					
Dişi buzağı					
Manda					
Küçük Baş hayvan					
Koyun					
Keçi					
Koç					
Kuzu					
Oğlak					
Kümes hayvanı					
Tavuk					
Hindi					
Kaz					
Arı					

5. b. İşletmenin bina varlığı ve sermayesi

Bina cinsi	Binanın Yaşı	Yapı Tarzı	m ²	Yaklaşık Bugünkü Değeri (TL)
1. Konut				
2. Ahır				
3. Ağıl				
4. Samanlık				
5. Yem-gübre deposu				
6. Silaj-küspe çukuru				
7. Kümes				
8. Ambar				

6. b. İşletmenin alet makine varlığı

Cinsi	Adet	BG	Yaşı	Marka	Satıl Alma Fiyatı (TL)	Bugünkü Değeri (TL)	Yıllık Tamir-bakım Masrafı
1. Traktör							
2. Römork							
3. Pulluk							
4. Hasat-h. Makinesi							
5. Mibzer							
6. Pülvrizatör							
7. Merdane							
8. Mibzer							
9. Kültivatör							
10. Tırmık							
11. Çizel							
12. Ot Toplama Makinesi							
13. Ot Biçme Makinesi							
14. Çapa Makinesi							
15. Diğer							

7. b. İşletmenin borçları

İşletmenin borçları	Yılbaşı (TL)	Yılsonu (TL)
1. Bankaya		
2. Kooperatiflere		

8. b. İşletmenin arazi ıslahı sermayesi

İslahın adı (nevi)	Maliyet (TL)	Bugünkü Değeri (TL)
1. Sulama tesisi (bent, kanal vb.)		
2. Muhafaza tesisi (drenaj, duvar, hendek, tesviye vb.)		
3. Arazide büyük çapta taş ayıklama		

9. b. Bir yıllık hayvansal üretim değeri

Grubu		Miktarı (kg)	Birim Fiyatı (TL/kg)	Tutar ı (TL)
1. Tohumluk	Pamuk			
	Mısır			
	Yonca/Fiğ			
	Buğday			
	Arpa			
	TOPLAM			
2. Gübre	Çiftlik Gübresi			
	Kimyevi Gübre			
	Toplam			
3. Yemler	Besi/Süt Yemi			
	Kuru Ot			
	Saman			
	Silaj			
	Toplam			
4. Yakacak	Odun			
	Kömür			
	Tezek			
	Toplam			
5. Pazarda Satılacak Çiftlik Ürünleri	Mısır			
	Pamuk			
	Buğday			
	Arpa			
	Domates			
	Patlıcan			
	Biber			
	Diğerler (.....)			
	Diğerler (.....)			
	Toplam			

10. b. Hayvancılıkta değişen masraflar

Masraflar	Miktar (kg/gün)	Miktar (kg/aylık)	Kullanılan Miktar (kg veya ton)	Birim Fiyat (TL/kg)	Tutar (TL)
Yem Masrafı (besi veya süt yemi)					
Saman					
Kuru Ot					
Silaj					
Su Bedeli					
Geçici İşçilik, çoban(yevmiye veya gün)					
Veteriner Ücreti					
İlaç, Aşı, Suni Tohumlama					
Suni Tohumlama					
Elektrik Masrafı					
Pazarlama Masrafları					
Dezenfeksiyon Masrafları					
Diğerleri					

11. b. Bitkisel üretimde değişen masraflar

	Kullanılan Miktar (kg)	Birim Fiyatı (TL/kg)	Ödenen Tutar (TL)	Çalışma Süresi (gün)	Ödenen Ücret (gün/TL)
Yakıt tutarı					
İşçilik masrafları (geçici)					
Erkek işçi (gün veya ay)					
Kadın işçi(gün veya ay)					
Gübre					
Tohum					
İlaçlama					
Elektrik ücreti?					
Su ücreti?					
Alet makine tamir bakım					
Pazarlama masrafları					

C. Üreticilerin Mutluluk Durumları ve Yaşam Memnuniyeti Yargıları

11. c. Üreticilerin mutluluk düzeyi ve mutluluk kaynakları

	Asla böyle Hissetmiyorum	Nadiren Böyle Hissediyorum	Bazen böyle Hissediyorum	Sık sık Böyle Hissediyorum	Her Zaman Böyle Hissediyorum
(M1) Hayatımdaki amacımı biliyorum					
(M2) Yeni bir şey öğrenmede, yetenek ve becerimi geliştirmede heyecanlıyım.					
(M3) Benim hayatım fiziksel olarak dengeli (dengede)					
(M4) Benim hayatım duygusal olarak (açıdan) dengeli					
(M5) Benim hayatım ruhsal olarak dengede					
(M6) Hayatım kontrol dışına çıktığı zaman yeniden düzene geçirmek için sağlıklı davranışları tercihleri tercih ederim					
(M7) Ani durumlardan haberdar olmayı ve ani yaşamayı geçmiş ve gelecek durumlara bakılmaksızın yaşamayı severim					
(M8) Ailem ve arkadaşlarımla ilişkilerim var					
(M9) Hayatımda samimi ilişkilerim var					
(M10) Espri, mizah, komiklik, şaka günlük hayatımın büyük bir parçasıdır					
(M11) Benim ortaklığım adil ve dengelidir (İş ve kişisel)					
(M12) Stresle baş edebilmek için olumlu yolları tercih ederim (egzersiz, konuşma, meditasyon, vb.)					
(M13) Hayatım boyunca yapabildiğim şeyleri kontrol altına almaya çalışıyorum					
(M14) Hayatı şükrederek yaşıyorum					
(M15) Hayatımı tutku (hırs) ve neşeyle yaşıyorum					
(M16) Heyecan ve sabırsızlıkla geleceği merak ediyorum					
(M17) Ben iyimser biriyim.					
(M18) Başkalarının görüşleri benimkinden farklı olsa bile dinlemekten hoşlanırım					
(M19) Yaralandığım zaman başkalarını affetmeyi kolay buluyorum.					
(M20) Başkasına zarar verdiğim zaman hızlıca düzelterip özür dilerim					
(M21) Hayatımdaki olayları perspektif içinde tutma konusunda iyimserim					
(M22) Tüm ilişkilerimde hayatımı doğru ve dürüstçe yaşıyorum					
(M23) Sevecenlik ve merhamet, günlük olarak uyguladığım erdemlerdir					
(M24) Her gün hizmet akımı yapıyorum					
(M24) Hayatım boyunca beni koruyan güçlü bir inancım var					

Sizi hayatta en çok kim mutlu eder ?

1. Tüm Aile 2. Çocuklar 3. Eş 4. Anne / Baba 5. Kendisi 6. Torunlar 7. Diğer

Sizi hayatta en çok ne mutlu eder?

1. Güç 2. Başarı 3. İş 4. Sağlık 5. Sevgi 6. Para 7. Diğer (Huzur İbadet vb.)

12. d. Üreticilerin kamu hizmetlerinden memnuniyet düzeyi

	Hiç Memnun Değilim	Memnun Değilim	Kararsızım	Memnunum	Çok Memnunum
Sosyal Güvenlik Kurumu Hizmetleri sizi memnun ediyor mu?					
Sağlık Hizmetleri sizi memnun ediyor mu?					
Eğitim Hizmetleri sizi memnun ediyor mu?					
Adli Hizmetler sizi memnun ediyor mu?					
Asayiş Hizmetleri sizi memnun ediyor mu?					
Ulaştırma Hizmetleri sizi memnun ediyor mu?					

13. e. Tarım Politikalarından memnuniyet durumu

	Çok Memnunum	Memnunum	Kararsızım	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim
11. Tarımsal örgütlerin faaliyetlerinden memnun musunuz? (Kooperatif, Tarım kredi, Birlik vb.)					
12. Bitkisel ürünlere yönelik desteklemelerden memnun musunuz?					
13. Hayvansal ürünlere yönelik desteklemelerden memnun musunuz?					
14. Girdi teminine yönelik desteklemelerden memnun musunuz? (Gübre, Mazot vb.)					
15. Tarımsal danışmanlık hizmetlerinden memnun musunuz?					
16. Yerel yönetimlerden memnun musunuz?					
17. Tarlanızda kullandığınız ilaç ve gübre tesirinden memnun musunuz?					

14. g. Üreticilerin bir yıl içerisinde ekonomik gelişmelerden etkilenme durumu

	Evet	Hayır
Bir yıl içinde fiyatlar pahalı olduğunda daha ucuz ürün tüketmeye başladım		
Bir yıl içinde borçlandım		
Bir yıl içinde eğlence/tatil masraflarını kısıtım		
Bir yıl içinde borçlandım		
Bir yıl içinde tasarruflarımda azalma oldu		
Bir yıl içinde gelirim arttı		
Bir yıl içinde işimi kaybettim		
Bir yıl araba aldım		
Bir yıl içinde araba sattım		
Ev arsa yazlık vb. satın aldım		
Bir yıl içinde ev, arsa yazlık vb. sattım		
Bir yıl içinde yeni işyeri açtım		
Bir yıl içinde iflas ettim/dükkanı kapattım		

15. g. Üreticilerin gelecekte beklenen beklenti ve umut düzeyleri

	Hiç Umumlu Değilim	Umutlu Değilim	Kararsızım	Umutluym	Çok Umutluym
Kendi geleceğinizden ne kadar umutlusunuz?					
İşletmenizin gelecekte büyüyeceğinden umutlu musunuz?					
Gelecek yıllarda tarım topraklarında ilaç ve gübre kullanılmadan yüksek verim alacağınızdan umutlu musunuz?					
Mevcut çiftçiliği değerlendirecek olursak gelecek yıllarda çiftçilikten umutlu musunuz?					
2023 yılına kadar tarımsal işletme için yeni projeler yapacağınızdan umutlu musunuz?					
Tarım ve hayvancılık için yapılan politikalardan umutlu musunuz?					
Son 16 yılı değerlendirdiğimizde 2023 yılına kadar tarım sektöründe reformlar veya yenilikler olacağına umutlu musunuz?					
2002 yılından 2018 yılına kadar yapılan politikaları değerlendirecek olursak ülkenin geleceğinden umutlu musunuz?					

16. g. Üreticilerin Memnuniyet Durumu

	Çok Memnunum	Memnunum	Kararsızım	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim
Bir bütün olarak hayattan memnun musunuz?					
Kendi kendimi yönetme kabiliyetinden memnun musunuz?					
Mesleki durumundan memnun musunuz?					
Para durumundan memnun musunuz?					
Cinsel hayatından memnun musunuz?					
Aile hayatınızdan memnun musunuz?					

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Fırat ASLAN

Doğum Yeri ve Tarihi: Taşlıçay – 25.07.1992

EĞİTİM DURUMU

Lisans: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü

Yüksek Lisans: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı

Yabancı Dil: İngilizce

BİLİMSEL FAALİYETLER

a) Yayınlar

Çınar, G., Tunalıoğlu, R., **Aslan, F.**, Höçük, Y E. 2018. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi (ADÜ) Ziraat Fakültesi Markasını Taşıyan Gıda Ürünleri İçin Tüketici Beklentisi, ADÜ Ziraat Fakültesi Dergisi 15:1, 17-24.

b) Bildiriler

- Uluslararası

Çınar, G., İşlek, N., Sağınç, B., Çınar, N., **Aslan, F.** 2018. Aydın İlinde Gıda Tüketim Alışkanlıkları, GAP 1. Uluslararası Matematik-Mühendislik-Fen ve Sağlık Bilimleri Kongresi, Şanlıurfa.

Çınar, G., Altınok, A, C., Özcan, H., **Aslan, F.** 2019. Aydın İlinde Tarımsal Arazi Değerini Etkileyen Faktörlerin Hedonik Fiyatlandırma Modeli İle Tahmin Edilmesi, Ahdamara I. Uluslararası Multi Disipliner Çalışmalar Kongresi, Van.

İLETİŞİM: firatasln-adu@hotmail.com